

naláfról. Hogy azért ez czomó megoldoztaséc, előfőer fűkség megtudni, miczoda legyen az Lelki esmeret. Es bizonyara annac megírásat, az önnön nevezetinc eredetiből, és jegyzéséből kell vennünc. Mert az miképpen hogy midön az emberec elméjeckel és értelmeckel fogjac meg az dolgoknac esmerését, onnet mondatnac valamit esmerni; az honnet az esmeretnec és tudásnac neveis farmazic: azonképpen midön bennec vagyon az Isten itiletinc megérzése úgy mint melléjcc adott tanubizonság, az melly nem hadgya eltirkolninc az ő büneiket, hanem őket ugymint bevádoltakat az Istenec itilő fűeki eleibe állattya: ez ilyen megérzés mondatinc lelki esmeretnec. Mert ez mint egy közepség az Isten között és az ember között.

Mert ez az embernec nem hágy valamit magában elnyomni és reckéteni, az mit tud, hanem anyira kéfőeríti őtet, hogy az vádolást és az vétket megkellyen vallani. Es fűinte ezt érti fűent Pál midön azt mondgya; hogy az embereknec lelkec esmereti bizonságot tésen, mikor őket az ő gondolattyc vádollyac avagy mentic az Istenec itileti előtt. Az köz és pűftra tudás az emberben ugymint bérekefűtervén vesűteg lehetne. De ez tapasűtaló megérzés, melly az embert az Istenec iteleti eleibe állattya, az embernec mint egymellette űlő őrizőjűl rendelterett, ki minden ő titkaira fűamot tart és vigyáz hogy semmi az fetűtbe elűyrtve ne maradgyon. Innét vagyon amaz régi példabefűedis; Ezer bizonság az lelki esmeret. Szinte ilyen formán fűent Peteris, az Istenhöz való jó lelki esmeretnec kérűdzűdésűt, az elmenec bátorságáűt tűtte; midön mi az Christusnac kegyelme felűl bizonyofűc lévűn, magunkat rettenetlenűl az Isten elejűbe állattyc. Es az Sidokhoz irott levűlben, az bűnnec lelki esmeretincűl lenni, annyit tésen mint mentsűgefűekű avagy megűldoztattackű lenni, hogy az bűn minket tűbbű ne vűdolhassűn.

16. Annakokaűt az mikűpyen hogy az czelekedetec az emberekre nézűc, azonképpen az lelki esmeret az Istenre vitetic: hogy ilyenképpen az jó lelki esmeret egyűb semmi ne legyen, hanem az fűivűc belű tűkelleűtsűge. Az melly ertelembe írja a fűent Pál, hogy az Tűrvűnnec fűű summaja az jó lelki esmeretbeli és tetteűfűnűl valű Hitbeli fűeretet. Annakűtanna ugyan azon caputban aztis megmutattya, melly igen kűlűmbűzűzűn az jó lelki esmeret, az kűz esmerettűl avagy tudástűl az mint midűn azt mondgya, hogy némellyec az hitben hajűtűrűűt fűenyvedtenec, mivelhogy az jűlelki esmeretet elhadűt. Melly igeckel erteűni adgya, hogy az jűlelki esmeret elű kívűnság legyen az Istenec fűűlgűlűni; és igaz buzgűsági-

ság istencűsűl és fűentűl űlűni. Nűha bizonyara elterjed az emberekreis, az mint midűn fűent Pál az Apasűtaloc czelekedetiben bizonyittya, hogy ő a- Aű. 24. v. 16.
zon igyekűzett, hogy jó lelki esmerettel járhasűn az Isten elűtűt és az emberec kűzűtűt. De ez azért mondatinc, mivelhogy az jó lelki esmeretnec gyűműlczei az emberekreis elűfűarmaznac és kiűradnac. Tulaydonsági fűűllas fűerint pedig czac az Istenre néz az mint elűb megmondatott. Innét vagyon hogy azt mondgyuc, hogy valamelly tűrvűny akkor kűtelezűze az Lelki esmeretet, midűn az embert egyűtallyában mindeneűtűl fogva engedelműsűge kűfűeritűi és kűteleűtűi felebarattynac tekincűti kűvűl, mint-ha fűenkivel nem egyűbűl, hanem czac az Istennel vűlna űgyű. Pűda erre, hogy Az Isten nem czac azt parancűzűllya meg, hogy az mi elműnket nem czac fűűzen és tűfűtűn tartűc minden bűjűságtűl; hanem minden ocűzműny befűűdet és kűlűsű fűaytalanságtűis megűtűl. Ez tűrvűnt tartűzűm űn az űn lelkem esmeretiben megtartani, ha fűinte ez világon czac egy ember fe űlűneis, az kűitazsal megbotrűnkűzűtathatűnűc. Ilyenképpen az kűitűfűtűtalan bűjűságtűra adgya magat, az olyan nem czac azért vűtűkezűc, hogy felebarattűnac gonofű példat ad, hanem az ő lelki esmeretűt bűntetűfűre kűtelezűi az Istennűl. Az ő magokban kűzű fűerűs és fűabadon hagyott dolgoknac más erteime és műdgya vagyon. Mert azoktűl meg kűellűne magunkat tartűzűtatnűnc, hogyha valaműműdon botrűnkűzűűt fűerűzenűnűc, de mindazűtally fűabad lelki esmeretűl. Ilyenképpen fűűl fűent Pál az Bűlvűnyoknac fűentetett hűűrűl: Ha valaki azt mondangya (ugyműnd) Bűlvűnyoc űldűzattya ez, tűhűt ne egyűl benne, az lelki esmeretűt: Nam azt mondom pedig, hogy az tennen magad lelki esmeretűűt, hanem az másűűt. Vűtűkezűnűc az hűvű ember, hogy ha elűfűer valamelly erűtűlen hitűrűl megűntetűvűn, ugyan megűs enűűc ez ilyen hűűbűl. De akarmelly fűűksűges legyenis az atyafűűra nézűe ez a maga megtartűzűtatás az mint az Istentűl iratűc elűnkbe, de ugyan nem fűűnűc azért meg, az lelki esmeretnec fűabadaságtűt megtartani. Lűttyc azért hogy mikűppen ez tűrvűny az kűlűsű czelekedetűt kűtelezűvűn, az lelki esmeretűt ugyan megűs kűtelezűfűnűl kűabadaságtűban

hadgya.

* *

*

Q9999 3

Az Imádságról, melly az Istennek kiváltképpen való gyakorlása, és az
mellyel az Istennek ajándékot napo-
kint elvéstünc.

A Zokból, az mellyeket eckédig megforgattunc könnyen meglátni, melly mezitelen és üres legyen az ember minden jóktól, és mint fűköllő ödgyéc az Idvőségre fölgáló minden dolgokból. Annakokaért ha fűkségéből való kimenekedéstefegedelmet keres, fűkség hogy magán kívül mennyen, és másunnat tegye annak ferit. Annakutánna az magyaráztatott meg, hogy az Isten önnön magát melly bővön adakozóan mutassa nekünc az ő Christusában, az mellyben az mi nyavalyáságünc helyett, minden bódogságot, az mi fehérségünc helyett minden bővséget gazdagságot ajánl és nyuut; sőt az ő mennyei kinczeit nyittya meg mi nekünc, hogy az mi Hitünc egyedül czac az ő szerelmés fiára nezzen, minden bizodalomnc egyedül ő benne legyen, és minden mi reménségünc egyedül ő benne állyon erőssen, és nyugodgyét meg. Ez bizonyára titkos és elrötytetett bölczeség, az melly az okolságrul feltudakozharatlan: hanem czac azoknac esmértes, az kiknac az Isten fémeket felnyilatkozattá, hogy az ő világánál látsac az világosságot. Minekutánna pedig hitből azt megranitattunc érteni és megésmérni, hogy valamire fűkségünc vagyon, és az minekünc mi magunkban jelen ninczen, egyedül czac az Istennél találtáséc, és az mi Urunc Jesus Christusnál, az kiben tudniillic az Atya az ő kegyelménc minden bővséges tellyeségét akarta töltenie hogy mi abból (mint egy bővséges kútóból) mindnyájan meritenénc: Ez immár az dolog, hogy ő nála keressünc, ő tőle kérjünc és kíványünc, az mit ő nála lenni megtudtunc és megéttünc. Egyébkint annac pusztá esmereti, hogy az Isten minden joknac Ura és kiöbrogatója legyen, az ki hogy tőle kérjünc meghadgya, őtet pedig meg nem keresni és tőle nem kérni, finte olly igen keveset használna, mint az ki az néki megjelentet kinczet az földbe temetve hagyánja. Annakokaért hogy az Apasztal azt megmutatná, hogy az igaz hit nem leherne az Istennek segítségül való hívásánélkül, ez rendet tötte fel: Az miképpen hogy az Hit az Evangeliumból fármazic; azonképpen az hit által az mi fivünkis az Isten nevénc segítségül való hívására inditatnac. Es finte ez az, az mit egy kevéssel az előtt mondott: hogy az fiaságnac lelke, melly az Evangeliumnac bizonságát meg peczétli az mi fivünkbe, azokat felis gyámolittya és felgerjeszti, hogy az ő kéréseket az Istennek elejébe merjéc vinni, kimondhatatlan fohazkodást inditván bennec, és nagy bizodalommal kiáltya: Abba, szerelmes Atyam. Mivelhogy

Rom. 10.
v. 14.
Rom. 8, v. 26.

azért

azért ez az utolsó tizickely előb czac röviden völt megemlitve, illendő hogy immár bővebben megmagyaráztáséc.

2. Ithon, ez hasznat vesztünc azért az Imádságnac, hogy az mennyei Atyánál minékünc letétetött kinczhöz az által juthassunc. Mert az embereknac az Istennek való közbeállése az imádság; Az melly által az mennyeknac fentséges helyében az ő fémek eleibe járulván, őtet az ő igéret felől fémben megföllittya, hogy az ő fűkségekkor, ugyan völtaképpen meglátsac és tapasztallyac, hogy nem hijaban hittene legyen az czac föváltett ő igéretinec, Lárttyuc annakelőtte, hogy semmi olly nem adatic mi előnkbe hogy az Istenről várnunc kellyen, az melly felől meg né vólna azis paranczolva, hogy könyörgés által kérjünc. Olly igen igaz az, hogy az könyörgés által áfatnac fel az oc az kinczec, az mellyeket az mi hitünc az Evangeliumnac jelenségből meglátott. Melly fűkséges és melly hasznos legyen pedig az könyörgés, soha semmi föval eléggé ki nem mondhatni. Es bizonyára ninczen *Ioel. 2. v. 32.* hijaba, hogy azt bizonyítsa az Mennyei Atya, hogy egyedül az ő nevében legyen az egy idvőség és az segedelem, mivelhogy az által hozzuc mi hozzanc az ő Gondviselésénc jelen völtát, az melly által ő mi reanc gondot visel és vigyáz. Ismét az ő erejénc jelenléte, az melly által minket erőtleneket és fogyatkozkat megtart: Ismét az ő irgalmáságnac, melly által minket bünnel igen megtérhelletteket, kegyelmébe veszt, Az mellyel végetre tellyeséggel önnön magát, az mi segedelmünkre mellénc vonstuc. Innet az mi lelki esmértesünc fűczendése és örvedetes nyugodalma fármazic. Mert mihelt mi az mi raytunc való fűkségünket az Urnac megjelentyünc, czac abbanis igen jól megnyugofunc, hogy ő minden nyavalyáinkat jól tudgya, az mellync hozzanc jó akarattya felől, és segedelmünkre kéf hatalmása felől egyfálné sem kérelkedünc.

3. De mondhatná valaki, nem tudná az Isten megintésnélkülis, mi lehesen minékünc fűkséges és hasznos. Es ilyenképpen mint egy fölötréb valónc látzhatné, őtet az mi könyörgésünckel faraztanunc: finte mintha valamelly aluvónac és látatlanná tevőnc az mi kiáltásunc által vólna fűkség felszerkentetni: Az kie azért így okoskodnac, nem vesztékbe mi végre tanította legyen az Ur az őveit könyörgeni. Mert azt ő nem olly igen magaért, mint mi kedvünkért czelekedte. Azt akarja bizonyára, hogy az mint illic megadatséc az ő igaza és tisztésége, midő az emberek megésmere, hogy az mit őc kívánhatnac, és ő nekic hasznosnac érzic lenni, ő tőle fármazec, és azt az ő könyörgéleckel kérjéc. De mindazáltal ez áldozatnac a mellyel ő tiszteltic, az haszna, mi reánkis elterjed.

Anna-

1. Reg. 18.
v. 42.

Annakokáért az fent aryc, mentől nagyobb bizodalommal diczedtenec magokban és egyebeknél az Istenec jó téteményeivel, annyival keményebben inditatanacaz buzgoságosb könyörgésfe. Erre elég bővségeffen tanithat minket az Illyesnecc egy példája: az ki az Istenec akattattya felől bizonyos léven, minékutánna Ackab királnac nem vakmerőképpen ígért volna elsött, mindazáltal az ő érdei között buzgoságosfan imádkozic; és az ő főlgáját hétferis ki küldi látni, hogyha volnaé valami első jelen: Nem hogy az Istenec mondásánac nem hinne: hanem tudván azt hogy az ő tifti volna, hogy az ő foházkodásit az Isten eleibe vinnéje, hogy az Hit ne sunnyadozna és restelkedné. Annakokáért nohami, az mi nyavályságinknac megérzésére tunyac és tompác vagyunk is, vigyaz az Isten mi érettünc és gondott tart réanc, és néha kéretlenis segítségül jó, mindazonáltal nagy dolgunkban jár az, hogy mi tölünc füntelen és ferényen segítségül hivattáséc: hogy az mi fivünc az Istenec valóságos és buzgoságos kívánsággal való keresésére, feretüre és főlgálatya felgerjefitéséc; midön minden mi fükségünkben ő hozzája, mint egy fentséges vasmaczkához (és bódog segedelemhöz) főkunc folyadmodni. Annakutánna hogy semmi kívánság és indulat az mi elménkbe ne jusson, az mellyeket mi ez előtt az tanubizonság előtt fégyenlenénc, mivelhogy minden mi kívánságinkat az ő femei elejébe adgyuc, sőt az mi fivüncet tanullyuc ő előtte egéflen kiönteni. Ez mellett hogy az ő ajándekinac háladással való vételére inditattásunc, mivelhogy az mi könyörgésünc által megintettünc arról, hogy minden javainc az ő kezeiből főmazzanac. Mindezeknek felőtte midön az jótétemények nec elvétele után, megérezzüc és megtapustallyuc azt, hogy megnyertüc az miért könyörgöttünc, az által az ő jóvóltanac buzgoságosb meggondolattyára inditassunc, és hogy annyival nagyobb kedvel és örömmel vegyüc, az mik nec esmerjüc hogy az mi könyörgésünk által tettüc legyen ferit. Végezetre hogy ez gyakorlás és megtapustalás, az mi erőtlenségünk nec módgya ferint, az Istenec gondvifelését az mi fivünkbe jól bé ábrázollya, és megerősítfe, mivelhogy érryüc azt, hogy ő minékünc nem czac megigéri, hogy minket soha el nem akar hadni, és hogy minékünc szabadságotis enged az minden fempillantásba való ő elejébe menetelre: hanem az ő kezeitis mindenkor kinnyutván tartya az őveinac megsegítésére: és hogy őket nem czac főval tartya, hanem jelen való segedelmével őtalmazza. Ez okokért az kegyelmes Atya, noha soha nem alufic, sem hivolkodic, mindazáltal magát néha úgyjeleni mintha alunnéc avagy sunnyadozna, hogy ilyenképpen minket, természetünk ferint rest és tunya embereket, minékünc nagy hafnunkal

munkal, keresésfe és könyörgésfe inditson, és gyakorollyon. Igen ostobául czelekefnec azért az oc. az ki hogy az emberek nec elméjeket az könyörgéstül elvonyhassác azt fordittyac elő, hogy az Istenec mindenkec igazgató gondvifelését az mi kiáltásunkal hijába farasztaniü: Holott ez ellenbe az Úr Isten nem hijában bizonyittya, hogy közel vagyon ő mind azokhoz, az ki az ő nevét valóban hijác segítségül. Annak sincz job fine az mit másoc czevegnecc: hogy, kelleti felött való azt kérni az mit az Úr ő magatul ő örömeft akar adni: holott finte azonokat, az mellyec az ő szabad adakozó jóvóltából főmazznac, mint egy könyörgésfel nyert ajándékoknacakarja esmerterni. Az mint ezt megbizonyittya amaz soltárbéli emlekezeteé mondás: az mellyel sokan többekis eggyeznecc: Az Úrnac femei az igazakon és az ő fülei azoknac könyörgéteken. Az melly mondás, az Istenes minden hieknec idvősséges állapattyokra magától ő örömeft vigyazo gondvifelését úgy magasztallya, hogy mindazáltal nem rekefti ki az Hit nec gyakorlását, az mellyel az henyelőség kikergettetic az emberek nec fivékből. Psal. 145. v. 5.

Annakokáért vigyaznac jöllehet az Úrnac femei, hogy az vac emberek nec fükségeket fellegitfe: de visfontag ő is ugyan akarja az mi foházkodásunkat hallani, az ő ferelménec mi hozzánc annyival jobban kimutatására. Es ilyenképpen igaz mind a kető, hogy Nem alufic sem sunnya doz az Izraél nec őrizője, és hogy mindazáltal néha kéfedelmez, mintha elfeletkezett volna rollunc midön főnyátáknac és némáknac lát benünket. Psal. 121. v. 4.

4. Továbbá az imadságnac jól és igazán rendelésenec ez legyen az első regulája; hogy az mi elménkkel és fivünckel ne legyünc külömben kéfitetvén, hanem finte mint az ki az Istennel akarnac befélleni. Es az mi tudniillic az elmét illeti, az így álland igazán, hogyha az testi főrgalmatofságtul és gondolatoktól, az mellyec által az Istenre tiftán és igazán nézés eltérithetnécc és elvonyattathatnec, szabadása lévén, nem czac mindeneftől fogván egyedül az könyörgésfe legyen igazitatván; hanem az mennyire lehetséges még őnnön magánis fellyel viteséc és emelkedgyec fel. Mindazáltal nem finte olly igen szabad elmét kívánoc én itt, az melly tellyeséggel semmi gond miatt ne főmoritatnécc; holott ez ellenben fükség legyen az foc énség által az imadság buzgoságánac felgerjefitetni. (az miként az Istenec fent főlgaiban, hogy nagy sérelmet és keferüset vefünc esünkbe, midön azt mondgyac, hogy az végheterlen mélységből, és az halálnactorkából emellyec fel az ő főalmas főavokat) Hanem azt 1. Cor. 10. v. 28.

mondom, hogy minden idegen és illetlen forgalmatoskodásoknak felem kellyen rétetniec, az mellyec által az levegő elme ideftova haytathatic, és az ég felől ide alá az foldre vonyattatic. Hogy pedig sükség legyen magánis fellyül emelkednie, azt én így értem; hogy semmit azokban, az mi ket az vac és bolond okoság fokott meggondolni, az Istenec sine eleibe ne vigyen, és az ő tulajdon efelyoskodásának korlattyában rekesztvén se maradgyon, hanem az Istenhöz illendő tisztaságra emelkedgye fel.

5. Mind ez kettőt felötte igen méltó esünkben vennünc, hogy az ki az könyörgéshöz késhiti magát, minden értelmét és fiándékát arra igazítja, és (az mint többire mindenkor fokott lenni) czavargo gondolatoc által ideftova ne vonyattaséc: mert semmi ninczen olly igen ellene az Istenec bezülettél való felelménec, mint az rétovázóság, es az felöttéb forgalmatlan bátorokodás: Melly tzičkelyben annyival nagyob forgalmatoszággal kell munkalkodnunc, az mennyivel azt nehezebbec találllyuc lenni. Mert senki nincz az könyörgésben olly figyelmetes, az ki soc tekergős gondolatokat elejébe ütkeznine érzene, az mellyec az imátságnaç folyását avagy elfakasztác, avagy valami elhaylással és másuvá térengéssel késlelic meg. Itten pedig gondollyuc meg azt, melly igen nagy méltatlanság legyen, midön minket az Isten az ő véle való baratságos befélgetésre boczat, hogy mi ez ő baratságos felidségével gonosul élnenc, és mind lelkieket, vilagiakat ő fvezurnánkzavarnanc, és illyenképpen ő elötte minden bezüleres felelmet hátra hagyván, semmit ségyenleni nem akarnanc. Hanem mintha valami köz emberrel volna befédünc, az imadság közben, az Urat nem tekintvén alá s' fellézzegnenc. Annakokaért meg kell azt tudnunc, hogy czac azoc késhültec igazán és jól az könyörgéshöz, az kic az Istenec diczò felséget úgy félic, hogy minden földi forgalmatoszagokbul és indulatokbul ki feytözvén járulnac ő elejébe. Es fiinte ezt jelenti az kezeknek felemelése, hogy megemlekeztesenec azzal az emberec hogy igen méshé legyenec az Istentől eltravozván, hanemha az ő élmejeket a magafságba emelic fel: az mint az Soltarbanis mondatic; Te hozzá emeltem fel az én lelkemet. Es az Irás gyakorta él ez állasnaç mondgyával az könyörgésnec felemeleséről, hogy az ő sárokban hevervén ne maragyanac azoc, az kic az Istentől meg akarnac halatni. Az dolognac summája ez, hogy mentől bőveb ferellemmel min az Isten velünc, nagy nyájassan híván minket, hogy az ő kebelébe teyünc se az mi forgalmatos gondainkat; annyival kevesbé vagyunc mentsegesse.

Pfal. 15. v. 13.

segesse, hogyha ez ő bezületes drága jó tétéménye minden dolgoknál mitőlunc fellyeb nem tartatic, sőt ha minket arra nem hayt, hogy minden mi igyekezetünket és értelmünket valósággal az könyörgésre igazítsuc. Az melly meg nem lehet külömben, hanemha az elme az akadályoc ellen erőssen tufakodván felemelkedic, es gyözödelmet vesen. Másodfor az adatic elönkben, hogy ne kérjünc többet, hanem czac az mennyit az Isten kérnünc megenged.

Mert noha meghadgya hogy az mi fiiveinket ő elötte kiöntsüc; cz. Pfal. 62. v. 9. zel mindazáltal az gonos és bolond kívánságoknak zaboláját külömbégnélkül nem boczattya szabadon. Es azt igervén, hogy az Istenfelökneç akarattyokat megczelekesi, az ő megengedése és javallása nem terjed annyira, hogy minden ő tertzéseknec alája vetné magát. Es bizonyára mind az két tzičkelyben nagy gyakorta véték esik fokaktól. Mert nem czac hirtelenkedvén, ségyentelenül és beztelenül meric az Istent megfolitani az ő bolondos dolgokért, és valami álmokban eleikbe tünic, nem ségyenlic az ő diczò fékieleibe vinni; hanem olly nagy kábaság avagy bámulás fogta el őket, hogy akarmelly rutalmas kívánfagokatis az Isten eleibe mérjec fordítani, az mellyeket még czac az embereknec megjelenteniekis ségyenleniec kellene.

Melly vakmero meréshéget még némelly világi emberekis megnevettenec és megátkoztatoc: De az véteç az régieknél ugyan regnalt affelől. Es innet lött hogy az tisztelés kívánoc Jupitert valasranac patronusul, és megsegítőjül, az foivényec Mercuriust, az mesterségseretöc Apollot és Minervat, az vitezlőc Mársot, az ferelmeskedöc Venust fogtaç patronájoknac. Miképpen ez mai naponis, (az mint odatel megemlitem) az emberec az ő imádságokban olly nagy szabadságot engednec az megiltott kívánságoknak, mintha kikimind czac hozzá hasonlo barattyával czufolodnéc. De az Istennem fényvedi, hogy ez ő engedelmes jó akarattyát czufságul vegyéc. Hanem az ő jusát magánac megtartván, az mi kérésünket az ő birodalma alá veti, és megzabolazza. Esünkbe kell azért vennünc az fient lanosnaç imez mondását: Ez az mi bizodal munk ő benne, hogy valamit kérünc ő töle az ő akarattya ferint, meg halgat minket. Mivelhogy pedig, az mi tehetségünkneç fok fogyatkozása vagyon ez illyen tellyeségből orvaságot kell segítségre keresni. Mert az miképpen hogy az elménec igyeneffen az Istenre kell igazítani: azonképpen az fiivnec indulattyánakis ugyan oda kell az elme utan következni.

1. Joh. 5. v. 16.

Demindenic igen hátramaradoz, sőt mindketten igen ellankadnac és megfogyatkoznac, avagy ellenkező uton járnac. Annakokaért az Isten enné az erőtlenségnek felfegitése minékünc az könyörgésben az ő fent lelkét adgya tanító mesterül, az melly belénc beféllye az mi igaz és az mi indulatinkat és kivánságinkat igazgassa. Mert mivelhogy mit kellyen kérnünce, az mint illenéc, nem tudgyuc, hanem az lélec felfegiti az mi erőtlenségünket, és esedezic miérettüncki mondhatatlan foházkodásokkal: nem hogy ön maga valósággal könyörgene avagy foházkodnéc, hanem hogy mi bennünce az könyörgésre és foházkodásra való bizodalmit indítja, mellyet az természetü eröc fohá véghöz nem vihetnénc. Es bizonyára nem ok nélkül nevezi fent Pal kimondhatatlan foházkodásoknak, az mellyeket az hívec az Léleknek vezérléséből töllöc felboczáranac. Mert azoc az kic az könyörgésben valóban gyakoroltattac, tudgyac azt, hogy oc titkos inséggel ugy környül fogatnac, hogy alig tudgyac mit kellyen hollanioc. sőt mihelt czac valami kevesse kezdenekis felpegetni, mindgyarást megakadnac. Honnét következc, hogy kiváltképpen való ajándéc legyen az igazán való könyörgés. Ez nem arra mondatic, hogy az mi restségüncknek kedveskedvén, az könyörgést az Istennek lelkére hallafuc, és bátorságban sunnyadozzunc, az mellyre annélkülis felötte haylandóc vagyunc, (az miképpen némelyleknee istentelen havi hallatnac, hogy sunnyadozván kellyen elvárni, miglen az lélec ő maga, az mi málvá foglalatos elménket hozzája vonnya) hanem fokkal inkább azért mondatic, hogy mi az mi tunyaságunkat és restelkedésünket megunván és utálván; az léleknek ilyen fejedelmét kívánnyc. Szent Paulis midön azt hadgya, hogy lélekben madkózzunc, nem sünic azonban meg vigyazásra inteni, jelentvén azt, hogy az léleknek inditása az könyörgésnek formálásában ugy vigye véghez az ő dolgát mi bennünce, hogy az mi kándékunkatis semmiképpen meg ne bántsa avagy taroztassa. Mivelhogy az Isten ez tzičekelyben megakarja próbálni melly hatalmassan inditása az Hit az mi híveinket.

6. Másodic regula az könyörgésben ez legyen, hogy az kérésben mindenkor valóban érezzüc az mi sükölködö voltankat, és az mi sükségüncknek valóságos meggondolattya mellett, fegyelmetes sőt buzgoságos kivánságot adgyunc az könyörgéshez az mi sükségünkre valóknac megnyerésére. Mert sokan az könyörgést czac imígyamugy mondogallyac el, avagy az könyveczkékből ugy olva gattyac, mintha az Istennek valami fakványos fölgálatot tennénc.

Es noha

Es noha megvallyac hogy az ő nyavalyáságoknak sükséges orvósága legyen az imádság, mert az Isten fejedelménélkül az mellyért könyörgésnek el kellene vesniec: mindazáltal mégis nyilván megláttzic, hogy ez ő dolgokban czac sükölködé járjanac el: mert ezenközben hidegec az ő süvöc, és nem gondollyac meg az mit kérnec. Haytya jóllehet öket az ő sükségeknek közönséges és vak megérzése, de nem förgalmaztattya öket ugy mint jelen való dologban, hogy az ő sükségekéből megmenekedest kívánnánac. Mit alitananc azért hogy az Istennél gyülöséges és utálatos lehetne, hogynem ez ilyen képmutatás, midön valaki büneinek beczánattya kéri, azonközben pedig nem tartya magát bünsönc, avagy hogy bünsö legyen, meg nem gondollya, melly által az Isten nyilvánással megczufoltatic. Eféle hitvansággal pedig, (az mint nem régenis mondam) rakva vagyon az emberi nemzetség, hogy sünyel az Istenről föc dolgokat kérjenec, az mellyeket mindazáltal az ő fejedelménélkül, avagy mafunnan varnac, avagy pedig azonokat immáris tellyeséggel magoknál lenni alittyac. Némelyleknek vétkec külsőben láttzic, de ugyan az sem sünyvedhető, hogy az ő imádságokat, minden ahitatoságnélkül elberbirelic, az kic még czac azt tanultac meg, hogy az Istennek imádsággal kellyen udvarlanioc: De az Isten felöknek jól meg kell látnioc, hogy foha az Isten elejébe ne járullyanac valamit kérni, az mit nem buzgoságos süvből kívánnánac, és az minéc ő töle megnyerését ne remélnéjéc. Es noha első tekinteti sünyit ugy tetizenéc, hogy azoc az dologc, az mellyec az Isten tistefeségére kívántatnac, az mi sükségünkre ne fölgállyanac: mindazonáltal ugyan azokértis nem kevesb kivánsággal és buzgosággal illic könyörgeni. Az mint midön azt kerjüc hogy megfenteltesse az ő neve, ez megfentelést nagy buzgosággal kell, (hogy igr föllyac) éhezünce és sünyuhoznunc.

7. Ha kiazit vetné ez ellen, hogy nem mindenkor egyátant való sükséggel kéferéttünce az könyörgésre, azt bizonyára enis megengedem. Es süinte ezen külömséget süpen előnkben adgya az fent Jacob Apostak: Sünyvedévalakiti közöttetec, könyörögjön az örvendezé valaki, énekellyen az ollyan. Es az közönséges értelmis mutattya azt, hogy holott igen restec vagyunc, az Istenről, az mint az dolog kívánnya, valaminec ferényeb kérésére keményebben öftrönözöttünce. Es ez illyet nevezi fent David az igaz és alkalmatos időnec. Mivelhogy (az miként töb helyekennis tanit) mentöl minket keményebben nyomnac az nyomoruságoc, kárvallásoc, rettegésoc és egyéb kísértetec: annál sü-

Rrrrr 3

Eph. 6. v. 18.

badóságosb menetelünc, nyittatic az Istenhöz, mintha minket ugyan ne-
vünken hivna hozzája. Azonközben nem kevesbé igaz azis az mit sient
Pal mond: hogy, mindenkoron kellyen imadkozni; Mert akar melly fe-
renczés állapotunc legyenis, és mindenfelől öröm és vigaság vegyen kör-
nyüls, de ugyan még sincz czac egy szempillantásis, az mellyben, az mi sü-
kölködő voltunc minket könyörgéste ne intene. Bővön vagyon vala-
kinec bora, buzája, mindazáltal mivelhogy czac egy falat kenyérnc sem
veheti hasznát az Isten áldásánélkül, nem ellenzheti tehát meg az pintze és
az Czür, hogy az minden napi kenyérért ne könyörgene. Továbbá ha
meggondollyuc, mennyi veszedelmec vegyene minden szempillantásban
környül, czac az félelemis megranit, hogy soha az könyörgéstül szabad-
ságofoc és hivokodóc nem lehetünc.

De ezt az lelki dolgokban megérthetni. Mert hogy és mikor had-
nánac minket az soc bünóc az kic felől lelki esmeretinkben tudófoc va-
gyunc, hivokodni, hogy alazatoson ne könyörgenenc az vetkeknec és
az büntetésnec megbocznaityaért és megengedéséért? Mikor enged-
nec minékünc az kísértetec valami vesztéglést, hogy az segítséghez ne sient-
nenc? Annakfölte az Isten orfágához és diczóságához való buzgo-
ságnac, nem czac néha néha, hanem süntelen arra kelly minket haytani,
hogy minden időben alkotmatóságunk legyen az könyörgéste és foház-
kodásra.

Annakokaért nem hijába paranczoltatic minékünc olly gyakorta az
füntelen való imádkozás. Nem szólóc még az álhatatos megmaradásá-
rol, az mellyről ez után kell megemlekeznünc; Hanem midön az Irás ar-
ra int hogy füntelen könyörgjünc, azzal az mi tunyaságunkat feddi:
hogy nem akarjuc azt esünkbe venni, melly igen sükséges legyen mi né-
künc az könyörgésre való ferenség és forgalmatóság. Ez Regula által
minden képmutatás, álnoc fortelyozás, és az Isten ellen hazudásra való
slandeknac tekergős mentsége az imádságtul el rekeztetic. Ez illye-
nec (mondom) hogy az Istenec segítségül való hívásánac kegyelmétül
és szabadatagat, melly eltaszitatnac: melly azt igéri hogy közel akar len-
nis mindazok hoz, az kic ötet igazságban hijác segítségül, és hogy ötet a-
zok talályác meg, az kic ötet tellyes szívöl kerescic. Erre semmikép-
pen nem igyekez nec azoc, az kic magoknac az önnön ganéjokban tettze-
nec és kedvesked nec.

Mert pœnitentia tartást kíván az igaz könyörgés. Innet vadnac az
Irásban az gyakran megemlített mondasoc: hogy az Isten az hamisfakat
meg nem halgattya; hanem hogy az ő imádságoc utálatos legyen az Isten
előtt,

előtt, az miképpen az ő áldozattyokis. Mivelhogy méltó, hogy az Isten-
nec fülei bédugva találtaffianac azoc előtt, az kic az ő füveket bezárjác, és
hogy az Istenec kemény voltat érezzéc azoc, az kic az ő keménségeckel
felgerjestic az haragjat. Esaias profetánál így fenyegeti őket: midön
megsokasíttatokis az ti könyörgéstecket, de még sem halgatlac meg tite-
ket, mert rakvác vérrel az ti kezeitec. Azonképpen Jeremiafnál: kiál-
tottam, és nem akartác hallani: annakokaért ha én hozzám kiáltanac, én
sem halgatom meg őket.

Mert azt ő legnagyobb gyalázatnac tartya, midön az Iffentelenec az
ő kötésével diczeked nec, és az ő sient nevét egész életeckel meg fertezte-
tic. Minékuránna Esaiásnál azon panaszolkodott, hogy; jóllehet az Sidoc
az ő ajakaickal közelget nec ő hozzája: de az ő füveic ravol volnánac ő töl-
le. Es ezt bizonyára nem czac az könyörgésben akarjá értetni, hanem
ezzel azt akarja bizonyítani, hogy ő minden hamiságot és tettetést az ő
foglatatlanac minden tizickelyében miadeneftől fogván utálatoságnac
tartfon. Ide tartozic az s. Jacab mondasá: Keritec, és semmit el nem
vestec, azért mert nem jól keritec, tudniillic, hogy az ti gyönyörüség-
tekre költsetec. Igaz bizonyára, (az mint mayd megfogjuc látni,) ho-
gy az hiveknec könyörgéste az mellyeket tes nec, nem az ő tulaydon mélt-
óságokon fundáltarnac: mindazáltal ugyan nem hiában való az sient Ja-
nos intése: Ha valamit kérendünc, elis vesztüc ő tölle, mert megtartyuc
az ő paranczolatit. Mert ellenben az gonosb lelki esmeret bezárja mi-
nékünc az aytót. Innet az következc hogy senki igazán nem könyö-
róg az Istenec és ő tölle meg sem halgattatic, hanemha ő néki hamiságn-
nélkül való tökéletes szívvel sölgal. Annakokaért valaki magát az
könyörgéshez akarja késeteni, visssa tetséc magánac az ő büneiben, és
tellyeséggel (az melly pœnitentia tartatnécélkül meg nem lehet) az kölduf-
nac köntesét és szívét vegye fel.

8. Harmad Regula az könyörgésben ez legyen, hogy az ki az ő
könyörgésével az Isten elejében akar járulni, az ő maga diczósége felől
való minden gondolatot elhadgyon, az ő tulaydon méltosága felől min-
den vélekedést elvessen, és egy summába minden magába való bizodal-
mat megtagadgya, illyenképpen ez ő magánac megtagadásával tellyes-
séggel minden diczóséget egyedül czac az Istenec tulaydonitfon:
hogy maguaknac czac valami kiczinyt tulaydonitvanis az mi hi-
jába való negédségünckel az ő sine előtt meg ne fégyenül-
lyünc.

Ez illyen

Ez ilyen egyigyű alázatoságnac igen fősép példái vadnac előttűnc az Istenec fölgaiban, az kik között mentől sienteb valamely, annál inkább megalazza magát, midőn az Istenec siane eleibe akar járulni. Ilyenképpen az Daniel, mellyet az Ur önnön maga olly igen megdiczert: Nem az mi igazságunknac bizodalában vettyűc (ugymond) te elődben az mi könyörgésűnket, hanem az te nagy irgalmaságodban. Oh halgass meg Uram, Uram kegyelmezz meg, légy figyelmetes, és czelekedd meg te magadért az mire kérűnc, mert az te nevedről neveztetit az te néped és az te városod. Itt pedig nem el fedezett mód sferint (az mint fiokott lenni) helyhezteti magát az kőznép serege közzé, hanem inkább különis az ő tulajdon vétkei: és az kegyelem siki eleibe burul, az mint nyilván kimondgya, midőn így megvallanám az én bűncimet, és az én nepemnac az Izraelnec vétkei. Ilyen alázatoság ir sferint Davidis mi előnkbe az önnön példájával: Uram ne meny irletbe az te fölgyáddal, mert te előttd nju-czen czac egy élő emberis igaz: Ilyen formán könyörög az Esaiasis: Imé haragfolt te, mert mi vétkeztűnc. Az te utaidban fundaltatott ez világ, annakokaért megtartatunc. Mi mindnyájan rakvác vagyunc tisztatlansággal, és minden mi igazságunk olyanoc mint amaz rut oczmansággal megferteztetet ruha. Mindnyájan elfonnyadtunc mint az falevelec, és mint az sél, ugy ragadnac minket el az mi bűneinc. Senki nem hja segítségül az te nevedet, avagy nem kélsenki fel, hogy meg tartoztatna tégedet.

Mert elrőytetted az te ortzádat mi előttűnc, és az mi hamiságinkban hagyf minket meglenyvednűnc. Mostan azért Uram, Te vagy az mi Atyanc, mi földec vagyunc: Te vagy az mi fazekasunc, és mi mindnyájan te kezeid munkaji vagyunc. Uram ne haragodgyal illy igen, és ne emlekezzel örökké meg az bűnokről. Imé lássad immár, hogy mi mindnyájan te népeid vagyunc. Látod itt hogy semmi egyéb bizodalomhoz ne támaszkodgyanac, hanem czac ez egyhöz, hogy meggondolván azt, hogy őc az Istené legyenec: és hogy ő nekijs gondgya legyen reájoc, nem esnec affelől kétségben. Szinte ilyen czelekefic Jeremiasis: Midőn az mi hamiságinc vádolnac minket, Uram te az te nevedért segits meg minket.

Mert egy általlyában tisztán igaz és sferint ez a mondás, (akar az honnét jójónis) az melly, bizontalan név alatt Baruch prophetanac tulajdonitatic. Az sferomorodott lélec, és az melly az sferocnyomorúság miatt megpustitatott, meggörbedt, erőtelen, az éhező lélec, és az megfogyatkozott semec adnac tenéked diczőséget Uram: Nem az mi atyáinknac igazságoc sfer-

Dani. 9. v. 18.

Psal. 143. v. 2.
Esa. 64. v. 5.

Jer. 14. v. 7.

Baruc. 2. v. 19

goc sferint öntyűc mi kite elődbe az mi könyörgésűnket, és kérűnc az te ortzád előtt irgalmaságot, ő mi Urunc Istenűnc, hanem mivelhogy te irgalmas vagy, könyörülly mi raytunc, mert vétkeztűnc te előttd.

9. Summa sferint, az igazán való könyörgesnec kezdeti és elkébfűleriis, az boczánatnac kérése az veteknec alázatos és sferabadon megvallásával egyetemben. Mert nem kell reménleni, hogy az leg sferentségesbis valamit nyerjen az Istentől, hanemha elősfer ő véle kegyelemből megbékéllett: és lehetetlen hogy az Isten valakinec kegyelmes legyen, hanem czac az kiknec megboczat. Nem czuda annakokaért, hogy sferinte ezen kulczal nyitnac az sfervek magoknac aytót az könyörgésre, az mint sferpsalmufokból megláthatni. Mert sferint David midőn egyéb sferükségeiért akar könyörögni, így kezdi el; Uram, ne emlekezzel meg az én ifuságomnac vétkeiről, és az én hamiságimról: hanem az te irgalmaságod sferint emlekezzel meg én rólam, az te nagy jóvóltóért. Ismet, Tekincz meg az én nyomoruságomat, és az én nyavalyaimat, és boczásd meg minden én bűncimet. Az honnét aztis meglathattunc; hogy nem elég legyen az hogy magunkat naponkint az uyuy bűnőkért sferám vétésre vonfuc, hanem ha megemlekezűnc az régiekrőlis, az mellyec régen elfelejtetteknek és által vondostattaknac láttzanak. Mert midőn, sferinte ezen profeta eggy-
 űrt felőtte nagy bűnet valya meg, ez alkolmatósággal hátra megyen sferint az ő anyyanac, mé heiglen, az honnét ez merges fertelemnec eredetit vótte: nem azért, hogy az megromlott természetnec elő hozásával az ő vétkeket kissebitené, hanem inkább hogy illyenképpen az ő egész életénec minden bűneit ő sferverakásolvan, önnön maganac keményeb vádolásával, annyival kegyelmeseb Istene lehessen. Nohapedig az sferintec nem mindenkor ki fejezett igéckel keric bűneiknec boczánattyát, de mindazáltal az imádságikat; az mellyec az sferint Irásban vadnac befoglaltatván, valóban megfontollyuc, igen könnyen elő mutattya magát az, az miről én sferolloc: hogy tudniillic, egyedől czac az Isteni irgalmaságnac kutfejéből meritőttenec legyen könyörgeni való bátorságot, és illyenképpen mindenkor az ő megengesztelteséről vóttéc az ő elkezdéseket. Mert mihelt kiki az ő tulajdon lelki esmeretibe megyen bé, olly távul vagy on attul, hogy az ő igyét bátran az Isten elejébe merné vinni, hogy inkább minden lépésre megrőttenyen, hanemha elősfer az kegyelem felől és megboczántrol bizonyos leend. Vayon bizonyára más kíváltképpen való megvallásokis, midőn az büntetésnec ényhítését keresic, hogy egy sferfemind az bűnőknek boczánattyátis kérjec, mivelhogy illetlen dolog volna hogy az ray-

Psal. 25. v. 6.

Ibid. v. 18.

Psal. 51. v. 7.

toe való gonofit el akarnac háritatni, és annac okait meg marafitanác. Mert örizkednűnc kell, hogy ugy ne czelekedgyűnc, mint az értetlen beteges, az kie czac azt gondollyac, hogy miképpen az reájoc eső faydalom térítéséc el, de az betegségnec gyökerét meg akarnác hagyni: Hanem inkább azon munkáldoggyűnc, hogy az Isten előfer minékűnc kegyelmes legyen, hogynem mint ő minékűnc az ő jó akarattyát külső jegyec által bizonyítana: Mivelhogy ő maga ez rendet akarja tartani, és kevesetis hafnálna minékűnc, hogyha ő jótévőnk volna, hanemha az mi lelki esmeretűnkis ötet megengeszteltetnec érezvén, ötet minékűnc tellyesféggel szerelmesűnkérenné. Az mellyre minket megemlekezter az Christufnac feleletis az gutta ütött emberhöz; Mert midőn azt meg akarná gyógyítani, mond: megboczáttartac te neked az te bűneid: az az elméket arra emelvén fel, az mit kíváltképpen kellene keresni: hogy tudnűllic az Isten minket kegyelmében vegyen, annakutánna oftan az kegyeléből való felvé telnec gyümölcsét, idő szerint való segedelmét nyuytvánis megmutassa. De ez mellett az kíváltképpen való megvallás mellett, az mellyben az hivec az jelen való tulaydon vétkek nec és büntetések nec megengedéseért foháskodnac és esedeznec, az fen megemlített közönséges előjáró esedezéfnec (az melly kedvesé téfi az imádságot) soha nem kel elhagyattatni, mert ha az, az Isten nec merő irgalmaságán nem fundáltatic, az Urat soha meg nem kérlhetic. Ide tartozic az fent Janos mondása: Ha mi megvallyuc az mi bűneinket, hívséges ő és igaz, hogy megboczássa minékűnc az mi bűneinket, és megtisztit minket minden hamiságtul. Innét kellett az törvény alatt az imádságnac véronrással megfenteltetni, hogy kedves lenne, és az nép illyenképpen megemlekezternéc arra, hogy méltatlan volna ő ez tisztésre, hanemha az ő tisztáralanságából megtisztitván, egyedül czac az Isten nec irgalmaságából vönne könyörgése való bizodalmat.

10. Hogy pedig az fentec néha az ő imádságokban az őnnön igazságokat támasztac elő, (az mint s. David mond: Oerizd meg az én lelke met, mert te fentec vagyoc. Ismet Ezechias: Oh Uram, emlekezzél meg, hogy az igazságban tőkélletes hívvél jártam te előtted, és azt czelekedtem az mi kedves volt te előtted) ez illyen állással nem értene egyebet, hanem hogy az ő uy engedelmesféggel magokat ugymint Isten nec fólgainac és fainac mutattac, kik nec megígerte hogy kegyelmes akarna lenni. Az proféta által azt bizonyítta (az mint immár megemlített) hogy az ő fimei az igazakon, és az ő fülci az ő könyörgéseken. Es ismet az Apostol által, hogy mi megnyerjűc valamit kérűnc, ha megtartjűc az ő paranczolatit.

Az melly

Az melly mondásokban, nem az czelekedetek nec érdeméből becziulli nagyra az imádságot, hanem illyenképpen akarja erőffiteni azoknac bizodalmat, az kie az őnnön tettetésnélkül való tőkéllelérésegec és ártatlanságot felől bizonyítac az ő lelki esmeretekben, az minéműknec kellyen lennec minden Keresztények nec. Mivelhogy finte az Isten nec igazságából mondatott, az mit az vac folt fent Janosnal: hogy az bűnösök az Istenől meg nem halgattatnac: az mennyire az Irással bűnösök nec azokat értűc, az kie az igazságnac minden szereteti és kívánságanélkül mindeneftől fogva az ő bűneikben alufnac, és nyugoznac meg; mivelhogy semmi hív soha az Isten nec segítségül való hívására fel nem emelkedic, az melly egy fersmind istenéségre is nem igyekeznéc. Ez illyen igéretre mennec azért az fentek nec könyörgései, az mellyekben az ő igazságokról és ártatlanságokról megemlekez nec; magok nac megintetésekre, hogy ő nékie kis megadáséc az, az mit az Isten nec minden fólgainac kellyen várnioe. Annak felőtte megtapasztallyuc aztis, hogy többire mayd mind ollyankor élnec az illyen formán való könyörgéssel, midőn az Isten előtt egy bevetic magokat az ő ellenségeikkel, és azt keric, hogy az ő keze által őket megfabaditja az oknac hamiságoctól. Ez őfve hasonlításban azért nem czuda, hogy az ő igazságokat és fíveik nec egyigűségeket béhozta, hogy illyenképpen az ő jó igyoc által az Urat az ő segedelmekre annyival inkább felinditanác. Ez javát azért az tista fívek nec mi el nem vonfuc, hogy az ő jó lelki esmeretek nec az Isten előtt hafnát ne vennéc, magok nac az igéretekben való erőfítésére, az mellyeckel az Isten az ő igaz fólgait vigasztallya és felemeli: hanem azt akatjuc, hogy az valaminec megnyerésére való bizodalom, minden tulaydon érdem nec gondolatit hátra vetvén, egyedül az Isten irgalmaságában legyen fundaltatva.

11. Az negyedic regula az könyörgésben vegezetre ez legyen, hogy illyenképpen igaz alázatossággal leverettvén, ugyan mégis az meghalgtálnac bizonyos reménségével fogjűnc az könyörgeshöz. Ez kettő bizonyara lattathatnéc valamennyire egymással ellenkezni, hogy az Isten igaz bősű állásánac érzésében, jó akarat nac bizonyos hiedelmeis legyen. De mindazáltal fíepen őfve illenec, hogyha minket tulaydon nyavalyáinkban merűltek, egyedül czac az Isten nec irgalmasága emel és gyamolit fel. Mert az mint ennec előtte tanítottűnc, hogy az penitencia és az hit elszakíthatatlan kötűssel vadnac őfve ferkesterve, noha az egyyic rőtten, az másie biztat és vigasztal bannűnk: azonképpen az imádságbanis őfve kell járulnioc.

Sssss 2

Gal. 5. v. 8.

Ez öfve sérkeftetett kevés főokba foglallya fent David mondván: **En** az te jóvöltodnac sokságába, be megyec az te házadba, és imádkozom az te fent templomodban félelemmel. Az jóvöltába befoglallya az hitöt és az mellett nem rekefti ki az félelmet. Mert nem czac az ő diczöfelsege kéferit minket félelemre, hanem az mi tulaydon méltatlanságunkis minden kevéséget és bátorkodást velünc elfeleytetvén félelem alatt tart bennünket. Nem főloc pedig itt olly bizodalomról, az melly az elmét minden főrgalmatofságtul megmentvén, mindeneftül főgva örömmel tölténé el, és kedves nyugodalommal gyönyörködtené. Mert az ollyan czendef megnyugovás, azokat illeti, az kik nec mindenec kívánságoc ferint efne; az kic semmi főrgalmatofságtul, kívánságtul és félelemtül nem kifirtet nec. Az legjób őftön pedig az mellyel az fentec az könyörgéfre inditatnac, az raytoc való nyomoruság, midön az nagy nyughatatlansággal gyötretterven, magokban czak nem elbádgyadnac, miglen idejekorán az hit segítségül jövend. Mert ez illyen inséget és főrongásoc között ő nékiec úgy tündöklic az Istenec jóvölta, hogy jöllehet az jelen való nyomoruségoknac terhe alatt nyögjenec, és egy réfent meg nagyobb reájoc következendő inségetőlis félniec kellyen, és mindazonáltal az Istenec kegyelmességére tekintvén, az fényvedéfnec nehéz terhet bizváft elvifelic, és az jó kimenetelt és megfabadulástis remélic és elvárjac. Illic azért hogy mindez kétféle indulatokból főrmazzec és állyon az hiv ember nec imádsága; tudni illic hogy az jelen való nyomoruságoc alatt főházkodgyéc, és az uyabban jövendőktül főrgalmassan féllyen: és mindazáltal egy ferimind bizodalma legyen az Istenbe, semmit abban nem kételkedvén, hogy meg akarjon segiteni. Mert czudálatos dolog, melly igen megbusításée és haragításéc az Isten az mi kételkedésüncc által; hogy ha az jó tétemenyét kerjüc töle, az mellyet nem tellyességel reményüc hogy megadna minékünc. Annakokaért az imádságnac semmi jób és az ő termetetihez illendőb regulája nem irattathatic és adathatic előnkbe, hogy nem mint ez, hogy nejtrohannyon, hirtelen és mint egy ferenczére ki, hanem bizonyos hiedelem mennyen előtte, az mellyet kövessen. Erre igazit mindnyájan minket az Christus ez mondással; Mondom ti néktec, hogy valamiket kérendetec, hidgyétec, hogy elvéfitec, és meglesfitec ti néktec: Ugyan azont máfuttis bizonyittya; Mindeneket az miket kérendetec az ti imádságtokban, hogy ha híftec, elvéfitec, Mellyel eggyez az fő. Jacabis: Ha valaki ti köztetec bölczeség nélkül főkölködíc, kérje az, az Istenöt, az ki együgyüen ad mindennec főmre való hányás nélkül. Hittel kérje pedig, és ne kételkedgyéc. Holott az kételkedéssel ellenbe vetvén az hitet,

Mat. 11. v. 24.

Matt. 21. v. 22.

Iacob. v. 5.

az hitet, en nec erejét tulaydonságképpen kimutattya. Aztis nem kevesbé kell főnkbe vennünc, az mit utána tesen: hogy semmit azoc el nem véfnec, az kic az Istenec kételkedvén könyörög nec, és az ő fővekben bizonyal nem tartyac, hogy meghalgattassanac. Kiket az tengeri habokhozis hasonlit, az mellyek az félkül hányattatnac és ideftova haytatnac. Az honnét máfuttis az Hit nec imádságát nevezi igaz imádságnac. Annakfe-
lőtte mivel hogy az Isten olly gyakorta bizonyittya, hogy kinek kinec az ő hiti ferint akarna adni, azzal azt jelenti, hogy hit nélkül semmit el nem vehetünc. Es egy summában az hit az, az melly megnyér mindeneket, az mellyec az könyörgéste ajándékozatnac. Szinte ezent akarja az fent
Pálnac amaz nevezetes mondása; az mellyre noha az tunya emberec igen kevés főmot tartnac: Mint hija azt valaki segítsegül, az kiben nem hífen? Mint hífen pedig abban, az ki felől semmit nem hallott? Az hit pedig az hallásból vagy on, és az hallás az Isten igéjéből. Mert hogy az könyörgéfnec kezdetit, az hitből mint egy gradicz forman hozza ki, azzal nyilván bizonyittya, hogy az Isten senkitül igazán segítségül nem hivattathatic, hanem czac azoktól, az kik nec az Evangeliumnac prédikáltatása által az ő kegyelmessége és joakaró volta megésmertetött, sőt nyájással megmagyaráztatott.

Iac. 5. v. 3.

Rom. 10.

v. 14

12. Ez főkségképpen való dolgot nem gondollyac meg az mi velünc ellenkezőc. Annakokaért midön azt mondgyuc, hogy az hívek nec bizonyos hiedelemmel kellyen azt tartanioc, hogy ő nékiec kegyelmes és jó akaró Istenec legyen, az őc mindeneknél legbalgatagb tudománnac alittyac. De ha valami könyörgéffel való igazán eles volna náloc, megértenec bizonyára, hogy annélkül az megnevezett Isteni Kegyelem nec bizonyos és bátorságos megérzésenélkül nem hivhatni az Isten igazán segítségül. Mivel hogy pedig az Hit nec erejét senki nem értheti, hanem czac az ki az ő tulaydon megapastalásából azt az ő fővében érzi: mit használni illyen embereknél az disputalással, az kic nyilván kimutattyac, hogy az hit helyett, semmiec egyebec főha nem vólt az püfta vélekedésnél? Mert melly beczős és főkséges legyen az megemlített bizonyos és bátorságos létel, kiváltképpen az segítségül való hívásból tanulhatni meg. Es az ki ezt nem láttya, nyilván kimutattya azt, hogy mindeneftül főgva vac az ő lelki elmereti. Annakokaért mi ez vak vezéroket utokra boczátván, erőffen megmaradgyunc fent Pálnac ez mondása mellett, hogy az Isten nem hivattathatic segítségül, hanem czac azoktól, az kic az Evangeliumból az ő irgalmaságát megésmertéc, és tudgyac magokat azzal

vigasztalni, hogy az ő nékiec mindenkoron kéfen legyen. Mert miczoda imádság volna ez ilyen? Oh Ur Isten, én bizonyára nem tudom, hogy ha engem meg akarfé halgatni; mindazáltal mivelhogy nagy fiükségtül kéferitetem, im te hozzád folyamodom, hogy én nekeim, az mennyében méltó vagyoc segítségével legy. Nem, nem így fioktac könyörgeni az Istenec fent Hívei, az kiknec imádságokat az Irásban olvassuc, és az fent lélec sem ugy tanított az Apostal által, az melly az hadgya hogy nagy bizodalommal járullyunc az kegyelemnec menyeyi féki eleibe, hogy kegyelmet nyerjünc. Ismet, az mint másutt tanit, hogy szabadságunc és bizodalommal való menetelünc vagyon az Christusban való hit által. Ezt azért az mi meghalgatatafunc felöl való bizonyos bátorságot, (az mellyet nekünc az Isten tulaydon fájával paranczol, és minden fentec önnön példajockal tanitnac) mindkét kézzel keményen kell tartanunc, hogyha hasonnal akarunc könyörgeni. Mert nyilvánással czac az a könyörgés kedves az Istennél, az melly az hitnec, (hogy így fiólyac) illy magahit bátorködásából fármazic, és az reménségnec röttenetlen bizonyos voltán fundaltatic. Megelégedhetett volna az hitnec egyigyü köz nevével, de ő nem czac az bizodalmat rötte hozzája, hanem az szabadságotis melléje adta, hogy ezzel tölünc elválassza az hitetleneket, az kie jóllehet velünc elegyesleg imádgyc az Istent, de czac ferenczére. Illyenképpen könyörög az egész anyafent Egyház az soltarban: Uram, az te irgalmasságod legyen mi raytunc, az miképpen reménlettünc te benned! Ez formával másuttis él az proféta. Midön felkiáltoc, megtudom azt: hogy te velem vagy én Istenem. Ismet, Jó reggel hozzád kéfitem magamat, és reád vigyázoc. Az honnét esüncbe vehettyüc, hogy hiába való ég vagdalás az olyan könyörgés, az melly mellé ninczen az reménség figgeztetve, az melly által az Istent mint egy ör álló helyen állván nyugodalmassan várjuc el. Ide fiólgál az fent Pál intésénec rendüs; mert mincelötte az híveket arra intené, hogy Lélekbén fiüntelen könyörögnénc vigyázással és foházkodással. Mindeneknec előtte paranczollya felvétetni, az Hitnec paisát, az Idvólségnec sífakját, és az léleknec fegyverét, melly az Istennec ígéje. Itt pediglen az Keresztýén olvaloc visontag megemlekezzenec arról, az mit az előtt mondottam, hogy nem kiflébbiteuc az hit azzal meg, ha fiinte az mi nyavalyáságunknac, romlotságunknac és rutságunknac esmereti melléje adatikis.

Mert akar az bündöknec melly nehéz terhével érezzékis az hívek magokat nyomattatni, és hogy nem czac megfostattanac legyen minden afféle dolgoktól, az mellyec az Istennél jó akaratot ferezhetnénc, hanem még foc

Heb. 4. v. 16.

Eph. 3. v. 12.

Pfal. 33. v. 22.

Pfal. 56. v. 20.

Pfal. 5. v. 5.

Eph. 6. v. 16.

még foc vétkeckelis terheltettefenec, az mellyec az Istent magoc ellen méltán röttenetése tehetnéc: de ugyan még sé fiünnec meg magokat előállatni, és ezeknec megérzése által sem hadgyac magokat elrötteneni az ő elejébe való járaftól: mivelhogy illyenképpen és nem külömben kellyen ő elejébe menni. Mert nemis arra kezdetett az imádság, hogy azzal az Istent előtt magahittül kevékedgyünc, és hogy valaminket fennyen magasztallyuc: hanem hogy az mi térdre esdesesünckel az mi nyavalyáságunkat megvallyuc és meghirassuc, az miképpen hogy az fiac az ő fiülőjec előtt az ő panafiókat nyájassan és bizvást tesic le. Sőt az mi fámlálhatatlan foc nyavalyáinknac rakváknac kell őfiönöckel lenniec, az mellyec minket az könyörgésre igaztánac, az mint minket ez Profetais önnön példájával tanit: Uram gyógyits meg az én lelkemet, mert vétkeztem te ellened. Megvallom bizonyára, hogy ez illyen őfiönöc halálofoc lennénc, hogyha az Isten segítségül nem jönc: De az kegyes Atya az ő megmerhetetlen nagy irgalmasságából az ellen minékünc jó orvótságot adott, az mellyel minden háborut és rettegeft ellezendesitvén, minket barátságossan és engedelmesen hozzája edesgetne, sőt minden akadályokat elhárítván, minékünc egyenes utat berzene.

13. Es előferis bizonyára, midön meghadgya hogy könyörögjünc, fiinte ezen paranczolatnal, istentelen keménynyakuságban fedd meg benniüket, hogyha nem engedünc. Semmi nem paranázoltathatic nyilvánban meg, hogy nem az mi az Soltarban vagyon: Hiy segítségül engemet az te nyomoruságodban. De mivelhogy az Isteni fiólgalat tíftei között egyet sem ajánlanac gyakrabban az Iráloc, ebben töb ideig nem késem. Öennön maga az mi Mesterünkis mond: Kérjete, és adatic tinektec. Zörgessete, és megnyittatic tinektec. Jollet itt az paranczolatnac ígertis adatic melléje, az mint fiükségis.

Mert noha megvallya azt minden, hogy az paranczolatnac engedni kellyen, de többire minden elfutna az hozzáhívó Isten előtt, hogyha magát meghalgatónac és hozzánc jó akarónac nem mutatná és ajánlaná. Ez mind a kettő valósággal jelen léven, bizony dolog hogy azoc, az kie nem akarnac egyáltallyába az Isten elejébe járulni, nem czac ellenkezőknec és engederleneknec; hanem hitetleneknekis találtarnac és győzettecnec, mert kételkednec az ígertek felöl.

Az mellyet fockal inkább azért kell esüncbe vennünc, mivelhogy az kepmu-

Pfal. 41. v. 9.

Pfal. 50. v. 15.

Matt. 7. v. 7.

képmutatóc az alázatóságnac és rendeletességenc hínye alatt, az Istenec paranczolatytatis kevélyen megveric, és az engedelmes biztatásnac és vigasztalásnac sem hífnec, sőt az ő tífteletinac kiváltképpen való tzickellyét vonfácel.

Mert midőn az áldozatokat megvetőtte, az mellyec ackoron legnagyobb hínyét vífeltéc az festségenc, az legdrágalatosb és nagyobb tíftelet közé fámlyalla azt, hogyha ember őtet az fűkségben segítségül hja. Holott azért midőn az ő jufsát megkivánnyá, és az örömeft való engedelmefféggel minket bátorit és vigasztal, semmi lártatos híncinc ninczenec az kételkedéffé, az mellyec bennünket mentegethetnénc. Valamennyi bizonyoságoc azért talaltatnac híllyel az Irásban, az mellyeckel paranczolatit minékűnc az Istenec segítségül való hívása, finte meg annyi záflóc tétterec fel hímeink eleibe, az mellyec az mi híveinkben bizodalmat indítanac: egyebként vakmérőség vólna az Istenec híne eleibe járulni, hogyha minket hívásával meg nem előzne.

Zach. 13. v. 9.

Annakokaért az önnön maga hívával nyit utat minékűnc: Azt mondom én ő nékiéc, én népem vattocti, és őc azt mondgyác nékem: Te vagy az mi Istenűnc. Láttyc azért mint vegye elől az ő hílgait, és vífontag mias akarja hogy őtet kőveffü, annakokaért nem kell azon felni, hogy kedves ne lenne néki az éneklés az mellyet ő maga híerez és előttűnc mond, hogy utánna mondgyac. Kiváltképpen az az jeles híep nevezet jusson minékűnc e híünkbe, az melly ő néki az híalmusokban tulaydonitatic: az mellyel minden akadályokat igen könnyen meggyőzhetűnc. Ur Isten, meghalगतója vagy te az kőnyörgésnac, azért megyen minden test te hozzád. Mert mi lehet híerelmetesb és kellemetesb ennél, hogy az Isten ez nevezetet vífeli, az melly minket bizonyosfokkatéffén abban, hogy semmi inkább ne illyéc az ő természetihöz, mint az nyomorultak Kőnyörgésének meghalगतásáff.

Pfal. 65. v. 3.

Hogy ez ayto nem valami keveseknac, hanem hogy minden embereknac nyitva legyen, iannét rekeffti az proféta, mivel hogy ő mondgya azt mindeffé neknac; Híj segítségül engemet az te nyomoruságodbá, és én meg híabaditlac tégedet, és te magafftally engemet. Illyen foimán hozza David elő az Iffentől néki tört ígéreret, hogy megnyerje azt az mit kér: Te Izraelnac Ifftene, megnyitottad az te hílgádnac hílét. Azért talalta az te hílgad ezt az hívet, hogy te néked kőnyörgene ez imádsággal. Honnét vef híűc e híünkbe, hogy ő magában híelimes lott vólna, hogyha őtet az ígéreret meg nem erőffittette vólna. Azonképpé másutt kőzönséges tudománnyal híztatvan magát: Megcezekeffsi az Ur, az mit az Ifftenfélóc hívánnac, és meghalगतtya az ő híáltáfokat. Sőt e híebe veheti ember az híltárokban, hogy az Imádságnac hílyása kőzben, gyakran híterül híltre, hól az Ifftenec minden

Pfal. 145. v. 19.

hato.

hatoságára, hól az ő hírgalmasságára, mayd hífnec az ő ígéreretiben való bizodalomra. Ez David dolga ollyannac láttzhatnéc, mintha efféle mondatfoknac híhozásával meg híaggatná és czonkítaná az ő imádságot: De az hívec tudgyác az ő magok híbalattyából és meg híapstafalafokból, hogy az imádságnac hízgosága megalunnéc és meg híűnnéc, hogyha uyjabűyjab gerjefftot és gyullaffto toplót elő nem híereffnénc. Semmikeppen nem híában való azért az imádságban mind az Ifften tulaydonságanc és mind az ígéreret meg híggondolattya. Ne restellyűc annakokaért illyenképpen Daviddnac híldájával az kőnyörgés közé elegyíteni azokat, az mellyec az mi lankatt híveinket meg hídamíthattyc.

14. Es hízonýára czuda hílog ez, hogy ennyi győnyörűséges ígérereffekkel illy hídegen, avagy ugyan semmi hídon meg nem hídulunc, ugy hogy az nagyobb hífftevelgyő híelyeken hízarogván, és az előkut híejeffek elhagyván, inkább akarnac magoknac híraz hírmeket híffni, hogy nem mint az Ifftenec önnön magatul híbadon híjánlott híjóvíttát híveffni. Erős híat az Urnac híve, (ugymond Salomon) az hígaz ember oda híyomodic, és meg híotalmaztatic. Jóel híedig hínekutánna az híkövetkezendő hírtetteres hífedeleffméről híjóvendótt vólna, ez hímekezetes hímondást hívetotte utánna: Valaki az Urnac hívét hífftefféggül hívandgya, hívízűl az. Az melly hímondás, tulaydonul az Evángeliumnac hílyására híz, az mint híjót tudgyac: Míndazáltalezer hízűl hí alig hídul egy hígezen által, hogy az Ifftenhöz híjárulna. Azt híáltya az Eféias által: Híálttotoc én híozzám, és én meghalगतat híteffeket: Sőt hínekefflőtte híáltanátoc, én hímeffeleffct híneffteff. Es híinte ezen híffteffetel híállyá hízönségefflen az egéff hínya híent Egházat, az híképpen hogy az Christufnac hínden híagá hístározzic: Hífftefféggül híví ő engemet, és én meghalगतom őtet: Vele híyogoc az hínyomoruságban, és híragadom őtet. Míndazonáltal, (az hínt meg hímondtam) hínem az híándékom, hogy hínden hímondáfokat elő híámlyallac, hínem hízac az híváltképpen hílőkat hídegefftem elő, az mellyec hígez híletet hívelűnc, hímelly híerelmefflen hídeffgefflen hínket az Ur ő híagához, és hímelly híorofflan híteffelező híótt híyeg hí meg az hí híaláadatlanságunc, híolott ennyi híemény hífftonóc hízött híég hírestelkeffic az hí ő Adamunc. Annakokaért hínden híron az hí hílűc hínkben hízengedeffzenec hímez hímondáfoc: Híózel híyogon az Ur hínden híkköz, az híic őtet hífftefféggül híjíac, hínd az híokhoz az híic hílőban híjíac hífftefféggül. Híffmet az hímellyeket Eféiasból és Jóelből híoztunc hí: az hímellyeckel hízonýitrya hímelly híylandó híyeg hí az hí híimádságnac hí meghalगतására; és híyog híban hínt egy híó híllatu híldozatban híy gyűnyörűk híodgyéc, hí hí az hí hí híorgalmas híndá hínkát hí híájá hívettyűc. Ez híváltképpen hílő híznót híff híűc hí az hífftenec hígéreretí-

Prov. 13. v. 19

Ioc. 2. v. 32.

Esa. 65. v. 24.

Pfal. 91. v. 15.

Pfal. 145.

v. 18.

ből, hogyha nem kételkedvén és nem félelmeskedvén könyörgünc, hanem keményen fundaltatunc annac az ő igéjében, az kinec dicső Felsége egyébként törtentene minket, mindazáltal ötet mint Atyánkat úgy merjünc segítségül hívni; mivelhogy ez szerelmes atyai névet ő maga ábrázolja mi belénc. Immár az vagy on hátra, hogy holott ennyi kifestésünc és édesgetésünk legyenec, megtudgyuc azt, hogy jó fundamentumünc és okainc vadnác az könyörgésünc: mivelhogy az mi imádfagünc semmi egyéb érdemünc nem éppitettit, hanem minden ő méltosága, és a meghalatafnac remensége az Istenec igéretein fundaltatott, és azoktolis függ, úgyhogy ne bukólködjünc egyéb gyámoloknélkül, és hogy se ide se tova ne ingadozzon. Annakokaért mi magunkban ilyen erőfítést kell állatnunc, hogy noha mi az sentségben az Atyához, profetákhoz és Apastalokhoz nem vagyünc hasonlóc, de mivelhogy a könyörgésünc egyféle paranczolatünc, és vélec egyféle közönséges hitünc vagy on, az mennyiben az Isten igéjén éppitettünc, miis ő vélec ez aránt méltán egy társaságban vagyünc. Mert az Isten (a mint előb megbizonyítatott) mindenek nec magat örömeft ajánlván, az legnyavalyáságosbaknakis vigasztalást téfen arra, hogy elveszic az mit kérnec. Es annakokaért jól sámot kell az közönséges beszédekre tartani, az mellyeckel, az elsőtol fogván mind az utolsóig (az mint foktác mondan) senki ki nem rekesztetic: csakhogy az sívünc tökelletésége éreztésünc, mi magunknac nem kedvellese, alázatosság és hit, hogy valamiképpen a mi képmutatünc az Istenec nevét álnokul való segítségül hívással meg ne ferteztessic: tehát nem veti meg az kegyelmes atya azokat, az kik nec nem csak meg paranczolja hogy hozzája jöjjenec, hanem mindenképpen hozzája édesgeti és kifesteti. Innet vagy on az s. Davidnac imént behozott könyörgésünc: Imé Uram, megígérted az te sfolgádnac, azért vótt mostan sívünc az te sfolgád, és talált miért imádkozzéc te előtted. Mostan azért Uram Isten, Te vagy az Isten, az te beszédid igazac lesünc. Te sfolkál az te sfolgádnac ezekről az jó téteményekről, kezd el azért immár, és czeleked meg. Ezenképpen másuttis: Czelekedgyél az te igéreted sferint az te sfolgáddal. Es mind az Izraelitác egy sfer s mind, valamennyisfer az frigy kötésünc emlekezetic vel vigasztalýac magokat, eleggic megmutatýac, hogy nem félelmeskedvén kellyen imádkozni, midön az Isten úgy akarja hogy imádkozzunc. Es ebben követtéc az Atyáknac példájokat, kiváltképpen Jacob patriarchaét: az ki minék uránna megvallotta, hogy küsseb vólna ő mind azoknál az irgalmaságoc knál, az mellyeket vótt az Urnac kezeiből; mindazáltal ottan nagyobbaknac kérésere mondgya hogy bátoritatic, mivelhogy az Ur megígerte legyen, hogy megczelekefsi. Akarmelley palástoló sívüncet fordítánakis azért elő az hitelenec, annak mentsegére, hogy az Isten

2 Sam. 7.
v. 27.Psal. 119.
v. 76.

Gen. 32. v. 10.

Istenhöz nem járulnac, midön öket az süktség kéferéti, nemis gondolnac ő véle, sem az ő segedelmét né keretic, né külömben fosítýac meg ötet az ő igaz tíftelességétől; mintha magoknac uylsteneket és bálványokat csinálnác. Mert illye nmódon az Istent tagadgyac minden ő javaiknac autoránac és eredetinec lenni. Visfontag semmi ninczen erősebb az Istenfelök nec minden akadakaiknac elfordítására, mint ez illyen gondolatokkal felfegyvertetneti; hogy semmi olly dolognac ne kellyen lenni, az melly öket megtartoztathatná, midön az Istenec paranczolatýában akarnac eljárni, az kinec semmi nincz kedvesb az engedel mességnél. Innet ismet világosabb lesfen, az mit az előt megemlitöttem, hogy az felelemmel, alázatoszággal és sforgelemarosszággal egygyüve sfejjen és megalhasson az könyörgésben való vidam és bátoroságos lélec, és hogy né illerlen dolog, hogy az Isten az törödelmesséket felemelleye. Illyen módon igen sfejen meeggyez nec azoc az mondasoc, az mellyec egyébkint láttatnac egy mással ellenkezni. Jeremias és Daniel azt mondgyac nehól, hogy az Isten előtt öc le vetic az ő könyörgésüket. Másutt azt mondgya Jeremias, Es secle az mi könyörgésünc az Istenec sívünc előtt, hogy könyörüllyön az ő népünc maradékján. Visfontag sfochelyé vagy on az, a hivek felöl, hogy öc felemelic az ő imádságokat. Illyenképpen sfol Ezechias, midön a Profetát kéri, hogy ő erötte könyörögjön. Es Davidis kívánnya, hogy az ő könyörgésünc felmennyen, mint az illati áldozatnac süstölgesünc. Mind ezec illyen értelemmel lesünc, hogy noha az hivec az Istenec Atyai szerelme felöl bizonyosoc lévén, arra bátoroszággal bizhattýac magokat, és nem rettegic az nekic ajánlott segedelmet kérnie, mindazáltal valami henyelö bátorokodás öket kevélyecké és vakmeröcké né tefsi: Hanem az igéreték nec gradiczain, úgy hágnac magoc felibe, hogy az ő magoc megalázásában esfedez ölen maradgyanac.

Jerem. 42.

v. 9.

Dan. 9. v. 18.

Ier. 42. v. 2.

2 Reg. 20.

v. 10.

Psal. 14. v. 2.

15. Isten nem egy kérdés fordul elő. Mert az Itás mondgya, hogy nemelleyek nec az Isten kérésüket megadta, noha azoknac kívánságoc nem alázatos és rendeleter sívünc vóltanac sármazván. Az miképpen Jothan bizonyára igaz okokból átkozza az Sicheimi pólárokat azzal a büntetésfel az melly ostan reájoc következött, de mindazáltal, haragnac buzgoságabol és bosfsu állási kívánságabol inditaván: Es mivelhogy az Isten az ö átkát bétellyesítötte, az láttathatnec, mintha kedvelhetné az rendelen kívánságokat. Illyen buzgoság indította Samfontis, midön mondot: Erösits meg engemet Uram, hadd állyam meg bosfsumat ez környülmetelkedetleneken. Mert noha valami jó buzogságis vólt közi be elegyedve, mindazáltal ugyan az izzó bosfsu kívánság uralkodott fokképpé. Jhon megengedte az Isten. Hontét az láttathatnec következni, hogy ha

Iudic. 9. v. 2.

Iudic. 16.

v. 28.

finte az könyörgés nem az előadottigé serint rendelterikis, ugyan meg
 vagyon azért annac az ő eteje. Felelet. Egy néhány kiváltképpen való pél-
 dác nem törlic el az öröké tartó közönséges regulát. Annakfelötte né-
 melly kevés seméllyek nec volt kiváltképpen való tulaydon inditafoc, az
 honnét az lótt, hogy az köz néptül különbözött legyen az ő mivoltoc.
 Mert jól meg kell érteni az Christus feleletit, midön az Tanitványoc meg-
 gondolatlan buzgoságból, az llyes példáját akarnác követni: Hogy oc
 nem tudnác miczoda lélek nec fiaf volnánac. Minékünc pedig megén-
 nél meffebis kell mennünc, hogy rüdniillic az Isten nem mindenkor ked-
 vellette azt az kérést, az mellyet megengedett. Hanem mivelhogy min-
 den embere nec tanuságokra fogláz, hogy az miket az Irás mond, bi-
 zonyos példackalis nyilvánóságoc legyenec, az mint tudniillic, hogy az
 Isten az fük ölködökert meg legiti, és azoknac foháfkodafokat meghal-
 gattya, az kic méltatlan nyomorgattatván az ő segedelmét ohaytyac: En-
 nekokaért lefénaz, hogy véghöz vigye az ő itiletit, midön az fegények-
 nec panaszai ő elejébe felhatnac, ha finte azoc czac valami kevélnec meg-
 nyeréfcere sem volnánac méltokis. Mert mennyifer bizonyította ő azt meg,
 az Istentelenec nec kegyetlenségét, dulását fofitását, paraznakodásit és
 egyéb bűneiket megbüntetvén, az ő vakmerő dühösködéseket megzabo-
 lázván, és erőfackal való bitodalmokat felforgatván, hogy ő megfegiti az
 méltatlanul fanyargattakot; noha azoknac esmeretlen Istenhöz való kiál-
 táfoc czac hiába való égvagdalás? Es czac egy foltáris világosson megta-
 nit arra, hogy azoc az könyörgésec sem es nec hiába, az mellyec nem hat-
 nac hit által mennyekbe. Mert ősvetési az könyörgéseket mind az mel-
 lyeket az hitlenekből, és mind az hivekből az nyomoruság természetit
 serint kinyom: és megtapaftalható próbálatból megmutattya, hogy
 mindazáltal az Isten még azokhozis figyelmes legyen. Miczodat? Azt bi-
 zonyitrya ez figyelmezzel, hogy azoc ő nála kedvesec? Sőt inkább, ezt
 jelenti hogy az ő irgalmatságát kiterjefte és diczóségesse tegye ez ilyen
 környül állasockalis. Holott még az hitlenek nec könyörgésec sem
 vettetic meg: annakfelötte, hogy az ő istenfelő fogait az könyörgésec
 annál inkább izgassa, midön láttyac azt, hogy néha még az hitnélkül va-
 lóknac üvöltésec sem mulic el hasonnelkül. Mindazáltal az hivek nec
 nem kell az rendserint való regula mellől el lépniec, avagy az hitlene-
 kre irégykedniec, mintha igen nagyot nyertenec volna, hogy elvöttéc
 az mit kívántanac. Illyen értelemben mondottuc, hogy az Isten haylott
 legyen, az Achabnac czac tettétett penitencia tartáfa által is, jelentvén azt,
 melly igen jó kedvü volna ő az ő válastottihoz, midön az ő haragjánac el-
 fordítására jelen volna az igaz megtérés.

Luc. 9. v. 55.

Pfal. 107.

Reg. 21.
v. 31.

Anna-

Annakokaért az Soltárbanis haragfic az Sidokra, hogy minekuránna *Pfal. 107.*
 az ő jóakarattyát, midön azt külső alázatofságokkal keretvén, esekbe vót-
 téc, és megtapaftaltac volna, mindazáltal ottanhamar is meg az ő kemény-
 nyakú vótokra vetemedene. Az melly az Birák historiaiból is nyilván
 megláttzic, hogy tudniillic valamennyifer firánkozánac, noha nem fivéc
 ferint mivelnéc, mindazáltal az ő ellenségek nec kezekből megfabaditat-
 tanac. Az miképpen hogy azért, az Isten az ő fényes napját, mind jókra,
 gonofokra egy arant felhozza és felvilagosítja; azonképpen azoknac
 siralmakat sem veti meg, az kik nec jó és segedelemre méltó igyec vagyon.
 Mindazáltal finte olly igen nem halgattya ezeket meg az ő idvölsegekre és
 bodogságokra, mint finte hogy az ő jóvóltánac megutalóinac, naponkint
 táplálást engedvén, nem akar idvözítője lenni. Az Ábrahámról és Samuel-
 ről való kérdés nehezene látzic. Kik nec egyic az Istenec czac egy fa-
 vával sem intetvén, az Sodomitakért, az másic az nyilván való megtiltás el-
 lenis Könyörgött az Saulért. Az miképpen Jeremias az Jerusalem varo-
 sáért, hogy el ne rontatnéc, könyörgést ott. Mert noha az ő kérésec meg
 nem adatott, mindazáltal kemény dolog volna, őket az hitnélkül valóc
 közé fámlláni. De az felid értelmü olvasoc, az mint reménlem, meg fog-
 nac elégedni ez felelettel; hogy midön oc erre az közönséges tudomány
 serint mentene, az mellyel az Isten azt hadgya, hogy az méltatlanokon is
 könyörüllyene, nem voltanac mindenestől fogva hitnélkül, noha az se-
 mélyek felől való vélekedéseken megtevelyedene. Erről fent Agoston *Lib. de div.
 Dei 22. c. 2.*
 egy helyen fep értelmessen így fól: Miképpé imádkoznac (ugymond) hit-
 ből az fentec, hogy az Istentől ollyat kérjenec, az mi az ő végezéséne el-
 ne vagyon? tudniillic, mivelhogy az ő akarattya serint könyörögne, nem
 amaz titkos és elváltozhatatlan serint, hanem az ő beléjéc ihlett akarattya
 serint, hogy őket más módon halgassa meg, az mint bölczen megtudgya
 válastani. Igazán és jól mondatott ez: Mivelhogy az ő megfoghatarlam ta-
 náczából ugy mértékli és temperállya minden dolgoknac kimeneteleit,
 hogy hijába ne lettene legyen az fentek nec könyörgései, noha azoc hittel
 és tévolyódéssel legyenec megegyelítve. Mindazáltal ezt olly igen nem
 kell követendő példára vonni; az miképpen az fentek nec mentegetése-
 ke, kik felől nem tagadom, hogy néha illetinél killyeb léptene. Annako-
 kaért az holott bizonyos ígélet ninczen előttünc, hozzá adott okvetéssel
 kell könyörögnünc. Ide tartozic az Davidnac imádsága; Uram serkény fel *Pfal. 7. v. 7.*
 az itiletre, az mellyet megparanczoltál: mert megemleti, hogy ő néki, az idő
 serint való jó teteménec kérésere, kiváltképpen való ígélettel vagyon ké-
 sülleti.

16. Az igazán való könyörgés nec megemlitett négy Regulai mel-

Tttt 3

lett, ez is jól esünkben kell vennünk, hogy azoc né finte olly nagy kemén-
séggel kívánná azt meg hogy az Isten megvesse minden könyörgést, az
mellyben nem talál tökéletes hitöt avagy penitencia taitást, buzgosagos
indulattal és tisztán elintézett kéréssel egyetében. Megmondottuc azt, hog'
noha az hiveknek az Istenvel való nyájas befélgetése legyen az imádság, ab-
ban mindazáltal alázatóságot és módoságot kell tartani, hogy minden fé-
le indulatoknac zabolát ne boczássunc, és többet se kívánnunc, hanem az
mennyt az Isten meg enged kérnünk. Ismet hogy az Istenec dicző Felsége
mi nálunc meg utálásban ne kellyen, az mi elméinket fel kellyen emelnünk
annac tista és fentséges beczületire. Ezt pedig a mint illett volna, olly telly-
eséges tökéleteséggel soha senki meg nem czelekedte. Mert (hogy a köz
népről ne folyác) mennyi fer út nagy háboruval ki fient David az ő panafsi-
ban? nem hogy fánfándékból akarna az Istennek feddödni, avagy az ő iti-
leti ellen támadni: hanem hogy az erőtelenségtől elgyözöttetvén, semmi e-
gyéb vigasztalást nem talál, hogy nem mint ha az ő keserves bánatit az ő ke-
belébe kiöntheti. Sőt az mi felpegetésünket is elfenyvedi az Isten, és tudat-
lanságunkat is megengedi, midön valamit gondolatlanul eytűnc: az nant
bizonyára ez engedelemnélkül senkinck nem volna szabad könyörgeni.
Noha pedig fient David örömeft akarta volna magát telleséggel az Isten
akarattya aláadni, és mind békéséges türes, mind pedig hit lattatnac az ő
könyörgéseiben, mindazáltal néhanéha olly háborus gondolatoc elegyed-
nec közibe, az mellyec az fen megírott regulákkal közel sem egyeznec.
Kiváltképpen a harmintz kilentzedic soltárnac végéből megláthatni, mel-
ly kemény türehetlenségre ragadtatott az fient ember, ugy hogy magát
meg nem mértékelhetné: Szünyél meg én tőlem (ugymond) mig nem
elmegyec, hogy többé ne legyec. Az melly nem sockal láttatic job értel-
mű mondásnac, az kétségben eső ember befédénél, az ki azt kívánna,
hogy az Isten megvonná tőlle az ő kezét, és az ő nyavalyáiban hadná ötet
elvéfni. Nem hogy fánfándékból rohanna ki ez fergeteges zugododásra,
avagy hogy az Istent nem kívánna többé ő vélelenni, az mint az Istenle-
nec: hanem csak azon panafolkodic, hogy az Istenec haragja ő néki elvi-
felheterlen legyen.

Ez illyen kísértetekben fialastatnac gyakorra ki az Isten igejének re-
gulájával nem finte eggyező kérésekis, az mellyekben az fientec nem gon-
dollyác eléggé meg mi legyen jó és hasznos. Ez illyen gyarloságos imád-
ságoc bizonyára ő magokban megvetendöc volnának, de az mennyiben az
fientec azokon siránkoznac, magokat megfeddic, és menten ismet magok-
hoz térnec, megenged az Isten nekic. Azonképpen vétkez nec az imád-
ságban az másodic regula ellenis; mivelhogy az ő meghidegült buzgosá-
gockal

Psal. 39. v. 14.

gockal gyakran kell tufakodnioc, és az önnön nyomorúságoc és fűksé-
goc sem eléggé indittya őket az valóságos könyörgésre. Visontag gyakarta
vagyon, hogy az gondolatoc elféledgyenec, és mayd ugyan elenyéffienec.
Annakokaért ez arántis fűkséges az megboczánat, hogy az lankatt avagy
czönkult vagy közbészakastott czavargó könyörgésoc meg ne vettefle-
nec. Ezt természetek ferint adta bé az emberekbe, hogy az igazán való kö-
nyörgés külbömben ne lehessen, hanem ha az elmec oda fel emelkednec.
Innet vagyon az kezeknec felemelése, az mint ez előtt megemlitetött, az
melly minden időben és minden népeknél szokásban volt, az mint finte ez
mai napon is megtartatic. De mellyic az ollyan, az ki midön kezeit felmeli,
hogy Lelki esmeretiben ne érzené az ő lassúságát, mivelhogy a földre czüg-
ged az fűü?

Az mi az bünöc boczanattyának kérését illeti, noha egy hívő ember
sem mulattya azt el, mindazáltal vesic esekbe mindenek, az kic az könyör-
gesben gyakoroltattanac, hogy alig visnec tized réfit fel az Istenec, abból
az áldozatból, az mellyről az s. David szól, hogy: Kedves áldozat az Istenec Psal. 51. v. 19.
az törödelmes Lélec; az törödelmes és keserves fivet Ur Isten, nem utalod
té meg. És illyenképpen mindenkör kétféle boczanatért kell könyörge-
nec. Előfer tudván Lelki esmeretekben az ő soc hamisságokat, mellyeket
mindazáltal nem annyira éreznec, hog' azoc miatt a mint illenec magoknac
ne tetteznec, az keric, hogy ez ő lassúságoc az Isté itéleti előtt ő nekic ne
tulaydonitasséc. Másodfőr minekutánna és az mennyire ő nekic az peni-
tentiában és isteni felelében előmenetelec adatott, és azon való bánat miatt,
hog' az Istent megharagítottac, fivékben meg sértetvén, a bossu állo birot-
tul az megérdemlett büntetésnec megengedését keric. Leginkáb pedig az
hitnec erőtlensége avagy tellyeségtelen volta szokta az könyörgést meg-
ganczosítani, hogyha az Istenec engedelmsége segitsegül nem lenne. De
nem czuda hogy ez fogyatkozás az Istentől megengedtetit, mivelhogy ő
gyakorra az őveit olly igen meg fanyargattya és olly keményö megpróbál-
lya, mintha fánfándéckal el akarná az ő hitöket törteni és oltani. Felötte i-
gen nehéz kísértet ez, midön az hiveknek ezt kell kiáltanioc: Uram, miglen Psal. 80. v. 5.
haragból az te ffolgádnac imádságára? Szinte mintha az imádság az Istent
inkáb megbusitanája. Hasonlatosképpen midön Jeremias panafolkod-
dic, hogy az Isten bedugta fűleit az ő könyörgése előtt: minden kétség-
nélkül nagy háboruval volt ütközeti. Effele példác fámntalan sokac fo-
rögnac elő az Irásban, az mellyekből nyilván megtettzic, hogy az fen-
téknek hiti gyakorra kételkedéssel volt megegyelitetve, és köteleztetve,
ugyhogy az hitben és reménségben valami hitetlen segetis mutatnának ki:
Mivelhogy azért olly meffé az mennyire kívánnac, nem érkez nec: fűkség

Thren. 3. v. 8.

hogy annyival inkább munkálkodgyanac azon, hogy az fogyatkozásoknac megjobbítása által az könyörgésnek tellyeséges regulájához naponként mind közelb köz elb járullyanac: és azonközben aztis meg kell érzenec, melly mélységes örvényében merültene azok minden vesedelemne, az kic fiinte ő magokban az orvolságokban uyjab sebet és nyavalyát ferezne.

Mivelhogy semmi imádság nincz, az mellyet az Isten méltán nem utálna, hogyha azokat az feplőket az mellyeckel mind egyic meg vadnac mocz-koltatván látatlanná nem tenné. Ezeket nem azért emlitem meg, hogy az hivek magoknac valamit bizvást megengedgyene; hanem hogy inkább magokat keményen megfedvén, igyekezzenec az akadályokat meggyőzni és elhárítani: és noha az Sathan minden utat bévágni igyekeze, hogy őket az imádságtul elfordithassa; mindazalugyan által verekedgyene, nem kételkedvén abban, hogyha fiinte mindenképpen magokat ki nem feythetik is, mindazonáltal az ő elkezdéséc és foházkodásoc kedves legyen az Istennél: csak hogy keményen igyekezzenec és töredkedgyene oda, az hova egy elsőben nem mindgyárt meherne.

17. Mivelhogy pedig czac egy ember sincz arra méltó, hogy az Istennec fiine előtt megjelenéc, és ő nékie elejébe járullyon; önnön maga az mennyei Atya, minden semérmeskedést és félelmet, a mellyekne minket el kell vala rémiteniec, elhárítván, minekűnc ajándékozta az ő fiat az mi Urunk Jhésus Chiúst, az ki mi nekűnc ő nála foházolóc és közbenjáróc lenne, az kinec vezérléséből bátorsággal járulunc ő eleibe, enneccérettűnc valo esedezésében olly igen bizván, hogy minékűnc, valamit az ő nevébe kérendűnc, semmi meg ne tagadtáséc, az miképpen hogy ő töle az Atya semmit meg ne tagadhat. Es mind ide kell azoknac hozattatni, valamiket ez előtt az hitröl tanítottunc. Mert az miképpen hogy az ígélet az Közbenjáró Christust mi nekűnc előnkbe adgya és ajánlya, azonképpen hogyha annac az mit kérűnc elvétele felől valo reméség ő rayta nem nyugfíc meg, ettül az Istennec imádsági jótémennyétül magát megfoztya: Mert mihelt minékűnc esűnkbe jut az Istennec rettenetes diczőségése, lehetetlen dolog hogy meg ne rémulnénc, és hogy minket hátra ne verne az minnen magunc méltatlanságanc esméreti, mig nem közbe járul az Christus, az ki az rettenetes diczőségnecc fécit, kegyelemnecc fécivé fordítá: a mint az Apastalis tanit; hogy bizodalommal merjűnc meg jelenni, hogy irtalmasságot nyerjűnc és kegyelmet talállyunc az alkolmatos időben valo segitségre.

Es az miként az Istennec segitségül hívásárol valo paranczolat adatott, és ez az ígélet tétetött, hogy az Segitségül hívóc meg halgattásánac: azonképpen

képpen azis megparanczolat, hogy kíváltképpen az Christus nevében imádkozzunc, és vagyon nyilván való ígéletűnc, hogy elvéfűc, valamit az ő nevében kérendűnc. Ez ideig, ugymond ő, semmit nem kértetic az én nevemben: Kérjetec, és elvéfitec. Azon az napon, az én nevemben kértetic, és valamit kívántoc, én meg czelekefem, hogy az Atya diczőségése az Fiuban. Innét minden ellene mondásnélkül nyilván vagyon, hogy azoc, az kic valaki más nevében, és nem az Christus nevében hijác az Istent segitségül, az ő paranczolatryát keményakújul által hágyác, és az ő akarattyát megvetic; és ninczenis semmi ígéletic valaminec elvételére. Mert, az mint s. Pál mondgya, az Istennec minden ígérétei az Christusban ugyanoc és amenecc, az az ő benne erő sítetnecc meg, és töltenec bé.

18. Es foházmatoson esűnkbe kell vennűnc időnecc környül állását, az mellyben Christus paranczolja hogy az ő tanítványi az ő közbejárásához folyamodgyanac: Minekutánna ő felmegyen mennyekbe: Abban az orában (ugymond ő) kértetic ti az én nevemben. Ugy vagyon bizonyára, hogy eleitül fogván nem halgattatoc meg külömben az kic könyörgöttenecc, hanem czac az Közbenjáró kedvéért. Ezokaért rendelte volt az Isten az Törvényben, hogy egyedül czac az fő Pap az Sanctuariumban bémenvén vállain hordozná az Izraeltizenkét Nemzetségenecc neveit, és elöl az mellyén meg annyi drága kőveket. Az nép pedig távul az Tornáztan állana, és onnet tenné az ő könyörgését az Papéval együtt. Sőt fiinte erre fogált az áldozatis, hogy az könyörgést megerősitené. Illyenképpen ábrázolta azért az Törvennecc példázó ceremoniája, hogy mi mindnyájan elrekestettűnc az Istennec fiine előtt, és hogy annakokaért közbenjáróra volna fűkségűnc, az ki az mi nevűnkbe megjelenéc, minket az ő vállain viselne, és az ő fivéhez foházván tartana, hogy mi az ő őfemélyében meghalgtatnanc: Ismet hogy a vérecc hintése által a mi imádságunc megfűtitatnec az melly ennélkül az mint megmondattott, soha ninczen makulanélkül. Es láttyuc azt hogy valamennyifer az fentec kívántanac valamit megnyerni, az ő könyörgéseket mindenkör az áldozatokon fundáltac: mert tudtac hogy azoc volnánac az ő kéréseknecc megerősítési. Igy foház David: Emlkezzéc meg minden te eledeli áldozatodról, és az te egéslen megégetendő áldozatodat kővéritec meg. Az mellyből megérthetni, hogy az Isten kezdetül fogva az Christusnac érettűnc való esedezése által volt megengeszteltetvén, hogy az Istenfélőknecc könyörgéseket elfogadná. Miért nevez tehát uy időtt az Christus, az mellyben az ő tanítványi az ő nevébe kezdyenecc könyörgeni? Ayért tudniillic, hogy ez Kegyelem, az miképpen hogy ez mái napon immár nyilvánóságosb és láttatosb, azonképpen nálunk is annyival kellemetesb legyen.

Es finte ezen értelemben mondta az előt: Ez ideig semmit nem kertetec az én nevemben: Kérjetez. Nem, hogy a Közbenjárónac tistitől semmit né tudtat volna, (mert ez a gyermeki Catechismus tudomány minden Sidoknál tudván volt) hanem mivelhogy még nyilvánssággal meg nem esmertec volna, hogy az Christus az ő menybe meneteli általennekutánna immár sockal bizonyosb patronusa és es otalmazója lenne az ő anya f. Egyháznak, hogy nem az előtt volt volna. Hogy azért az ő elmenetelen való somorufagót, nem valami köz vigasztalással enyhitené, közbenjárónac tistit tula donitya magának, és azt jelenti, hogy ez ideiglen kiváltképpen való jó tétéményből volt fogyatkozáfoc, az mellyel ez után immár fogna élni, midő az ő közbenjárásával gyamolitarván az Istent nagyob bizodalommal hujac segítségül, az mint az Apastal mondgya, hogy az Sanctuariumba menő uy és elő út, az ő vére által fentelertett legyen minékünc. Annak felotte annyival menthetetlenb az mi gonofságunc, hogyha mi ez drága jó tétémént, az melly tula donul minékünc volt rendelkezve, mind két kezünckel el nem fogjuc.

19. Mivelhogy azért ő az egyetlen egy út és menetel az Atyához, azoknac az kic ez útról ellépne és elávoznac, az Istentöz semmi utoc és menetelec nem marad, és az ő feki előtt nem találnac semmit egyebet, hanem haragot, itéletet, és rötteget. Egy summában, mivelhogy az Atya őtet rendelte és peczétlette minékünc fejünkne és hadnagyunknac, az kic ő tőle valami módon elhayolnac avagy más felétérülne, az Istentől reanyomott peczetet és jegyet igyekezic azoc, (az mennyiben ő raytoáll) megeröteleniteni és hamisítani. Igy azért megáll és megmarad az egy Christus, az Közbenjáró, az kinec esedezése által az Atya minékünc megengzeltetic és megkegyelmez. Noha azonközben az fenteknekis megmarad egymás között való esedezése, mellyel egyic az másiknac idvölségét az Istennél keresi és elősegiti: az mellyről az Apastal megemlekezeic: De ezec mind amaz egy főnecc esedezéseül függenec, nem hogy abból valamit elszakítanának. Mert az miképpen hogy az feretetnecc buzgoságából fármaznac, az mellyel mi egymást, mint egy testnecc tagait, ugy fogadgyuc és tartgyuc, azonképpen visontag az főnecc egyyességére is vitetnecc. Mivelhogy azért azoknac esedezése is az Christusnac nevében lesnecc, mit bizonyitnac egyebet, hanem hogy senki, az Christusnac esedezése kívül sohól semmi könyörgéssel meg nem segitethetic? Es az miképpen hogy Christus az ő esedezésével nem ellenzi azt, hogy mi az anya f. Egyházban könyörgésünckel egymást segitsüc, azonközben alharatosan és erőssen megmarad az, hogy az egész anya fent Egyháznak minden esedezéseinecc arra az egyetlen egy esedezésre kellyen igazitatnioc. Sőt finte ezért is kell

miné-

minékünc leg inkább örizkednüncc a háláadatlanságtól, hogy az Istent megbozátván az mi méltatlanságunkat, nem czac megengedi kinekincc hogy magáért könyörögjön, hanem még az egymásért való könyörgéseis fábadságot ad. Mert miczoda nagy kevélség lenne az, holott az Istent az ő anya f. Egyháznak főfőlöivá válastya azokat, az kic méltan megvetetést érdemlenc, ha czac külön magokért könyörögnenc; hogyha ezzel az ő bővségés jóvóltával gonoful élnenc, hogy az Christus ükéségét meghomályosítsac?

20. Továbba mérő főfia beféd az mit az Sofistac czevegnecc, hogy az Christus Közbenjáró legyen az megváltságnac czelekedetire nézve; a fentec pedig az esedezésnecc dolgára nézve Közbenjáró. Szinte mintha az Christus elvégezve az ő ideig tartó Közbenjáró tistit, a mindenkor tartó és az öröcké való tistit az ő fogáira bizta legyen. Bezzeg kegyessen bannac ő velle tudniillic, midő az ő tistitességenc nagyob rékét szakasztac el. De sockal külömben tanit minket az Irás, a mellynecc egyigyűségével, (hahatrahagyván ez elhitéket) meg kelly a hiv Kereszténynecc elégedni. Mert midő f. Janos azt mondgya; hogy, Ha vétkezüncc, vagy on főfőlönc az Atyánál, ki az Jesus Christus: azt akarja azzal érretni, hogy az valaha közbenjáró volt legyen, avagy nem az öröcké való tistit értie inkább? Miczoda tehát az mit fent Pál bizonyit, hogy immár az Atyának jobján ülven miérettüncc esedezic. Es másutt, midő őtet egy Közbenjárónac nevezi az Istent között és az emberecc között, nem néz ott arra az esedezésre, az mellyet czac az előtt megemlitött vala? Mert minékutánna előfer arra intett volna, hogy minden emberekkert kellyen könyörögni, menten ez értelemecc megerősítésére ez mondast tési utánna; hogy mindeknecc egy Istene legyen és egy Közbenjárója. Mellyet fent Agoston sem magyaráz Külömben; midő mond: Az Kereszténynecc Könyörögnecc egymásért az ő imádságokban. Ez pedig, a kiért senki nem Könyörög, hanem on maga mindenekért, az egy igaz Közbenjáró.

Az fent Pal Apastal, noha az fő alatt kiváltképpen való rág, mind azáltal mivelhogy tagja volna az Christus testnecc, és tudná azt, hogy az Ur Jesus az igaz főpap az egész anya fent Egyházért az Istennecc Sanctuariumbabé ment volna, nem árnyékozás avagy példázat által, hanem igaz valósággal: magát mégis az hiveknecc könyörgések be ajánlya: és nem tési magát közbejáróvá az nép között és az Istent között: hanem azt kívánna, hogy az Christus testnecc minden tagai egymásért könyörögjenec: mivelhogy a tagoc forgalmatos gondot viselnecc egymásra, és ha egy tag fenyved,

vele együtt fenyvednecc az többiis.

Es illyképpé mindé hiveknecc, a kic még ez földé fenyvednecc, egymásért

való Könyörgéseknek az főhöz kell felmennie, a melly elől felment mennyeekben, az mellyben vagy az megengesteltes a mi bűneinkért. Mert ha fent Pal Közben járó volna olyanac volnának az több Apostolok is, és így **1. Joh. 4. 7. 3.** loc közbenjáróc lennének. Es nem állana meg az fent Palnac imez fiam vetése; az mellyel azt mondta; Mert egy az Isten, és egy az Közbenjáró is, az Isten között és az emberek között, az ember Kristus, az mellyben mi is egy vagyunc, hogyha megtartuc az hit nec egyességét az békeség nec kötele által. Masutt ismét: Azt kérde de hól legyen az főpap? Mennyeekben vagy, a hól te érőtted könyörög, a mint hogy e földön meg hól te érőtted. Nem ugy álmodozunc pedig itten, mint ha ő az Atyának Lábai eleibe burulván alázatosson könyörgene érettünc: hanem azt értyuc az Apostallal, hogy ugy jelenyéc meg az Istenec finye előtt, hogy az ő halának ereje, mi érettünc öröké való **2. Pet. 1. 18.** fedezés gyanánt legyen: Ugy mindazonáltal hogy az mennyei Sanctuariumban bémenvén, ott mind ez világ végeiglen, az ő, még itt az Tornáztban álló népének Könyörgését egyedül vigye az Atyának eleibe.

21. Az mi az fenteket illeti, kic restben megholtac de él nec az Christusban, ha finte megengedgyük is hogy könyörög nec, de ugyan nem kell azt álmodoznunc, hogy onékie más utoc volna az Istenec való könyörgésben, hanem czac az Kristus: Ki egyedül az ut; avagy hogy más valaki nevében volna az Istenec kedves az ő könyörgés ec. Annakokaért mivel hogy az Irás minket mindenektől elvonván, egyedül czac az egy Christushoz vonnyon, mivel hogy az mennyei Atya mindeneket ő benne akar őfvehozni és helyére állatni; felotte nagy bolondság volt, hogy bódultságnac ne mondgyam, hogy minékiunc az oc által ugy akarranac hozzá menetelt szerzeni, hogy miáttul elvitettetnéc, az mellynélkül ő magoknac sinezen semmi hozzájárulóc. Ki tagadhattyá pedig, hogy ez loc ház estendóktul fogván nelött volna, és hogy az Papistagságban még ez máj naponnis fokásban ne legyen? Az Isten jó akarattyának meg szerzésére nagy gyakorra elötolyattatnac a fentek nec érdemei, és az Christust hátra marasztván, az ő nevekbe hivattatic az Isten segítségül. Nem azokra fordítáéc ez annac az közben Járó is fentec, a mellyet mi oda fel a Christusnac tulaydonitottunc? Añakfelotte miczoda angyal avagy melly ördög jelentett valaha meg vagy egy ember nec valamely betűt, az ő költött esedezések ről? Mert az Irásban felóle semmi nem talattatic. Mile herett azért ez költémennec oka? Bizonyára midon az emberi elme magának olly segedelmeket keresgél, az mellyekkel nem gyámolitatunc az Istenec igejében, világosson kimutatya az ő kételkedését és hitetlenségét.

Hogyha mind azoknac Lelkie ismeretec, a kic a fentek nec Közbenjárósá-

gokban gyönyörköd nec, bizóságul fogarnának, azt találnóc nyilván, hogy né egyé bűnnet legyéc, hané hogy effelöl vagy on forgalmaskodasoc, mint ha cz arant az Christus igen erőtelen, avagy pedig felötteb kemény volna. Melly kételkedéssel oc az Christust gyalázattal illetic, és az egyetlen egy közbenjáró nec nevezetitol megfosztac; az melly miként hogy kiváltképpen való főbségül adattott ő néki az Atyatul, azonképpen nem is kell azt másuvá fordítani. Es bizonyára finte ezzel meghomalyosittac az ő fületés nec dicőségét, megkissébitic az ő keresit; egy summában valamit czelekedett és fenyvedett, azt mind megböcztelenitic, és elnyomjac. Mivel hogy erre néz nec mindene c, hogy ő egyedül legyen és tartasséc Közbenjáró nec. Annakfelotte elvetic otloc az Istenec jóvöltát, az ki magát nékiec atyájul ajánlotta. Mert ő nékiec nem Atyoc hanem ha az Christust atyokfiának esméric. Az mellyet tellyeséggel tagadnac, hogyha hozzájoc atyafiai indulattal (mellynél temmi nem lehet engedelmess és gyengé b) lenni nem gondollyac. Annakokaért egyedül öter ajánlya minékiunc, ő hozzá igazit, és egyedül czac ő hozzá kötelez. Oe az mi fájunc, (ugymond f. Ambrus) melly által szólanc az Atyaval: ő az mi fémünc; az mellyel az Atyát láttyuc: ő az mi job kezünc, mellyel magunkat az Atyának feláldozzuc. Az melly nec közbenjárás nélkül, sem minékiunc, sem pedig minden fentek nec ninczen semmi ec az Istennél.

Midon azt fordittac elő, hogy minden imádságoc, az mellyeket oc az ő Egyházaikban olvasnac, ez rea függettséssel végeztessenec el: Az mi Urunc Christusnac általa: igen nyomoréc faladás az is: Mert az Christusnac értünc esedezése nem kevesbé fetteztetic meg, hogyha az megholtaknac könyörgés eckel és érdemeckel egyelitetic meg; mintha azt tellyeséggel kihagyván, czac az megholtac forognának fájokban. Ezeknek utánna, az ő Litanájokban, és Egyházi Enekeikben, az mellyekben az megholt fentek nec mindenféle tibetség tulaydonitatic, az Ur Christustól ninczen semmi emleket.

22. Olly igen messze ki futott pedig ez nagy kábalkodás, hogy itten mint egy kinyomott példáját látnóc az babonáságnac, az melly minekutánna egy szer kivetotte az zabolát, meg nem fűnik ostán végheretlenül kinyeskedni és futározni. Mert mihelt az fentek nec közbenjárásokra kezdettene c nézni, lassan lassan kinec kinec tulaydon gondviselése fíabatott, ugy hogy az ügy nec mi vólta ferint, hol imezt, shól meg mást hittanac és kerestene c közbenjárójul és segítségül. Annakfelotte kiki minden tulaydon és kiváltképpen való fenteket válastottanac magoknac, az kik nec nem külömben mint egy otalmaz dogaló Isteneczkék nec, hvségekre biztat magokat.

Ier. 2. v. 28.
Iem. 11. v. 13.

Es ilyenképpen nem czac (az mint régenten az Proféta vetötte fe-
mekre az Izraél népének) hogy az mennyi várofo, meg annyi Istenec vol-
na; hanem az mennyi az fő, meg annyi fenteket emeltenec fel. De mi-
velhogy az fentec mindnyájan az ő kívánságokat az Istenec egy akar-
tyára igazittyac, egyedül czac arra néz nec, czac abban nyugofnac meg:
tehát az olyan, bolondul, testi módon, sőt gyalázatosan gondolkodic fe-
lölöc, az ki azt alitya, hogy valami másért könyörögienec; hogy nem
mint azért, hogy az Istenec orfága mi hozzanc jöjjon. Az mellytől
felötte igen mefse vagy az mit reajoc költene: hogy kiki mindenec
kiváltképpen való indulatból az ő fogalkhoz inkább hayollianac. Vé-
gezetre fokan közzölöc röttenetes Isteni káromlásrais vetemedtene;
hogy azokat nem czac közmodon, mint közbenjárókat, hanem mint Id-
vözítőjőket és fiükségeiben segítő otalmokat úgy hittac segítségül. Ihon
hova jutnac oftan az nyomorult emberec, midön az ő korlatyokon, az
az, az Istenec igején kívül lép nec. Elhalgamom itt, az ő garomba isteni
káromló utálatosságokat, az mellyekben noha Istenec, az Angya-
loknac és emberek nec főnyü ifonyatofoc, de még sem fégyenlic meg
magokat. Midön térdre es nec az Szent Barbályanac, Catharinnac és
hámlóknac képei avagy Tőkebálványi előtt, az Mi Atyánkat birbitelic
él. Ez dühösködést olly igen távol vagy az, hogy az ő pafitoric meg-
gyekeznec gyógyítani és orvoslani, hogy inkább magok javallásavalis
meg erőflic rutalmas nyereség nec okáert. Immár ha finte ez utálatos
vétec felöl való panafit magokrol elfordithatnakis, miczoda finnyel akar-
jac azért palafolni azt, hogy Eligiuft avagy Medarduft hijac segítségül
hogy az ő fogalkat meg segítség menyekből? Ismet az fent füzet,
hogy paranczollyon az fianac, és megczelekedteffe véle az mit őc kér nec.
Régenten meg volt tiltva az Carthagói Conciliumban, hogy az oltár előtt
az könyörgés ne igazitatnec az fentekre: és hinni való hogy midön az
fent ember ec ez gonof fokáfnac folyását meg nem tartoztathatnac, mé-
gis annyira akartac mértékeln, hogy az közönséges könyörgélec meg
ne moczkoltatnanc ez illyen formával: Szent Peter Könyörgj mi éret-
tünc! Mennyivel mefseb fáguldott pedig ezek nec ördögi vakmerüfé-
gec, az kic nem általlyac az halottakra fordítani, az mi az Istenec és az
Christufnac volt tulay dona?

23. Hogy pedig azt akarjac czelekedni, hogy ez illyen közben já-
rás az fent Irásban láttatnec fundáltatni, abban hijába farafityac mago-
kat. Lám az Angyaloknac imádsági gyakran olvastatnac, (ugymond,) és
nem czac az pedig, hanem, hogy azoknac kezec által viteffene az hi-
vek nec imádsági az Istenec sine elejébe. Ezt én meg engedem nékiec.

De ha

De ha az megholt fenteket az Angyalokkal kellyen őfve hasonlítani, aztis
fiükség megbizonyítani, hogy az megholt fentec foglalo lelkec legyenec,
mellyec kiboczáttatnac a mi idvőffegünk nec elősegítésére, kik nec megpa-
ranczoltatott hogy mink et megörizzenec mindé mi utainkban, hogy kör-
nyülünec legyenec, intsenec és vigasztallyanac és a mi otalmunkra vigyazza-
nac. Mind ezec az Angyaloknac tulaydonitnac, az fentek nec pedig egy-
fálné sem. Melly visfifordultul keverjéc az megholt fenteket az Angya-
loc közzé, az ő különböző tiftökből eléggé nyilván vagy az, az melly-
eckel az Irás oket egymástól megválastya. Prokator tiftben az földi bi-
ro előtt senki nem mér eljádni, hanem ha néki megengedtetec. Honnét
vagy az ezért ez férgenek avagy békáknac ez illyen tellyes hatalmoc, hog
az Istenec elejébe olly közbenjárókat állastanac, az kik nec ez soha nem
volt megparanczolta? Az Angyalokot akarta az Isten az mi idvőségünk re
gondvifelőcké és segítőcké rendelni. Az honnét az fentek nec gyülekeze-
töketis meglátogattyac és gyakorollyac: és az Anya f. Egyház Iskolájoc ő
nékiec, az mellyben az Istenec különbkülömb fokféle bölcseségét czu-
dallyac és tanullyac. Az kic azért azt az mit ezek nec tulaydonit mafokra
vonfác, bizonyára az ollyanoc az Istenöl fábott tendet, az mellyet semmi-
képpen nem kellene felbontani, megzavarjac és felforgattyac. Hámló
értelmességel nec az töb bizonságoknac béhozásábanis. Jeremiáfnac
azt mondotta az Isten; Hogy ha az Mofes és az Samuel állanánakis előttem,
de még sem volna semmi kedvem ez néphöz: Mi módon folt volna így az
Isten az megholtakrol (ugymondnac) ha azt nem tudta volna, hogy az élő-
kért könyörögienec? En pedig ez ellenben azt állatom; Mivelhogy innét
nyilván vagy az, hogy sem Mofes sem az Samuel az Izraél népeért nem kö-
nyörgöttene, hogy tehát akkor az fentek nec közbenjáróloc ugyan semmi
nem volt. Mert mellyic fent felöl kell hinnünc, hogy az nép nec idvőségé-
ről fogalmatoskodott és azért könyörgött legyen, hogy ha az Mofes ves-
teg halgatott, holott ő ez életben efféle buzgosággal mindeneket fellyül
haladott? Ha azért efféle apoléc okoskodáson kapdosnac; hogy ugyan
könyörög nec a halottac az élőkért, mert az Isten mondgya, hogy ha Mofes
és Samuel állana előttemis: En ez ellen fockal láttatosb erőflic befédde
élhetec illyen módon: Az legnagyobb fiükségben nem könyörgöt Mofes
az népért, mivelhogy az mondatic felöle; hogy ha Mofes állana. Hinni
való azért hogy egy megholt fent sem könyörög, mivelhogy mindnyá-
jan az Mofes kegyes voltatul, könyörületességétől és atyai fogalmatosfá-
gátul igen távol vadnac. Ezt nyeric őc tudnüllic az ő czaczogáffokkal,
hogy finte az ockal az önnön fegyvereikkel, az mellyeckel magokat akar-
jac otalmazni, vereteffenele.

Heb. 1. v. 12.

Pfal. 91. v. 11.
Pfal. 34. v. 5.

Heb. 1. v.

1 Cor. 11.

Ephes. 3.

Ierem. 15. v. 1

De felöttéb nyomorult dolog, hogy ez egyigyü és közmondás őtől: őrizzig cigaztatséc és törettelséc kerékbe: Midőn az Isten az helyen czac azt akarja mondani, hogy ő az nép büneinek nem akarna megengedni, hogyha azoknac valamely Mozes avagy Samuel vólnais közbenjárójoc, az mellyeknek könyörgésekre régenten olly igen figyelmeztet. Melly értelem az Ezechielné hasonlító mondásából világoson kitettzic, holott azt mondgya az Ur; hogy ha finte ez három férfiac, Noë, Daniel, és Job, vólnának az városbanis, de még azokis sem fiaikat sem leányikat, hanem csak az őn tulaydon lelkeket szabaditanác meg az őtgalsagoc által. Holott nincz hísem semmi kétség abban, hogy az Ur azt akarta legyen mondani: Hogy ha kettei azoknac ismet megelevenednéc. Mert az harmadic az időben még élt, tudniillic az Daniel, az melly akkoron immár az ő iffjuságának virágábanis mondhatatlan szép jeleit mutatta az ő istenes és kegyes vóltanac. Annakokaért mi azoknac béket hadgyunc, az kiktől az Iras azt bizonyittya, hogy az ő furásokat elvégeztéc legyen. Szent Palis azért, midőn az Davidról szólna, nem tanította azt, hogy az ő utánna következendőköt könyörgésével segitené, hanem csak hogy az ő idejében szolgálta legyen.

24. Aztis mondgya ismetlen, hogyha azokat minden imádságnélkül valócká akarjuké tennie, holott az kic egész életeknek rendiben, merő isteni félelmet és irgalmaságot mutattanac magoc felől: Bizonyára az mint nem akarnam felöttéb gondoslan vizsgálni mit czelekedgyenec, avagy gondollyanac mostan az megholt fentec lelkei, azonképpen nem képes, hogy különbkülömb féle és kiváltképpen való kívánásokkal ideftova inditassanac: hanem hogy sokkal inkább alhatatos és ingadozásnélkül való fándéckal vágyakoznac az Istennek orfágára, az melly nem kevesbé áll az istenteleneknek veszedelemekben és eltöröltetésekben, mint az hiveknek bódogságos állapotokban. Ez azért így lévén, ninczen abban kétség, hogy az ő fereketekis az Christus testének egyyességében bé legyen foglalva, és tovább ne mennyen hanem csak az mennyire ez egyyességnek tulaydonsága engedí. Ha finte azért megengednémis, hogy ilyen formán mi erettünc könyörögjenec: mindazonáltal ugyan nem hágnac azért ki az ő nyugodalmokból; hogy ez idő fereit való forgalmatoskodásban köteleződnénec; és nemis következik innét, hogy mindgyárt segitsegülis kellyen hivattatnioc. Es abból sem következik az megholtaknac segitsegül hívása, hogy azocaz emberek, az kic ez földön élnek egymásért önnön közöttök könyöröghetnek. Mert ez ilyen szolgálataz fereketnek ő bennec megtartására és táplálására használatos, midőn ilyenképpen az ő szükségeket és inségeket egymás között ugyan megosztják és segitic

Ezech. 14.
v. 14.

AA. 13. v. 16.

segitic elvifelni. Es ezt bizonyára az Urnac paranczolattyából czelekedtic: és mellé való igéretből sinczen fogyatkozásoc: Az melly két czickely mindenkor az legfőb az imádságban. Minden efféle okoc távol vadnac az halottaktul, az kiket minckutánna az Isten kivótt az mi társaságunkból, minékünc semmi ő vélec való közösködést meg nem hagyott, sem pedig ő nekic mi velünc, az mennyire mi megarányozhatnoc? Hogyha valaki azt forditaná elő, hogy lehetetlen vólna, hogy egyaránt való fereketeket hozzánk meg ne tartanác, az mint hogy egy hitrel vadnac velünc egygyesülvén: De kiczoda adta azt nekünc tudunkra, hogy nekic olly hofifü füleic legyenec, az mellyec az mi imádságunkra elérjenec, avagy hogy olly élefs fimeikis legyenec, az mellyec általásac az mi szükségünket: E felyösködnec mindazáltal az ő fogolyaikban nem tudom mit, az Isten orzájánac fényes sugáról, az melly az fentekre ugy tündöklýéc legyen, hogy őc abban mint egy tükörben ugy láttyác onnan fellyül az embereknek dolgait. De ez illyet erősiteni, és pedig olly vak merőképpen, az mint őc, mi vólna egyéb, hanem az mi agyunk velejenec bódult álmodozásával, az Istennek titkos titéletiben, az ő igéjenélkül béütni és bébotorkázni, és az Irást lábbal tapodni? Az melly olly gyakorta mondgya, hogy az mi testünknek e fefsége, ellensége legyen az Istennek bölcséségének: Ismet az mi értelmünknek hijába valóságát mindenestől fogva kárhoztattya, és azt akarja, hogy minden mi okoskodásunkat hátra vevén, egyedül czac az Istennek akarattyára nézzünc.

25. Az mi egyéb bizonságit hozzác bé az Irásnac, ez ő hazugságoknak palástolására, azokat őc fertelenül tekeric és cigazzac. De maga (ugymondnac őc) ugyan kívánnya azért Jacob, hogy az ő neve, és az ő Attyainac Abrahamnac és Isaaknac neve, az ő unokaikon segitsegül hívattasséc. Elő fereit láfsác meg azt, miczoda segitsegül hívásnac formája legyen az, az Izraélitáknál. Mert őc ezzel nem segedelmeket kérvén szólittya meg az ő attyaikat, hanem azon kéric az Istent, hogy megemlekezzéc az ő fogairól Abrahamról, Isaakról és Jacobról. Annakokaért az ő példájoc semmiben nem segiti azokat, az kic az fenteket segitsegül hívác. De mivel hogy ez ostoba tökéc, az minemü tompác, nem értic mi legyen az Jacobnac nevet hívni segitsegül, azt sem, miért kellyen segitsegül hívni; nem czuda azért hogy az igébenis illy gyermek módon botorkáznac. Ez állásnac módgya gyakorta előforog az Irásban. Mert Esaias azt mondgya, hogy az férfiaknac nevöc segitsegül hivattaric az Afsonyi állapotokra, midőn őc azokat ő fereketnek tarttyác, az kiknek hívésgec és otalmoc alatt élnek. Azonképpen az Abraham nevének segitsegül hívása az Izraélitákon abban áll, hogy ha megismeric, hogy az ő

XXXX

Eccl. 9.4.

Rom. 8. v. 6.

Gen. 48. v. 16.

Es. 4. v. 1.

eredetecő tőle vagyon, és ötet mint ő eredeti gyökerőket és Attyókat diczeteres emlékezetben tarttyác. Ezt sem azért ezelekesi pedig Jacob, hogy felöttéb forgalmatos volna az ő diczősége, nevének kiterjesztésére; hanem mivelhogy tudná azt, hogy minden ő maradékinac idvőségenc annak az fővetségenc örököségében állana, az mellyet az Isten ő véle vetött, erre az drágalatos jóra nézve, kívánnya azt nékie, hogy az ő nemzetsége közzé fámaltallanac. Mert ez semmi nem egyéb, hanem annak az fővetségenc örökségül bírását azokra vinni, és előbterjeszteni. Es őc vífontag, midőn az ő könyörgésekben ennek emlékezetit béhozzác, nem folyamodnac az meghóltaknac esedezésekhez, hanem az Istennec esébe juttattyác az ő fővetségét, az mellyben az kegyelmes Atya ő nékie megígerte, hogy nekic kegyelmes lenne az Abrahamért, Iszaakért és Jacobért. Egyébkint melly igen keveslé támaszkodtanac legyen az fentek, az Atyáknac érdemekhez, megbizonyittya az Anya fent Egyháznac vallás tétéle az Profetanál: Te vagy az mi Atyánc, az Abraham nem esmér minket, és az Izraél semmit felőlünc nem tud. De te Ur Isten mi Atyánk vagy, és mi megfabadítónac. Es midőn ilyenképpen főlnac, egy fent mind bizonyára az tis hozzá tesic: Terj hozzánc Uram, az Te főlgaidért: nem hogy azoknac valami értőtec esedezéseket gondolnac, hanem hogy az fővetségenc kegyelmére emlékeztésék meg magokat.

Ela. 63. v. 16.

Immár pedig holott az mi Urunc Jesus nekünc megadatván vagyon, kinec keze által, az Isten öröcké való irgalmaságanc frigye nem czac fe-reztetett, hanem megis erőstítetött: ki nevént venőc inkább az mi könyörgésinknac elejébe? Es mivelhogy imez kellő mesterec, az megemlített igékből az Patriarchákat közbenjárócká akarjác tenni, örömeft akar nám megtudni tőlőc, miért hogy az olyan nagy rakás közbenjáróc között sohol semmi helye náloc nincz az egész anya f, Egyház Attyánac az Abrahamnac.

Melley Kalendariumból vegyéc az ő főfőloikat, ninczen tőlünc elrőytve. De erről tanitsanac megengemet, hogy mint lehessen az méltó, hogy az Abraham, kit az Isten mindeneken felyül emelt, és nagyob tisztetésre magasztalt fel, ő náloc olly igen elfeyletetic és elnyomattatic. Tudniillic mivelhogy nyilván vagyon hogy ez az őo anya fent Egyházban esmeretlen dolog vólt, jónac tettett nekic, hogy az ő uyításoknac eltitkolására, az régi atyáktól vesteghagassanac. Mintha az neveknc külömbsege, az uy és megvestött főkast megmenthetnéje. Hogy pedig némelleyec az sőtárból azt vetic elő, hogy az hivek azon könyörg-

könyörgjenec, hogy az Isten az Davidért könyörüllyön raytoc: olly igen nem főlgál az fentek közbenjárásanc otalmára, hogy inkább annak meghamiltására felőtte igen hathato legyen.

Mert ha meggondollyuc, miczoda kemélyt vífelt legyen fent David: láttyuc azt hogy ez aránt elvalasztáséc minden egyéb fentektől, hogy az Isten az ő véle tört frigyét megerősítte. Annakokaért az fent Lélec inkább nézett az Szövetségre, hogy nem az Davidva, és ez példázat alatt egy fent mind az Christusnac egy közbenjárása jelenteric. Mert az mi kiváltképpen vólt az Davidban, az mennyiben az Christusnac vólt példája, azt bizonyára nem vonhatni egyebekre.

26. De imez áll még utokban némelleyeknc, mert olvastatic, hogy az fenteknc könyörgéséc gyakorra meghalgattatnak legyen. Miért? Azért tudniillic, mivelhogy könyörgöttenc. Az mi Atyánc (ugymond az Profeta) te benned reméltenc, és te megfegitőted őket; te hozzád kiáltottanac, és nem főgyenultenc meg. Könyörögjünc tehát mis az ő példájokkal, hogy mis, finte mint őc, meghalgattatnunc. Ezéc pedig az ellen, az mint kellenc, vísfafordultul okoskodvan, azt akarjác állatni, hogy senki meg nem halgattatic, hanem az kic egy fent az előttis meghalgattatnanac. Melley főckal jobban bizonyit fent Jacob? Az Illyetis ember vólt (ugymond) mint mi, és könyögéssel könyörgött hogy első ne lenne, és nem esett első az földre három estendeig, és hat hónapig. Másforis könyörgött, és az ég első adott, és az földis megadta az o gyümölcsét. Miczadát azért? Tulaydonitő Illyésnac valami kiváltképpen való főb fábadságot, az mellyhez minékünc kellyen folyamodnunc? Semmikeppen nem, hanem arra tanit, hogy az tista és isteni félelem fent való könyörgésnc mindenkoron ereje vagyon; hogy egy fent mind minket hasonló könyörgésreis inditson. Mert az Istennec kéf vóltát és jó akarattát az ővenc meghalgatására, felőtte gonoful magyarázzuc, hogy ha az fenteknc ez ilyen megpróbálttyoc által, hogy tudniillic őc meghalgattatnak legyen, az ő ígertihöz való bizodalomra meg nem erőstítetünc: az mellyeckel megígerti, hogy nem egy nec vagy kettő nec, avagy valami kevesseknc, hanem mindeneknc nyitvan legyenec az ő fülei, az kic az ő nevént segitségül hivandgyác. Es annyival kevesb mentsége vagyon ez ő értetlenségek nec, hogy az Irásnac ennyi főc intéseit, ugymint fámfándékból megvetic. Sz. David gyakorra fabaditatott meg az Isten ereje által. Magához vontaé azért azt az erőt, hogy mi immár az ő könyörgése által fabaditassunc meg? Sockal különből

Pfal. 22. v. 8.

Iacob. 5. v. 17.

Pfal. 142. v. 3. Önnön maga: Az igazaknac femei (ugymond) ream néz nec, hogy látsác midön engem megfabaditaf. **Ismét, Meg láttyác (ugymond) az igazac, és ör vendez nec és reménlenec az Ur Istenben.** Ihon ez fegeny nyavalyas kiáltott az Urhoz, és ő megfelelt nékie. Ezhöz hasonló könyörgésfoc vagyon az sóltárokban, holott az ő könyörgésének az Istenül meghal-gatásának ilyen okátt mutatya; hogy az igazac meg ne fegenyitellenec, hanem az ő példájával jó reménfegre erőfítellenec meg.

Pfal. 32. v. 6. Erről bizonyofsa tehetitren minket ez egy példa: Ennekokaért (ugymond) könyörög nec te néked alkalomatos időben minden fentec. Melly mondas én annyival örömeftben hoftan bē, mivelhog, az Papa nyelvcs prókatori, az kie az dögleteles papifaságnac otalmara nyelve- ket az penzért fakvánra adgyac, nem fegenyitött eczt előhozni, az ha- lottak közben járásának gyamolítására, mintha ezzel David valamit máft értett volna, és nem azt akarta volna megmutatni, miczoda hafnai kö- vetkeznének az Isten jóvóltánac, és engedelmeftenecc minékutánna ő meghalगतatnák. Es ilyenképpen ezt közönséggel efünkben kell vennünc, hogy az ifteni kegyelem nec megérzésé és megtapaftalása, mind mi hozzanc smind egyebekhez, nem kicziny fegedelem legyen az ő igéretiben való mi bizodalomknac megerőfítésére. Nem famlál oc itt fok mondasokat elő, az mellyekben David az iftenec jó téteményit femeielejébe állattya az ő hitinecc megerőfítésére; mivelhog azoknac az kie az sóltárokot olvasác, ottan elejekbe fordulnac. Jacob Patri- archais annakelőtte az önnön példájával finte ezent tanította: Kiffé vagyoc Uram, minden te irgalmaságidnál, és igazságidnál, az mellyet az te sólgádnac megmutattál. Ez páltzával jöttem én ez Jordánon által, és ihon immár két feregeckel megyec. Béhozza jóllehet az igéretet, de nem puftán, hanem az femlátomást való megtapaftalásis hozzá adgya, hogy annakutánna annal bátorságosban bizzec abban, hogy az Isten jó- vendőbenis hasonló jó akarattal lenne ő hozzája. Mert ő nem olyan mint az ember ec, az kie az ő jó téteményekben, megfáradnac, meguna- kodnac, avagy megis fegényed nec: hanem az ő terméftinecc tulaydon- sága fterint akar tartatni és beczültetni, az mint David bölczen czelekeftic; midön mond: Te fabaditottál meg engemet, Oh hívséges Isten: Minek- utánna az ő megfabadításának diczétet az Istenec tulaydonította, hoz- zátefti azt, hogy ő hívséges legyen: Mertha ő mindenkoron egy aránt való elmével nem volna, nem vétethetnéc az ő jó téteményeiből elég erős fundamentum az ő benne való bizodalomra és az ő segítségül való hí- vására.

Midön

Midön pedig tudgyuc azt, hogy valamennyifér minket megfegit, minden- kor bizonyos jegyet és femlátomást való próbálattya mutatya az ő jó- vóltánac és hívségenec, nem kell azért félünc azon, hogy az mi reménfeg-ünk meg fegenyitüllyön avagy megczalattaféc.

27. Vegezetre legyen ez az summája, Mivelhog az Irás arra tanit, hogy az ifteni tíftelet nec fő rickelye legyen az Istenec segítségül hívása, (az mint hogy ez ő hozzá való engedelmet és beczültetec nagyobnac tar- tyá minden áldozatoknál) nem fordithatni azért az imádságot másfuvá az Isten tífteftégének nyilván való megtólvaflafanélkül. Honnet az sóltárba- nis mondasic; Hogy ha az mi kezeinket idegen iftenhez emeltünc volna fel, nem kereste volna azt meg az Isten?

Annakelőtte, mivelhog az Isten külömben nem, hanem hitből akar segítségül hívatni, és nyilvánfággal az ő igéjenec regulája fterint parancz ol- lya az imádságot formáltatni: vegezetre mivelhog az Isten igéjében fun- daltatott hit, annya az igaz segítségül hívásnac, fük ség tehát hogy hamis le- gyen az imádság, mi helt ember az ige mellől eltávozt. Az pedig immár meg bizonyítatott, hogy ha ember az egéft Irást feltudakozza, hogy abban ez a tífteftég egyedül czac az egy Istenec tulaydonítatic. Az mi az köz- benjárásnac tíftefti illeti, láttuc azt is, hogy az Christusnac legyen tulaydona, és hogy az Istenec semmi imádság nem kedves, hanem czac az mellyet az közbenjáró meg fentel. Es noha az Kereftényec egymás között az Isten- nec az atyafiakért az ő imádságokat feláldozzác, mindazáltal meg bizo- nyítottuc azt, hogy ez az Christusnac egy közbenjárásból semmit el nem fakaszt, mivelhog mindnyájan ez egyen fundaltatvan könyörög nec az Istenec mind magokért s mind pedig egyebekért. Annakelőtte arrólis tanuságot tetrünc, hogy ez értetlenül vonyattatic az megholtakra, az mel- lyc felől sohol nem olvasuc, hogy meg volna nékie paranczolta, hogy mi értetünc könyörögjenec. Az Irás gyakran int bennünket, hogy egymásért könyörögjünc: Az halottac felől pedig czac egy betüt sem találunc. Sőt f. Jac. 5. v. 16. Jac. 5. v. 16. neinket, és hogy egymásért könyörögjünc, vefteg halgatván kirekefti az halottakat: Annakokaért ez tévelgét nec megvetésére elég ez fundamen- tum, hogy az könyörgés nec kezdeti az hitből fammazéc, az hit pedig az I- stennec igéjenec hallásából, az holott az fentekre költött közbenjárásról semmi emlékezet ninczen: mert a babonásfág vak merősféből kereste ma- ganac azokat az közbenjárókat, az mellyec az Istenöl nem voltac arra ren- delterve.

Mert noha az Irásban sokféle könyörgés nec vadnac, de nem találatic ezac egytetlen egy példais, hogy a hívec valaha az halottac között kerestec

vól na közbenjárókat, de mégis a papistaságban ez ilyen közbenjárás nélkül csak egy imádság sem tartatik jónac. Tudván vagy on annak felotte hog ez babonáság, a kételkedésből farmazott legyen: Mert avagy az egy Közbenjáró Christussal né elégettenec meg, avagy pedig ez tisztetségtül ötet tellyességgel megfosztottac. Es bizonyára ez utolsó tizickely könnyé megmutattic az ő ségyentelen tetterélekből: mert semmi egyéb erősséggel nem vittattic, hogy minékünc sükséges legyen a fenteknec közbenjárása, hanem csak ezt vetic elő, hogy mi méltatlanoc vagyuc arra, hog' bizvást mennyünc az Isténec elejébe. Mellyet bizonyára megvallunc igaznac lenni, de ez mellett azt hozzuc inét ki, hogy semmit azoc az Christusnac meg nem hadnac, az kic az ő közbenjárását semminec tartyac, hogyha ő melléje nem állattatnac Sz. Georg, és Hippolytus avagy egyéb ilyen állottac.

28. Noha pedig az Imádság tulajdonul a Könyörgésre és kérésre törtent, mindazáltal ott nagy közvalóság vagy on a hálaadasközött és a könyörgés között, hogy illédőképpen azon egy név alá foglaltattathassanac. Mert az imádság nemel a mellyeket s. Pál az Timotheushoz írván elő fám-lál, ez elostátnac első tizickelye közzé foglaltatnac. Az kéreffel és foházkodással jelentyünc meg az Isténec az mi kívánságinkat, midon ő tole kérjünc mind az mi az ő tisztességenc terjesztésére, és az ő nevénc diczérétre tartozic, és mind az jó teteményeket, az mellyec az mi sükségeinkre kívántatnac és használnac. Az hálaadással diczérjünc és magasztallyünc ötet az elvott jó teteményökért, midon az diczéréttel és magasztalással azt bizonyittyc, hogy valami javainc minékünc vadnac, mind az ő bővséges keziből farmazanac.

Pál. 50. v. 15.

Illyenképpen foglalta ő fve mind az két tizickelt s. Pál David: Hij segítségül engemet az te nyomoruságodban, és én meghalgtalac tégedet, és te diczöts engemet. Hogy mind ez kettő nálunk gyakorlásban legyen nem ok nélkül paranczolja meg az Irás. Mert melly nagy legyen az mi ségénységünc megmondottac másutt, és az dolog önnön maga kiáltya, hogy mindenünnen annyi inséggel nyomorgattalunc, hogy minden embereknec elégséges okai legyenec az süntelen való foházkodásra, ohaytásra és könyörgésre.

Mert ha s. Pál semmi nyavalyajoc nem vólnais, mindazáltal még az legfentésesbeknek is inditatnioc kell az ő bünüknec kötelesege, és az s. Pál talan kísérteteknec reanc következése által, az orvoságnac kívánságára és keresésére. Az mi az diczéreti és hálaadasi áldazatott illeti, attol ember bünnelkül meg nem sünhetic és azt el sem mulathattya, mivelhogy az Isten nem sünic meg minékünc egy jó tetemeny után mást nyuytani és s. Pál porítani, hogy ő minket termésetünc s. Pál restöket, az hálaadoságra

kébe-

kéberitfen. Es egy summában, az ő jó tételenc illy nagy és bővséges gazdagsága ugy annyira ebburit minket, annakfelött valamely fele ember fordul, olly foc drága czudatetemenyi láttatnac, hogy mindenkoron elég alkolmatosságnac és matérianc legyen az Isténec diczérétre és az ő neki való hálaadásra.

Es hogy ezec még ennél világosbanis kifejeztessénc, mivelhogy minden mi javainc és jó ferenczeinc, ugy állanac az Isténec, (az mint elő elég meg bizonyítottac) hogy sem magunc, sem az mieinc, az ő áldásfanelkül, semmi jó állapattal ne birhassunc, sükség magunkat süntelen ő nekic ajánlanunc. Annakfelotte valami felől tanácskozunc, valamit föl-lunc és czelekesünc; azt minékünc mind az ő keze és akarattya alatt, sőt az ő segedelménc reménségéből kell végeznünc, föl-nunc, és czeleked-nünc.

Mert az Istentől atkozottaknac mondarnac mind azoc, az kic őn magokban avagy egyebekben való bizodalomból valamit végeznec és tanaczkoznac, az kic az ő akarattya és segítségül való hívásfanelkül valamit kezdenec, avagy kezdeni igyekezenc. Es mivelhogy immár egy nihanyszor megmondott, hogy ő neki illendő tisztesség adatic, midon ő minden jóknac kuffejénc esmérte: ebből az következie, hogy mind azokat az ő kezéből ugy kellyen vennünc, hogy azokért süntelen hálaakat adgyunc: és hogy semmi egyéb igaz módgya ne legyen az ő jótetemenyével való élésnec, az mellyec semmi egyéb végre sem farmaznac reanc, hanem hogy az ő diczérétrenc magasztalásában és az ő neki való hálaadásban süntelen és ferényen legyünc foglalatosok. Mert midon s. Pál bizonyittya, hogy az Isténec ajándéki az ige és az könyörgés által s. Pál teltessénc meg, egy s. Pál mind értenünc adgya aztis, hogy azoc minékünc az igenelkül és az könyörgésnélkül semmiképpen nem s. Pál tenc és nem tisztac, az igen tudni-illie példázat által az hitöt értvén. Annakfelotte ékeffen czelekesic s. Pál David, midon az Isténec jótetemenyinec elvétele után, azt hirdeti, hogy uy énecc adatott legyen az ő s. Pál jába: mellyel azt jelenti, hogy gonofságos ves-teghalgtatás legyen az, hogyha mi csak eg' jótetemeny diczérétnelkül mulatunc el: holott ő minékünc mind annyiszor ad alkolmatosságot az ő diczérétre, valamennyisfer velünc jót résen.

Az miképpen Esaiás, az Isténec kiváltképpen való kegyelmességét hirdetvén, uy éneknc, és nem csak köz éneknc éneklésére inti az biveket. Hasonló értelemmel mond együtt s. Pál David: Nyisd fel Uram az én ajakimat, hogy az én s. Pál jam hirdesse az te diczérétedet. Ezenképpen bizonyittyac Ezechias és Jonas, hogy az ő megfabadulásc ez tizilra fogjon

fölgálni,

Jac. 14. v. 14.
Esa. 30. v. 5.
Ec 21. v. 1.

1. Tim. 4. v. 5.

Pál. 40. v. 4.

Esa. 41. v. 10.

Pál. 51. v. 17.

Esa. 38. v. 20.

Jon. 2. v. 10.

Psal. 176. v. 12.

szólgálni, hogy őc az Istenec jó voltát az templomban énekléssel magaztallyác. Szinte ezen regulát írja s. David közönségesen minden hiveknek elejekben, midőn mond: Miképpen fizessék meg az Urnac, minden ő jó tétéményiért az mellyeket én velem czelekedic! Az idvőtség nec pohárát vésem fel, és az Urnac nevért hirdetem. Esez regulát követi más Psálmusban

Psal. 106. v. 47.

az Ecclesia: Segits meg minket mi Istennünc, hogy halákat adgyunc az te neved nec, és hirdessük az te diczéréredet. Ismet, Megtekintia az elhagyattat

Psal. 102. v. 18.

otnac könyörgésért, és nem utállia azt meg. Megirattatic az az következendő nemzetségre, és az teremtetendő nép diczéri az Urat, hogy hirdessék Sionban az ő nevért, és az ő diczérét Jerusásálemben. Sőt valamennyifér az hives azon kétic az Istent, hogy az ő nevéért czelekedgyéc: az mint megvallyác hogy nem méltó hogy magok nevében valamit megnyerjenec: azonképpen magokat visfontag háláadásra kötelezic, és azt igeric, hogy olly igazán akarjanac élni az Istennec jó tétéményeivel, hog: azokrol énekellyenec, és azokat diczértesen hirdetni kíványác. Ezenképpen

Hos. 14. v. 3. b.

Hoseas, midőn az anya sient Egyháznac jóvendő megváltáságarol szól: Boczásd meg minden büneinket, oh Ur Isten, és tégy jól velünc; és mi te neked az majakainknac tulkaival áldozunc. Nem czac az nyelvekkel való diczérteket kíványác pedig meg az Istennec jó tétéményei, hanem természet

Psal. 116. v. 1.

berint szívbeli beretetet hoznac vélec. Szeretem én (ugymond David) az Urat, mert meghalgatta az én sómatés az én könyörgésemet. Masutt

Psal. 18. v. 1.

ismét, midőn az megérzett segedelmeket fámlallya elő, így szól: Szeretlekedet, Isten, én erőségem. Es bizonyára semmi olly diczérlet nem kedves az Istennec, az melly nem fármazic ez illyen buzgo beretetből. Sőt sient Pálnac imez mondásatis esünkbe kell vennünc, hogy minden könyörgés

Phil. 4. v. 6.

hamisac és visfáfordultac, az mellyekhoz háláadás nem adatic. Mert illyenképpen vadnac az ő fava: Minden könyörgésekben és imádságokban, az te kéréste háláadásal jelennyenec meg az Isten előtt. Mert mivel hogy az kedvetlenség, unalmáság, türetlenkedés, az fáydalomnackeferüség és az félelem sokakat arra visen és hayt, hogy imádkozván zugolodgyanac az Isten ellen, meghadgya azért az Apastal, hogy az indulatoc ugy megmértékeltessenec, hogy az hives még minekelötte megnyernékis az mit kérnec, azonközben mindazáltal ugyan vig háláadásal diczérjéc az Istent.

Hogyha ez őve foglalásnac értekes nec kellyen lenni még az maydelenközö dolgokbanis, mennyivel erősebben kötelez tehát minket az Isten az ő diczértesen hirdetésére valamennyifér az mi kérésünket megadgya. Az miképpen azért hogy azt tanítottuc, hogy az Christus Közbenjárásal szenteltessenec meg az mi könyörgésnac, az mellyec egyébként tisztalanc

lanoc volnának: azonképpen midőn azt hadgya az Apastal hogy a Christus Heb. 13. v. 12. által vigyuc fel az háláadásnac áldozatját, azt jelenti, hogy az mi fájunc nem elég tista és méltó az Isten nevénc diczértesen, hanemha hozzájárul a Christunac Papi tisztis. Az honnet megérthetni, melly röttenetessen megvakítottanac volt az emberec az Papistásban, holott az nagyob réfi czudállia, midőn az Christust közbenjárónac hallyac nevezeteni. Ezen okért paranczollya sient Pál, hogy füntelen könyörgöjunc és halákat adgyunc, azt jelentvén tudniillic, hogy minden ember nec könyörgésenec minden időkben, minden helyeken, és minden dolgokban, egyedül czac az egy Istenre kellyen igazitatni, mindeneket ő tole kellyen várni; és mindeneket ő nékie kellyen köfönni; az miképpen hogy ő minékünc mindenkoron tartó okot és alkolmatofságot ad az háláadásra és az könyörgésre.

29. Noha pedig az az füntelen való serénykedés az könyörgésben, kíváltképpen kinekinek külön és tulaydon könyörgésért nézi, mindazáltal neminemüképpen az Egyháznac közönséges imádságirais tartozic. Az pedig füntelen való nem lehet, nemis gyakoroltathatic külömben, hanem közönségesen javallott bizonyos rendelés berint. Megvallom bizonyára. Mert ugyanis azért rendeltet nec és fábatnac bizonyos órac; az mellyec jollehet az Istennec fábadofoc, de az embereknec fükségesec, hogy mindenek nec alkolmatofságára gondvifeltessék, és mindenek az sient Pál mondása berint, ékelsen és jó rendel legyenec az Anya sient Egyházban. De ez abban semmi ellent nem áll, hogy akarmelly anya s. Egyház, az könyörgést mind annyival gyakrabban, és az nagyob fükség nec idején annalis buzgoságosban fogja és gyakorollya. Az Könyörgésben való megmaradásól pedig, az melly nec nagy közelvalósága vagy on az füntelen való imádközással, az vége féle sóluncjób alkolmatofsággal. Ez tzikely pedig nem tartozic a Könyörgés nec babonás nyuytásanac és visfontagsággal elő forgatásanac mentegetésére, az mellytol minket Christus megtil-

Matt. 6. v. 7. tott. Mert ő ott nem tiltja az hofsan, avagy gyakran, vagy pedig buzgoságosfan való kérést: hanem czac hogy azt ne alitsuc, hogy az foc czaczogással és pattagással vonhatnának valamit el őtole, mintha emberimódon kellyene ő véle valamit elhitetni. Mert tudgyuchogy az képmutatóc, mivel hogy meg nem gondollyác hogy az Istennel vagy on ügyec, nem külömben pompáskodnac az ő imádságokban, mintha valami Czaári triumfaló késületben gögösködnének.

Mert amaz Phariseus az melly hálát adott az Istennec, hogy ő nem volna ollyan mint egyéb emberec, kétségnélkül pompáskodott az emberec semie előtt, mintha az imádságból sientséggel való diczérteséget akarna

vadáskni. Innét vagy on az azonbanyuzo berbitéles, az melly mostan hasonlo értelemmel gyakoroltatic a Papistáságban; midon némellyec azon imádságozkanac ottan ottan megelőforgatásában az időt hijában mulattyac: némellyec pedig az hofsu berbitel degeles által az köznéptül láttatni czudaltatni akarnac. Holott azért ez czevegés az Istent gyermekeskédolen czufollya, nem czuda, hogy ha az anya fent Egyházból ki gyomlaltatic; hogy abban semmi ne zenegjen, hanem az mi valóságos, és az fivnec igaz buzgoságából fírmazic. Ez gonof fókással igen fíomfédóságos és mayd hozzá hasonlo az másic, az mellyet együtt megvét az Christus, hogy tudniillicaz képmutóc, pompáskodásnac okaért, soc reájoc nézöt keréfnec, és inkább akarjac az piatrot elfoglalni, hogy nem valahogy az ő könyörgésec diczeréfnélkül maradna. Mivelhogy azért ez előtt immár megmondott, hogy az könyörgésecnél czéllya ez legyen, hogy az elméc egyáltallyába az Istenhöz igazitásnac, mind az hálaadásban és mind az segítségül való hívásban: Innét könnyü megérieni, hogy kiváltképpen az elmében és fivben állyon, sőt hogy tulaydonképpen az fivnec belső foházkodásá legyen az könyörgés, az melly az fivketáttallató Isten előtt kiöntetik és kinyomartatic.

Annakokaért (az mint megemlített) az menyeyi Tanító mester, midon az könyörgésecnél legjób reguláját akarná rendelni, meghatta, hogy az Math. 6. v. 6. hálóházba mennyünc bé, és az aytót bézárván, az rőytekben hijuc segítségül az mi Atyánkat, hogy az Atya a ki az rőytekben vagy on, minket meghalgasson. Mert minekutánna az Képmutatóknac példájoktul és erkölcsözöktül elvont volna, kic az pompáskodó imádkozással emberek előtt való kedveskedést haláftac; mindgyarást azt téfí utánna az mi a job, tudniillic az kamarába menést, ayto bezarlást, az könyörgést. Melly igéckel (az én értelmem ferént) minket felfelé való menetelre tanított, az melly hely arra foglálna, hogy minden mi gondolatínckal minnen magunkban álllananc: imez melléje adott igérettel, hogy az Isten mi hozzanc közel akar na lenni, az kinec templomivá kellen lenni az mi testeinknec. Mert ezzel nem akarta azt tagadni, hogy más helyennis nem volna jó könyörgeni: hanem inkább azt akarta megmutatni, hogy az imádság valamititoc legyen, az melly kiváltképpen az fivben állyon, és minden zenebonát és forgalmatoskodást hátra vertvén, abban kivannyon az fiv nyugodni. Nem oknélkül ment azért Urunc ő magais, midon áhitatosban akarna könyörgeni, az embereknec zenebonájokból felfelé: hanem hogy minket az őnnon maga példájával intene, hogy ne kellyen megvetni az esközöket, az mellyeckel, az mi on magatul igen haylodozó elméc, az valóságosb könyörgésre való igyekezetben erősfödgyéc és előmehessén. Ez mel-

lett pe-

lett pedig, az miképpen hogy ő még az nép közöttis, midon az alkolmatof-
tofság hozta, nem mulatta el az könyörgést: azonképpen kelly minékünkis minden helyeken, midon fíükség leend, fent kezeket felemelni.

Es pedig bizonynyál kell azt tartanunc, hogy valaki az hiveknec gyülekezetiben való közönséges könyörgéstől vonyogattya magát, hogy az olyan nyilván azt sem tudgya, mi legyen az külön, vagy titkon, avagy az othon való könyörgés. Vifontag az ki nem akar egyedül és titkon könyörgeni, hogy az noha az nyilván való gyülekezeteket forgalmassan gyakorolliya, mindazáltal ugyan czac tettetésképpen könyörög. Mivelhogy inkább néz az embereknec vélekedésekre, hogy nem az Istenec titkos ut-

Hogy annakokaért az Anya fent Egyháznac Közönséges Könyörgése meg ne vettetének, azt az Isten régenten fíep diczeretes nevezeteckel ékeftítötte meg; kiváltképpen midon az templomat imádságnac házánac nevezte. Mert ő ezzel arra tanított, hogy az imádság legyen főb tizk-
Esa 5.
kelye az ő isteni tífteletinec: és hogy az templom mint egy záfílo gyanánt emeltetett legyen fel, hogy az hivec abban magokat egyenlo akarattal gyakorlanac. Es az mellé drága fíep igéretis adarott: Isten téged illet az diczeret a Sionban, és fogadás tétéleket fizetnec ott meg te néked. Melly igé-
Pfal. 62. v. 5.
kel azt jelenti az profeta, hogy az anya f. Egyháznac könyörgése soha nem leszen hijába. Mivelhogy az Isten az ő népenc mindenkor on alkolmatof-
ságot ad az örömmel való énekkéftre. Noha pedig immáran az Törvénnec ányéki megfíntenec; mindazáltal mivelhogy az Isten ez ilyen ceremonia által akarta mi közöttünkis az hitnec egyyességét megtartani, ninczen semmi kétség abban, hogy fíinte ezen igéret mi reápkis tartozzéc, mellyet Christus is az őnnon fájával megerősített, és fíent Palis öröcké tartónac mond.

30. Immár az miképpen hogy az Isten az hiveknec az közönfeges könyörgést megparanczollya az ő igejében; azonképpen annak véghöz vitelére közönséges templomoknak is kell lenni: és az kic azokban az Isten népével közönségesen könyörgeni nem akarnac: nem illic hog imez fínnyel vifífa élyenec, hogy őc az ő kamarajokban menec az Christus paranczolatlyát követvén. Mert fíinte ezen, az ki azt igéri, hogy ő meg-
Matt. 18. v. 20.
akarja azt czelekedni, az mit ketten vagy hárman az ő nevében együt kérnec; azt bizonyittya hogy ő nem vet meg az közönséges könyörgést; csak hogy távol legyen őnnét az pompáskodás, és az tífteleség haláftas, és tífteles és figyelmetes indulat legyen jelen, melly az fivnec belső reytekében lakozzéc.

Yyyy 2

Hogyha ez azért az templomokkal való igazán élés, (â mint bizonytal azis,) örízkedni kell azonnal, hogy mi â templomokat, (az mint egy néhány ház efszindökben lött,) ne tartfuc az Istenec ugymint tulajdonlakó hely-
éinec, â mellyekben minket közelbröl halgallon meg: avagy hogy azokra, nem tudom miczoda titkos fensséget költönc, â melly az imadságot az I-
sten előtt fensségesbét egye: Mert mivelhogy minnen magunc az Istenec igaz templumi vagyunc, minnen magunkban fűkség könyörgenünc, hog-
ha mi az Istét az ő fent téplomában akarjuc segítségül hívni. Amaz goromb-
ba efszösködést pedig az Sidoknac avagy pogányoknac kell hadnunc, az minthogy minékünc meg vagy on parantfólván, hogy mi az Urat, az hely-
nec válogatásánélkül, lélekben és igazságban imádgünc. Jollehet az Isten-
nec paranczolatlyából régenten arra fenteltetett vólt az templom, hogy
abban könyörgenünc és áldoznának: de akkoron még az igazság úgy mint
egy árnyékban czac homályosson vólt kipéldázva; az melly immár miné-
künc élő vilagofsággal ki lévén magyaráztatva, nem hágy minket semmi
földi templomhoz ragzkodnunc. Es bizonyára finte az Sidoknac sem
ollyan formán ajánlattartott vólt az templom, hogy az Istenec jelen vóltat,
annak falai közzé rekefstenéjuc, hanem hogy annac általa az igaz templom-
nactükörére és megfemlélésére igazitatnának és gyakoroltnának. An-
nakokaért Efsaiástól és fent Istvánól is keményen megfeddettene az oc, az
kic azt alítottac, hogy az Isten az emberek keze által czimáltatott templo-
mokban lakozzéc.

31. Innét továbbá azis vilagoson megtettzic, hogy sem zengéfnec sem
énekléfnec, (midön az imadsághoz járulnac) ninczen semmi értekec, és az
Isten előtt egy fílat sem használnac, hanem ha â fivnec belsö indulatlyából
fírmáznac. Söt sockal inkább az Istenec haragját gerjesztic ellenünc, midön
czac nyelvünc hegyén teremvén ajakink közzül zönögnec ki: mert gonoful
éles ez az ő fent nevével, és az ő diczö felségeneccz ufólása. Az mint az
Efsaiasnac fívaiból megarányozhattyc, â mellyec noha valaményivel mef-
fíeb terjednec ki, mindazáltal é gonoful éléfnec megfeddésére is tartoznac.
Ez nép (ugymond) czac fíyával közelit én hozzám, és czac ayakaival tífítel
engemet: de az ő fivéc távol vadnac én tölem, és emberek nec paranczolat-
tya és tudománya fírint félnc engemet. Annakokaért én is czudálatos-
képpen czelekedem ezzel az néppel, hogy az ő bölczenecc bölczeségecc el-
vefíten, és az ő értelméfnec értelmec elenyéffíbec. Nemis vettyünc itt meg
az fíozatot avagy éneklest, hanem inkább javallyuc, az mennyiben az fivnec
nec áhitarofságából fírmáznac.

Mert illyenképpé az elmét az Isténec meggondolatlyában gyakorollyac
és megtartyac: â melly egyébként, olly hayladozo, hogy ottâ meghanyatlic,
és ide-

és idefíova lézzec, hanemha efféle efszöközöl segitífc meg. Annak felotte
mivelhogy az Istenec diczétetnec az mi testünk nec minden tagaiban
fíndökleni kellyen, illic tehát, hogy kiváltképpen az nyelv, az illyen fíol-
gálatramind énekléfítel és mind fíollással fíolgályn: úgy mint az melly ki-
váltképpen az Istenec diczétésére teremtetott. De az nyelveccel fíob-
képpen való élés az közönséges könyörgésben áll, az melly az hívek nec
nyilván való gyülekezéttben gyakorolttic: az melly arra tartozic, hogy az
mi Istenünket, az kinec mi egy Lélekben és egy hitben fíolgályn, azon
egy és közönséges fíoval, söt úgy mint egy fíyjal mindnyájan diczérjuc és
magaztallyuc, nyilván pedig, hogy visíontag kiki minden az ő atyafíával
hallassa az ő hitnec vallását, az melly nec példájára indítassnac és hozat-
tassnac.

32. Az Egyházi éneklés pedig (hogy mint egy útközben aztis meg-
mondgyam,) nem ezac régeni fíokás, hanem az fíent Pálnac ez fívaiból is
megérthetni, hogy az Apastaloknál is fíokásban vólt legyen. En lélekben
éneklec, és értelmelis akaroc fíoltart énekleni. Ímet az Colofséb-
liekhöz írt levélben: Tanítsátoc (ugymond) és intsétecc egymást, píalmu-
fokban és diczétet mondatokban, és lelki énekléfítekben, és énekellyetec
az Urnac az tí fíveitekben. Mert az első mondasban azt paranczollya,
hogy mind fíyjal és fíivvel kellyen könyörgeni: az másfíokban az lelki di-
czéreteket hadgya meg, hogy azockal az Keresztýnec magoc között egy-
mást éppittséc. Mindazonáltal azt bizonyittya fíent Agoston, hogy ez nem
mindenestöl fogva közönséges dolog vólt legyen, és megemleti, hogy
előfíeris fíent Ambrus idejében kezdett az Anya fí. Egyház Mediolanum-
ban énekleni, midön az Justina az Valentinianusnac annya az Keresztýn
hitelen díhösödívén, az nép vídamitarnéc, melly nec néha egész ettzakais
vigyázni kellene. Es ez fíokait ofíran töb napenyéffíeti Ecclesiak is követtéc.
Mert egy kevéffíel az előtt mondtá vólt, hogy ez fíokas az naptamadati
anya fíent Egyházakból fírmáztott legyen. Aztis megmutattya más kö-
nyvében, hogy az az fíokás az ő idejében vétetett vólna bé Afrikában, ho-
lott így ír. Egy Hilarius nevö nyughatatlan ember, igen gyalázta és fíörnyen
fíidalmazta ezt az fíokást, az melly Carthagoban akkoron kezdetett, hogy
az oltárnal, az Soltárból valamit énekelnénc, avagy az előtt minekelötte
offerálnának, vagy annakutánna, hogy az népnec kíofíratott, az mit offer-
áltanac és adogattanac vólt. Annak én megfíeleltem, az Atyafíaknac meg-
hagyásfíokból. Es bizonyára, az holott olly beczületeffen rendeltetic az
énekles, hogy az Istenec és Angyaloknac fíinöc elejébe illendö legyen,
tehát az Isteni fíolgálatot tekintetése és kedvesséteffí, és felötte igen has-
ználatos és fíogánatos az elmék nec áhitaros és buzgoságos könyörgéffíre

Joh. 4. v. 23.

Efs. 66. v. 1.
Ad. 7. v. 48.Efs. 29. v. 13.
Matt. 15. v. 8.1 Cor. 14.
v. 15.
Col. 3. v. 16.Confel. lib.
9. v. 7.Lib. 2. Re-
tra.

látna az embereknek értetlenségeket, az Isten elejében olly kérésekkel vitelében, az mellyeknek megrellyesítése ő néki eczakra alkalmas volna, azt tanította egy régi Poetából, hogy ez volna az Istenhöz való könyörgésnek legjobb módgya; hogy azt adná minékünc az mi jó volna, vagy kérnök mi azt avagy nem: az mi pedig gonosz volna, ha finte kernökis, azt elfordítaná tölünc. Es bizonyára ebben nem estelen ez Pogany ember, holott megmondollya azt melly veszedelmes legyen az Utol azt kérni, az mire minket az mi kívánságünc kist. Annakfelötte kimutattya az mi bódogtalan állapotunkatis, hogy még czac fájunkat sem nyithattyc meg veszedelemnélkül az Isten előtt, hogy ha az fent Lelec meg nem tanit az igaz formán való könyörgésre. Annyival kellemetesbnecc és beczülletesbnecc kell azért ez drágakövet tartanunc; hogy az Istenec egy fülött fia az ő favaít adgya fájunkba, az mellyec minket minden fogalmatoskodástól és kételkedéstől megmentenec.

35. Ez könyörgésnek formája avagy regulája hat kéréseket foglal magában. Mert hogy az ecz mellé nem áll ecz, az kic hét kérésre osztjac, ez az oka, hogy az Evangelista az utolsó két kéréseket egy kötelező igével ösve akarta foglalni, hogy mindkettőből czac egy kérés czinalna; finte mintha ezt mondaná: Ne hadgya minket kísértetbe süllyednunc, hanem inkább jóy segítségül az mi erőttségünknek, és szabadits meg hogy le ne rohannyunc. Eggyeznecc ebben mi velünc az régi Anya f. Egyhazi Auctorokis, hogy illyenkeppen az mi fent Mathénál az hetedic versben tettec, magyarázat fterint kellyen az hatodic kérésre szabni. Noha pedig mind az egész imádság ollyatén, hogy abban mindenképpen az Istenec tisztességére kellyen nézni: de mindazáltal az első három kérés igazitatic kiváltkeppen az Istenec tisztességére, az mellyekben egyedül czac arra kellyen néznunc, semmit az mi magunk hasznára nem tekintvén: az töb hármá mi magunkról viselnecc gondot, és tulaydonkeppen az mi szükségünkre valoknac kérésére rendeltettec. Az mint midön azt kérjüc hogy, az Istenec neve megfenteltesec, mivelhogy az Isten próbálni akarja, hogy ha ingyenné avagy jutalomért fterettetiké és tiszteltetiké ő mi tölünc; ott minékünc nem kell az mi hasznunkról gondolkodnunc; hanem egy általlyában az ő tisztességére kell néznunc, és egyedül czac azt kell fsemünc előtt tartanunc. Es az töb chöz hasonló kérésekben is illy elmével kell lennunc: Es bizonyára finte ez is elég nagy hasznunkra fogal minékünc; mert midön ő ugy megfenteltesec, az mint mi kérjüc, egy ftermind minékünkis megfenteltesünkre leszen. De ez illyen hasznra az mi fsemünknecc ugy mint behunyva kell lennec, hogy arra semmiképpen ne nézzenec: Ugyhogy, ha finte minden magunk hasznára felöl való remenségünc elmettzetnékis; mindaz-

August. in
Enchirid. ad
Laurent.
c. 116.
Chrysof. in
op. imperf.

mindazáltal ugyan nem fűnnénc meg az Isten nevénc illi megfenteltesét, és az ő diczőségére tartozó egyéb dolgokat kívánni és kérni. Az mint az Moysesnek és f. Palnac példájában lártatic, az kiknek nem volt nehéz, értelmeket és fsemeket ön magoktul elfordítani, és nagy buzgoságos indulattal tulaydon veszedelmeket kívánni, hogy önnön károkkal az Istenec diczőségét és orfágát előbmozditanac. Ez ellenben midön az mindennapi kenyeret kérjüc, noha azt kérjüc az mi az mi hasznunkra fogal, mindazáltal ebben is az Istenec tisztességét kell kiváltkeppen keresnunc, úgyhogy mi még az mindennapi kenyért sem kérnök, hogyha az, az ő diczőségére nem fogalna. Mostan immár fogjunc ennac az Imádságnac magyarázattyához.

Exod. 32.
v. 32.
Rom. 9. v. 3.

Mi Atyánc ki vagy az mennyekben.

36. Elöfter ugy mint mingyárt az belépésben, elő fordul, az mit oda fel megmondottunc, hogy mi tölünc semmi könyörgés az Isten elejében ne vitetlesec külobben, hanem czac az Christus nevében; az minthogy fenki egyéb nevében sem lehet ő nála kedvés. Mert midön az Istent Atyánac nevezjüc, bizonyjal az Christus nevet fordittyc elő. Mert miczoda bizodalommal merné valaki az Istent Atyánac mondani? Kiczoda menne olly igen el az vak merőségben, hogy Isten fiánac tisztességét tulaydonitaná magánac, hogy ha az Christusban kegyelemnecc fiaivá nem fogadtattunc volna? Az ki mivelhogy ő az terméket fterint való és az egytelen egy fiu, minékünc az Atyátul atyánkfiájul ajándékozott: hogy az mi tulaydona ő néki terméseti fterint vagy on, kegyelemből és az fuiságnac igazsága fterint miénc legyen, hogyha mi ez nagy jótémeténc bizonyos hittel elfogjüc. Az miképpen fent János mondgya, hogy az Atya Isten mind azoknac, az kic hísnec az ő egyfülett fiánac nevében, ez nagy tisztességet és nagy hatalmat adta legyen, hogy őkis Istenec fia legyenec. Annakokaért mi Atyánknakis nevezi magat, és mi tölünkis ugy akar neveztetni: ezzel az fterelmetes nevezettel minden kételkedést belölünc kivévén. Mivelhogy sohól olly fivbéli nagy fteretet nem talátrathatic mint az atyában. Annakokaért semmi bizonyos jelenséggel az ő mi hozzánac való nagy fterelmét nem bizonyithatta meg, hanem ebből, hogy Isten fiánac neveztesüncc. Az ő mi hozzánac való fterelme pedig, annyival magyob és drágalatosb, hogynem minden mi Atyánc fterelme, az mennyivel ő minden embereket jósággal és irgalmasággal fellyül hallad: ugy hogy ha finte ez földön minden Atyác, minden atyai értelmektül és indulattyoktul meg fosztatván, az ő gyerme-

1 Joh. 3. v. 1.
Pfal. 27. v. 10.
Esa. 63. v. 16.
2 Tim. 2. v. 13.

Zzzzz

Matth. 7.
v. 11.

keikhöz hívségtelenecké lennénekis, de ő mi tölünc soha el nem haylána; mivelhogy ő nem tagadhattya meg magát. Mert náhunc az ő igéret: Hogyhati, gonofoc lévén, tudtoc az ti gyermekeitek nec jó ajándekokat adni, mennyivel inkább az ti mennyei Atyátoc? Ísmet az Profetánal: Elfelelkezhetiké az Anya az ő gyermekéről? Es ha fiinte az elfeletkeznekis, de én nem feletkezem el te rólad. Hogyha ő fia vagyunk, az miképpen hogy az fiu, más idegen ember nec hívsége alá nem adhattya magát, az attyának kegyetlensége, és értéktelensége felől való panasz nélkül: azonképpen miis, ő küvölötte sohol nem kereshetünc segitfeget: hanemha fege nyfeget vagy értéktelenséget avagy irgalmatlanságot költünc és fogunc ő reája.

Esa. 49.
v. 15.

37. Es nem fordithattyu c itt azt elő, hogy méltán félelmefecké tétünc tudván az mi foc büncinket, az mellyec az Atyát, akar az melly felid és engedelmes lehetis, mi ellenünc naponkint haragra indittyac. Mertha az emberek között, az fiunac az ő igében job patronusa, sem az elfestett kegyelem nec megferzesére és helyére hozására job főfóloja az Atyánal nem lehet, mintha önnön maga alá zatoffán le burulván, és büncit megestmervén, az büntetés nec megboczanattyáért az Atyát kéri, (mert ollyankor az atyai fiv magát ugy el nem rőytheti, hogy ez illyen könyörgés által könyörületésre meg ne kellyen indulnia) mit czelekednéc rehat az minden irgalmaságnac Attya, az minden vigasztalásnac Istene? nem halgatnáé fockal inkább meg az ő magokert könyörgő fia nac síralmakat és foházkodásokat, (főképpen mivelhogy önnön maga int és hív ő hozzája minket) hogynem mint egyéb emberek nec akarmelly közbenjárásokat? Az kik nec fegedelmekhez és közbenjárásokhoz azért folyamodnac felelmesen, mivelhogy az Atyánac kegyelme és jó akarattyá felől kételked nec.

1 Cor. 1. v. 3.

Ez Atyai engedelmeség nec bővséges voltát előnkbe írja és ábrázolja ő minékünc az hasonlatosságban; az holott az Atya, azt az fiát, az melly ő tőle magát elidegenitötte volt, az ő javat gonofoc eltékozlotta, és ő ellene felötte igen vétkezött volt, nagy engedelmesen fogadgya, és nem várja, míg foval boczanatot kérjen, hanem őn maga eleibe fut, távulról megestmeri, vigasztallya, és kegyelmébe veszi. Mert midőn ő illyen nagy engedelmeség nec példáját adgya egy emberben előnkbe, azzal arra akar tanítani, melly igen fockal bővségesb kegyelmet kellyen ő tőle várni, ugymint az ki nem czac Atya, hanem minden Atyac között az legjobb, és legengedelmesb, mi pedig ő néki noha hálaadatlanoc, engedetlenc és gonofoc, mindazáltal ugyan fia vagyunc, czakhogy az ő irgalmaságához folyamodgyunc. Es hogy minket bizonyossábacka tenne affelől, hogy illyen

illyen Atyánk ő mi nekünc, hogyha keresztýenec vagyunc, önnön magat nem czac Atyánac, hanem nevezet ferint mi Atyánk nac akarta hivatatni, ugy hogy illyen módon fólhassünc ő véle: Edes Atyánc, ki illy nagy kegyes hívséggel vagy az te fiadhoz, és illy jó akaró az megboczanatra, mi te fiad tellyes bizodalommal keresünc és fólitünc meg tégedet, elhívén azt, hogy te mi hozzánc nem külömbbel hanem Atyai értelemmel és fivvel légy, noha mi illyen Atyához nem volnánc méltoc. Mivelhogy pedig igen főrössac az mi fivünc en nec az te nagy bővséges jóvótodnac és kegyelmeféged nec elfogására, az Christus azért nem czac záloga az mi fivüncünc, hanem az ő lelkéti bizonságául adgya ez megmondott fivüncünc, az melly lélec által bizodalmas és hallatos fővval merjünc kiáltani: Abba, ferelmes Atyánc. Valamennyifer azért valami rőttenés üt közic előnkbe, ne feleytsünc el ő tőle kéri, hogy elhárítván az mi félelmes vólunkat, azt az ő lelkét ugymint bátorfagos fegedelmét adgya minékünc az erős hiedelemmel való könyörgéste.

Gal. 4. v. 6.

38. Hogy pedig nem ugy tanitatünc, hogy kiki magán mondgya ötet ő Attyánac, hanem inkább hogy közönséggel mindnyajan ötet Mi Atyánk nac nevezzünc, azzal mi annac meg gondolatgya interünc, mine mü nagy Atya fivünc feret nec indulattyánac kellyen mi köztünc lenni, az kic illyen Atyánac, az irgalmaságnac és érdem kívül való kegyelem nec egyenlőségéből közönséggel fia vagyunc. Mertha minékünc mindnyajan egy közönséges Atyánc vagyunc, az körül fármazic minden, valami jó valaholott mi reanc következhetic, semminec nem kelly mi köztünc ugy megostatni, hogy örömeft fivvel léleccel közönségesé ne akarnóc tenni, valamennyifer az fűkség kívánnya. Hogyha azért immár, az mint illic egymásnac visontag fegedelmünket kíványuc nyuytani, ninczen mivel inkább használhassünc atyánk fíanac, hogynem mint ha őket az kegyelmes Atyánac oralmába, és gondviselésébe ajánlyuc, az kinec hozzáoc való jó kedvében és kegyelmében, nem lehet semmiből fogyatkozátoc. Es bizonyára fiinte ezzel az mi Atyánk nac is tarozunc: Mert az miképpen, ha valaki valamely házi gazdát fivünc ferint feret, egy ferf mind annac mind egész czeledihözis jó fivvel és jó akarattal vagyunc: azonképpen illendő azis, hogy az minemü fivvel és feretettel ez mi mennyei Atyánkhoz vagyunc, fiinte olly indulatunkat mutassuc az ő népéhez, czeledihöz és gyülekezetihezis; mellyet ő olly igen nagyra becziüllött, hogy azt az ő egyfűletett Fíanac tellyesféged nec neveznéje. Igy kelly azért az Keresztýen ember nec az ő imádságát ez regula ferint rendelni, hogy közönségesen legyen, és befoglallyon minden Atyafiakat, az mellyec az Christus-

ban vadnac: nem ezac azokat az kiker mostan fiemci előtt látt és esmér; hanem ez földön minden embereket: az kic felől mit végezett legyen az Isten, az minékünc ninczen tudunkra: csak hogy mind istenes és ember-séges dologis, ő nékic minden jokat kívánnunc, és felőlőc azonokat remellenünc. Illendő dolog mindazáltal, hogy egyebek felött kiváltképpen való kegyes indulattal és jó akarattal az Hitnec ezelédihöz legyünc, az mellyeket az Apastal főképpen commendál minékünc minden dolgokban. Egy summában olyanoknak kell lenni minden imádságoknak, hogy arra az eggyeségre nézzenec, az mellyet az mi Urunc az ő orfágában és házában rendölt.

Gal. 6. v. 10.

39. De ez mindazáltal nem tart abban ellent, hogy mi magunkétt és némelly tulaydon fiemélyekétt magán ne könyörögnetnec: csak hogy a megemlített eggyeséget elménköl és tekintetünköl ki ne vésünc, hanem mindenkoron arra figyelmezzünc. Mert noha ezec ezac magán való könyörgésec, de mivel hogy az megemlített zilra igazitnac, ugyan nem fiünne meg közönségeseknek lenni. Ez az egész tanuság egy hasonlatosság által könnyen megértethetic.

Közönséges paranczolatya az Istenec, hogy minden fiégényeknek fiükségec meglegitcséc, és ennec ugyan engednec az kic azokat segitic meg, az kiker fiükölkodni tudnac avagy latnac, noha sokakat elkerülne, az kic nem kisseb fiükséggel terheltetnec, avagy hogy mindeneket nem esmérhetnec, avagy pedig hogy mindeniknec eleget nem tehetnec. Azonképpen azoc sem járnac ez ellen az Isten akarattya ellen, az kic az anya fient Egyháznac ez közönséges társaságára nézven, olly magán való könyörgéstéfi nec, az mellyben közönséges elmével de kiváltképpen való igéckel ajánlyác Istenec magokat avagy egyebekéttis könyörögenec, az kiker nec nyavalyajokat őnékic az Isten közelben esmertette meg. Noha az könyörgésbenis, és az segedelem nyuytásbanis nem minden egy arant való. Mert az jó akarati adakozás ezac azoknac nyuytathatic, az kiker nec fiükségec nekünc tudunkra vagyon: az imádsággal pedig fiolgalhatunc még az leg idegenebbeknekis és legesmeretlenbeknekis, akar azoc tölünc melly mefié legyenek. Ez pedig az könyörgésnec közönséges formájából vagyon, az mellyben befoglaltatnac az Istenec minden fia, az kik közé fiamlaltatnac azokis. Ide alkotmazzathatic azis, az mire fient Palaz ő idejében intötte az híveket, hogy minden helyeken felemelleyec fient kezeket haragnélkül és verféngélnélkül: mert megtekintvén azt hogy az vifia vonyas az imádságnac utát elzárja, azt akarja hogy egy akarattal kiker mind az ő könyörgését közönségesen az egyebekével öfve tegye és foglallya.

1 Tim. 2. v. 8.

Hozzá-

40. Hozzá tetetic az, *Ki vagy mennyekben*, Mellyből nem kell mindgyárt ^{1. Reg. 8. v.} azt állatni, hogy ő az mennyeknek vagy egeknek kerületivel mint egy kör-^{17.} látba rekesztéséc, környülvetéséc és bezárlattáséc: Mert Salomonis megvallya, hogy ötet az Egeknek egei sem foglalhattya bé: Es az profeta ^{Esa. 66. v. 1.} által önnön maga mondya, hogy az meny ő néki fiéki, és az föld az ő lábainacsámolya: Mellyel azt jelenti, hogy ő ninczen valamely bizonyos helyre hározva, hanem hogy mindenütt jelen legyen. De mivel hogy az mi elmenc az ő ostoja volta fiert, az Istenec kimondhatatlan diczóségét, hatalmaságát és felséges voltát, külömben nem foghatnája, az ő diczósége minékünc az mennyeknek igéje által ábrázattic előnkben, az melly az mi fiemink előtt leg diczóségesbnec és felségesbnec dolognac látattic.

Mivel hogy azért az mi érzekenségincc és értelmünc, valamit valahol meglátnac, azt bizonyos helyre akarjác kötelezni, az Isten azért minden helyeknek kívülötte helyeztetetic, hogy midön mi ötet akarjuc keresni, magunkat minden testi és Lelki érzekenségnec és értelemnec felötte felemelleyec. Annak felötte ez fiollásnac módgyával az Isten minden romlandoságnac és változandoságnac állapotján kívül helyeztetetic: és végre ezzel az jelentetic, hogy ő mind az egész világot befoglallya, és az ő hatalmával birja és igazgattya.

Annakokaért ez mellette lévő fióval: *Ki vagy mennyekben*, fiinte annyí értetic, mintha az Istenről az mondatnec, hogy ő véghetetlen nagyságu és magaságu, megfioghatatlan állatu, megmérhetetlen hatalmaságu, és öröcké való halhatatlanságu. Ezt pedig midön halljuc, az mi gondolatinknac elfel kelly emelkednec mikor az Isten felől vagyon az beféd: hogy ő felöle semmi földi vagy testi dolgot ne álmodozzunc: hogy mi ötet nem az mi modunc fiert mérsekellyuc, se az ő akarattya, az mi jó tettésünk nec alája ne vésünc.

Egy fiert mind erössitetnie kell ezzel az mi ő benne való bizodal munkakis, mivel hogy értyuc azt, hogy az ő gondviselése és hatalma által igazgattic az egész meny és föld. Végező summája ennec ez legyen: hogy az Atyánac neye alatt, minékünc az az Isten állattic előnkbe, az kiker ő Ábrázattyan, tudni illic az ő fiában nekünc megjelent, hogy mi tölünc eröss hittel hivattáséc segítségül; és hogy az Atyánac kedves nevezeti nem ezac az bizodalomra fiolgallyon; hanem hogy az mi elminketis zabolában tartsa, hogy az hamis és költött Istenekhez ne vonyattassanac; hanem az egy fiülött fiutól, az Angyaloknak és az Anya fi. Egyháznac eggyetlen egy Atyához emelkedgyenec.

Annakutánna hogy az ő fiéki mennyekben helyeztetetic, arra néz, hogy

Z z z z z 3

ez világnac gubernálásából megemlekeztesünc arra, hogy nem hijába megyünc ahhoz, az ki az ő szemlátomást való gondvifeléssel önnön magátul előnkbe járul.

Hcb. 12. v. 6.

Az kic az Istenhöz akarnac járulni (ugymond az Apasztal) azoknac hinniec kell előfent, hogy ő Isten legyen; annakutánna hogy megfizetője legyen mind azoknac, az kic őtet keresic. Itt mind az kettőt tulydonittya Christus az ő Attyánac, hogy az mi hitünc ő rayta fundáltaséc; annakutánna hogy bizonynal hidgyünc azt hogy nem mulattya el az miidvőségüncet, mivelhogy az ő gondvifelését mi réanc terjeszti. Ez illyen

Phil. 4. v. 6.

Abecés kezdettel vifent minket fient Pal az imádságnac Iskolájába: Mert minek előtte megparanczolná, hogy az mi kéréseinc Isten előtt megjelenyenec, ez előljáró beszédet teszi: Semmi dologrol ne legyeterc forgalmatolóc: Közel vagy az Úr. Innét megtréztic, hogy igen kételkedve és köteleződve könyörgenec mind azoc, az kic ez fundamentomat jól meg nem vetöttéc, hogy tudniillic, az Istenec semci néz nec az igazakra.

Psal. 33. v. 19.

41. Az első kérés ez, hogy; *megszenteltséc az Istenec neve.* Hogy minékünc ezt kérnünc fükség legyen; igen kevés tisztelségüncre, hanem inkább bégyenüncre vagy. Mert mi lehet méltatlanb dolog, hanem hogy egy réfent az mi hálaadatlanágunc, más réfent gonofságunc homalyosítá meg az Istenec diczőségét; sőt az nagy kényeség és bodult vakmerőség, az mi ő rayta áll benne, azt tellyeséggel eltörölye? De ha minden istentelenec finte megfakadnakis az ő fentégtörő kényeskedéséccel; de ugyan tündöklic mindazáltal az Istenec fentégsége. Es nem hijába kiáltya az proféta: Mikképpen vagy az Isten az te neved: acképpen vagy az te diczéreted is mind az föld hataráig.

Psal. 48. v. 11.

Mert valaholott az Isten magát megjelenti, lehetetlen dolog, hogy ott az ő joságainac, ugymint hatalmánac, jóvöltánac, bölcséségénec, igazságánac, irgalmaságánac, igazmondóságánac meg ne kellyen jellenni, a mellyec minket az ő rayta való czudálkozásra inditanac, és az ő felmagasztalására gerjesztenec. Mivelhogy azért az Úr Isten illy gyalázatoson fofitac meg az ő fentégségétul ez földön, megparanczoltatic minékünc, hogy ha ugyan nem otalmazhattyc, Imádságuncal mindazáltal és kérésünckel annac gondgyát valóbe felvegyünc. Summaja ez, hogy kivánnunc kellyen, hogy az Istenec az ő illendő diczéreti megadalséc, hogy az emberec ő róla nagy beczületeségnélkül ne álljanac, avagy gondolkodgyanac. Mellyel ellenben tétetic az megferteztetés avagy megfenteletlenítés, az melly mindenkoron felötte igen köz ez világon, és mostanis felött igen regnál.

Es innen

Es innen vagy az kéréstec fükségsége vólta. Az mellynélkül, hogy ha az Istenec czac közép fent való felelme vólta semcinc előttis, méltán ellehetnénc. Mivelhogy pedig az Isten nevénc fentégsége abban áll, midőn ő mindenektul egyebektul elválastatic, és egyedül czac övé az diczőség: az paranczoltatic azért itt minékünc, hogy nem czac azt kérjünc, hogy az Isten ezt az ő fent nevet, minden gyalázattul és becztelenségtul megmentse; hanem hogy az ő méltóságos beczületire az egész emberi nemzetséget megholdaltassa. Minekutánna pedig az Isten magát egy réfent az ő ígejében, más réfent az ő rzelekedetiben jelenti minékünc meg, külömben mi tölünc igazán nem fenteltetic, hanem ha ő néki mind az kettőben megadgyuc az mi övé: és illyen képpen nagyra beczüllünc mindent, valami ő töle farmazic: és nem kevésb diczéretben kell minálunc lenni az ő keménységénec, mint finte az ő kegyelmességénec; mivelhogy ő az ő diczőségénec peczétit fok fele és nem egy aranyu dolgokra nyomta; az mellynec, az diczéret nec megvallását minden nyelvektul méltán ki kellene venni, és ki nyerni.

Igy léfent az meg, hogy az Iráfnac minálunc illendő beczületi legyen: és hogy semmi raytunc törtéendő dolog az ő diczéretit és áldását meg ne bántá és késlelye, az mellyet ő ez világ igazgatásánac egész folyásában erdemel. Ez ellenben arrais néz ez az kérés, hogy minden istentelenség, az melly ez ő fent nevet megferteztetné, elrontaséc és eltöröltéséc, hogy minden gyalázatos és czufolásoc, a mellyec ez megfenteletést meghomalyosítanac avagy megkissébitenéc, elhárítasánac; és hogy minden isteni káromlásnec elnyomása és elrekkentése által az Istenec dicző felsége mind inkább inkább tündöklyec.

42. Az másodice kérés ez; hogy: *Az Istenec országa jöjjon el:* az melly noha semmi olly uy dolgot nem foglal magában, mindazáltal az elsőtol nem öknélkül válastatic meg: mert ha az mi sunnyadozó vólunkat, ez illyen nagy drágalatos dologban, megtekinryünc, bizonyára fükség, hogy töb fokkal bé ábrastaséc az, az minek egyébként, tellyeséggel esmeretes nec kellene lenni. Annakokaért minekutánna nekünc meghagyatott, hogy azt kérnöc, hogy az Isten elhárítson és tellyeséggel eltörölyon mindent, valami az ő fent nevet megferteztetnéje: továbbá immár hasonló avagy mayd ugyan egyféle kéremény adatic hozzá: hogy *az ő országa mi hozzánc jöjjon.* Noha pedig előb megmondattott, mi legyen ez az ország, de rövideden mégis előhozom, hogy tudniillic, ackoron regnál az Isten, midőn az emberec magoc megtagadása által, ez világnac és ez földi élet nec megutalásával egyetemben, magokat az ő igazságánac alája vetic, és a mennyi életre igyekez nec.

Illyenképpen két részei vadnac ez orfágnac. Az első, hogy az Isten minden gonos kívánságot az testnec, az mellyec sereggel czatáznac ő ellene, az ő lelkénec ereje által, elnyomja: másodic, hogy minden mi értelmes érzékenségünket, az ő birodalmához való engedelemre vezérlye. Annakokaért fenki ez kérdésben jó rendet nem tarthat; hanem czac az kic előfőrdönön magokon kezdic, hogy megtisztítsanak az hitvánságoktól, az mellyec az Isten orfágánac jó állapotját háborithatnac avagy megferteztethetnec.

Immár pedig mivelhogy az Istenec igéje ebben ez orfágban mint egy királyi páltza legyen, itt annac kérése paranczolatlic; hogy minden elméket és síveket az ő hozzá való kéf akarati engedelmeségnek alaja vessen. Az melly ugy leszen meg, midön ő az ő lelkénec titkos beihlése által, az igét ugy megeleveniti, hogy annac olly helye és bezületi legyen, az minemünc illic lenni. Annakutánna ez Kérésben az istentelenekre kell fordulni, az kic megálralkodottul, és kétségbe eső dühösködéssel hartzolnac az ő birodalma ellen. Az Isten azért az ő orfágát ugy emeli és éppiti fel, hogy ez egész világot megalazza és lenyomja; de különböző módon: tudnillic hogy egy részént az rendezetlen kívánságokat zabolazza, más részént az felidithetetlen kevélséget megtöri. Es minekünc kívánnunc kell, hogy ez mind kettő naponkint meglegyen, hogy az Isten az ő anya sient Egyházát, ez világnac mindé helyeiről gyűjtse, azt előb plántállyá és öregbitse, az ő ajándékival betöltse, jó rendelintézze: Ez ellenben az títtra tudománnac és Religiónac minden ellenségit leverje, azoknac tanáczoikat elűellefse, sándékokat megfégyenitse. Honnét megtettzic, hogy minékünc nem hijában paranczolatlic, az naponkint való öregbedes és éppülés; mert soha ninczen olly jó állapotja az emberec dolgainac, hogy az vétkeknec minden gázsági elhátitván és eltitritatván, az jó állapot és az tökéletesség tellyessen virágoznec. Ennec tellyesége pedig, az Christufnac utólfő eljöveteleig nyuytatlic ki: mellyben (az mint s. Pal tanit) az Isten leszen minden mindenekben.

Es illyenképpen vonnyon minket elez könyörgés ez világnac minden fertelmeitől, az mellyec minket az Istenül elszakítnac, hogy az ő orfágánac mi bennünc ereje és munkálkodása ne legyen: ez mellert inditson mi bennünc kívánságot és igyekezetet az mi testi kívánságinknac öldöklésére: végre vezérlyen minket az kerestnec békeséggel való fenyvedésére, mert az Isten az ő orfágát illyenképen akarja előmozditani, és killyeb terjeszteni. Es nemis kelly olly igen nehezellenünc, hogy az külső ember elrontatic, czakhogy az belső meguyitáséc.

Mert ez állapotja az Isten orfágánac, hogy, midön mi annac igazságánac ma-

nac magunkat alaja vettyüc, visfontag mi annac diczóságébenis rébfeseclesünc.

Ez pedig leszen midön az Isten az ő világosságát és igazságát naponkint bennünc öregbitvén, (mellyec által az ördögnek és az ő orfágánac fetetésége és hazugsági elűzettenec, elenyésnec és elvesnec) az ő veit megotalmazza, az ő lelkénec segedelme által jó uton vezérli, és az végig való megmaradáfra erősfitti. Ez ellenben pedig az ellenségnek istentelen mesterkedéseket és öfveesküvéseket leveri, álnokságokat és czalárdkodásokat kijelenti, gonofságokat hátra rántya, az ő kényefségeket megtöntya és fégyeniti, miglen végre az ő sájánac lelkével az Antichristust megölye, és az ő eljöveteleinc diczóságével minden istentelenséget elroiolyon.

43. Az harmadic kérés ez, hogy, *Legyen meg az ő akarattya ez földön, miképpen menyben.* Az melly noha az ő orfágátul függ, és attul el nem szakíthatatic, mindazáltal nem hijába tétetic külön hozzá az mi ostobaságunkéit, az melly nem olly hamar és könnyen foghattya és értheti meg, mi legyen, Az Istenec ez világon regnálása és orfáglása. Nem képtelenség azért, ha étzickelt ugy mint magyarázaténc véfűnc és tartyc: hogy tudnillic, ackor az Isten orfágló Ura ez világnac, midön az ő akarattyanac mindenec alajavetic magokat. Itté pedig ninczen a fő az ő titkos akarattjáról, az mellyel mindeneket igazgat, és az ő tizilyokra rendel. Mert noha az ördög és az emberek partütölen ő nékie ellene támadnac, tudgya ő mindazonáltal az ő megfoghatatlan tanáczából, nem czac az ő igyekezeteket haytani es forgatni, hanem rendreis sábní, hogy az oc által véghöz vigye, az mit ő mága elrendölt és végezett: Hanem itt az Istenec más akarattya értetic, tudnillic az melly minket örömeft való engedelemre hiv és sfolit; és annakokaért itt nevezet sient vettetic egybe az mennyez földdel: Mivelhogy az mennyei Angyalóc, (az mind az Soltar mondgya) ő-
Pfal. 103. v. 20.
rómeft engednec az Istenec, és kéféc az ő paranczolatyanac véghez vitelére.

Annakokaért hagyatic hogy így könyörögjünc, hogy, Az miképpen semmi nem leszen menyben, hanem czac az mit az Isten rendel, és az Angyaloc minden eligazításra nagy engedelmesec és elkéfsültec; hogy illyenképpen az földis, minden visfalkodást és hamiságot elhagyván, ez illy birodalomnac alaja vetteséc. Es bizonyára midön mi ezt kérjüc, ellenmondunc ezzel az mi testiünc kívánságainac: Mivelhogy valaki minden ő kívánságit az Istenre nem hadgya, és az ő akarattyanac alaja nem veti, annac az, az mennyiben ő rayta áll, ellene támad; mert mi belölünc vétkefségnél egyeb semmi nem sármazic. Es visfontag ez kérselis az mi magunk meg-

A a a a a

ragadására tanítatunc, hogy az Isten az ő akarattya szerint vezérellyen minket. Nem csak ezt pedig, hanem hogy úgy fivét és úgy elmét teremtsen minkben, az előbbieket semmivé téven, hogy semmi ellenkező kívánságot bennünk ne talállyunc, hanem csak az ő akarattyaival való egyenlőséget és eggyező értelmet. Egy summába, hogy semmit mi ne akarjunc magunktól, hanem hogy az ő lelke igazgassa és vezérlye az mi fivünket, az mellynek belső oktatásából tanullyuc meg azt szeretni az mi ő nekünk kedves, és gyűlölni az mi ő nekünk nem tettje. Mellyből oftán ez is következik, hogy minden indulatokat, az mellyek az ő akarattyaival ellenkeznek, semmivé tegyen. Ihon ez az Imádságnak első három tizikelyei, az mellyeknek kérésében, egyedül csak az Istennek diczőségét kellyen fivünk előtt tartatunc, semmi mi magunk hasznára nem nézven: noha ezekből az is bővségeffen fivünknek mincane, mindazáltal ez arant azt ugyan nem kell keresnünk. Noha pedig mind ezeknek az mi gondolatunk, kívánságunk és kérésünk nélkül az ő idejében ugyan nem kevesbé szükség meglennic; mindazáltal ugyan kívánnunc és kérnünk kell mincünknek. Es hogy mi ezt czelekedgyuc, igen jó és szükséges dolog, hogy ilyenképpen mi magunkat Isten fivünknek és fivainak lenni meg vallyuc és meg bizonyítsuc, hogy az ő tisztességére (melly őtet mint Urat és atyát illet) az mennyiben mi raytunc áll, valóban gondot tartunc és tellyességgel igazán igyekezőnc. Annakokaért az kic nem ezzel az Istennek diczőségének előmozdítására való igyekezettel és kívánsággal keric, hogy az ő Istennek neve megfenteltésé, hogy az ő orvaga eljőjön, és hogy az ő akarattya meg legyen: azoknak az Istennek fivői és fiai között sem kell fivünknek: és az miképpen hogy mind ezec, az ő akarattyaok nélkül meglesnec; azonképpen ő nekünk fivünknek és vérsedelmeinkre térülnek.

44. Következik második része az imádságnak, az mellyben az mi hasznunkra és szükséginkre valókra állunc, nem úgy bizonyára, hogy az Istennek tisztességét felen téven (az mellyre az mint fent Palatit még az életben és itálbanis gondot kell tartani,) egyedül csak az minnen hasznunkat akarnók keresni: hanem ez között olly külömséget említettunc meg, hogy az Isten kiváltképpen való három kérést tartván meg magának, minket tellyességgel hozzája vonson, hogy ilyen módon az mi Isteni fivünknek megpróbállya. Annakutánna megengedi aztis, hogy az minnen hasznunkra gondat vifellyunc, ily oc alatt mindazáltal, hogy semmit magunknak ne kérjunc, hanem csak az végre, hogy minden mincünk adatott jótéteményec, az ő diczéretere fivünknek. Mert semmi nincz illendő és igazab annál, hogy mi ő nekünk éllyunc, és ő nekünk halllyunc meg.

gis. Ez

gis. Ez kérésben pedig kívánnunc az Istenből mind azokat, az mellyek ez világon az mi testünknek szükségére tartoznac, nem csak eledelt és ruházatot, hanem minden cket egyebetis, az minket nekünk hasznosnak esmer lenni, az mi kenyerünkkel való czendéséges élése. Es ezzel röviden mi magunkat az ő gondviselésé alá adgyunc, és az ő eleve mindent meglátó hatalmára bizzuc, hogy minket etessen, táplállyon, és el-tartson. Mert nem fégyenli ez kegyes atya még testünknek az ő gondviselésében és otalmában venni, hogy az mi hitünket ez aprólc dolgokbanis gyakorollya: midőn mindeneiket egy falat kenyérig és egy ital vizig mind ő tőle várunc.

Mert mivelly hogy ez, nem tudom miczoda vétünkünk, ilyenképpen vagyon, hogy sokkal inkább fogalmatoskodgyunc az test felől hogy nem mint az lélc felől: találatnac azért sokan olyanoc, a kic az lelket jól lehet az Istenre meric bizni, de azonban az test felől nagyon fogalmatoskodnac, és azon törődnek, hogy mit egyenec avagy mivel ruházatlanac, és ha holott boroc, buzájoc és olajjoc rakással nincz, resketnek és el akarjunc magokat hagyni. Olly igen nagyobnac beczülllyuc ez mulandó életnek árnyékat, hogy nem az öröcké való halhatatlanságot. Az kic pedig az Istenben bizván, azt az testnek gondviselésé felől való fogalmatoskodást egyker levetöttéc, azoc egyker mind menten nagyobbatis metnec, sőt az örök idvőséget és életet is meric várni. Annakokaért nem kicziny gyakorolása ez az hitnek, hogy azokat remélhettyuc az Istenből, az mellyek egybkint minket felőtte igen fogalmatoskodtatnac: és nem keveset tanulunc, hogyha annyira mentunc elő, hogy ezt az hitlenséget, az melly mayd minden emberekbe olly keményen belé ragatt, letöttuc legyen. Az mit pedig némellyec arant az Természet felől való kenyérrülméskednek, úgy aranzom hogy igen kevesé eggyezzen az Christus értelmével: sőt hogyha ez mulandó életbenis őtet nem tartatnoc táplálónknac, nem volna épp és egész ez imádság. Az melly okot erre elő hoznac, csak igen gyarló. Nem képes, tudniillic, hogy az Istennek fiai, az kiknek lelkiknek kellyen lennec, nem csak magokat terhelnek meg földi fogalmatoszággal, hanem magokkal egyetembe az Istenis abba akasztalnac: Mintha az ő áldása és atyai jó akarattya nem vándóklenc az mindennapi kenyérbénis: avagy hijába mondaná az Irás, hogy az Isteni félelemnek igéreti vagyon, nem csak az jövendő életnek, hanem ez jelen valonak megajándékoztatásáról is.

Noha pedig az bünöknek boczánattya sokkalis nagyob, hogy nem az testnek táplálása: mindazáltal az Christus az kissebet elől tette, hogy il-

Aaaaa 2

lyenképpen minket lassablassan, az lelki életre tartozó következő két kérésre elvezetne: az melly az mi erőtlenségünknek javára lott. Az paranczoltatic pedig, hogy, *Az mi mindennapi kenyérünket* Kérjüc, hogy meg elégedgyünc azzal az résffel, az mellyet az mennyet Atya mivelünc kőzöl; se gonof mesterseggel az masét el ne vegyüc. Azonban esünkbe kell vennünc, hogy ugy legyen mienc, mint ajándéc; mert sem mestersegünc avagy munkäne, sem az mi kezeünc (az mint Mofesnél mondatic) ferez nec magoktol minékünc valamit, hanem ha az Istenec áldása velünc le end. Söt az kenyér nec bővsége sem használna semmit, hogyha az Istenec ereje által nekünc táplálásunkra nem fordítatnéc. Innét az következő zic hogy ez Istenec áldása, nem kevesbé fükséges az gazdagoknak mint az szegényeknek.

Mert pintzéjéc és czürjóc tele lévénis éhezniec és koplalnioc kel lyene, hogyha az önnön kenyereckel nem az ő kegyelme által élénénc. Az MANAC és az MINDENNAPI nac igéje megzabolázza az időserint való dolgoknak minden mód nélkül való kívánságát, az mellyre felötte igen foktunc gerjedezni, az melly mellé más vétkeiségis járul. Mert midön valami bővébben vagyon kezünknel, mindgyarást az gyönyörködésre, vendégeskedésre, pompára, és egyéb rékozlásra vetemedünc. Azért hagyatic meg minékünc, hogy czac annyit kérjünc, az mennyi az mi fükségünc naponkint megkívántatic: ilyen reménységget, hogy, ha min ketma elráplál az mi mennyei Atyánc, tehát nem hágy el hólnapis. Akar azért melly nagy bővség legyen jelenis és ha mind czüróc pintzéc rakvá kis, de ugyan mégis az illic hozzánc, hogy az mindennapi kenyérért kőnyörögjünc: Mert bizony alkell azt tartani, hogy minden jószág és mar ha mind semmi, hanem czac az mennyire azokat az Ur Isten az ő bővsé gés áldásával süntelen gyarapítja és szaporítja: söt hogy még az mic fin te markunkban vadnakis, nem mienc legyenec, hanem czac az mennyi be, minden sem pillantásban ő minékünc azokban valami résfeket kőzöl, és élésünkre enged. Ezt mivelhogy nehezen hitetheti el magával az emberec kevélysége, azt bizonyítja az Ur Isten, hogy ő enec kiváltkép pen és szemlátomást való példáját akarta legyē minden öröc időkre kimu tanni, midön az ő népét az pusztában mennyei kenyérrel táplálta; hogy min ketarra megemlekeztenec, hogy nem czac az kenyérrel élne az ember, ha nem inkább az igével az melly az ő szájából szarmaznéc.

Melylel az jelentetic, hogy czac az ő ereje által tartatic meg az mi életünc és egészségünc, noha azokat minékünc testi esközöc által szolgáltartya. Az miképpen erre ellenkőzö példavalis fokott tanitta ni, midön az kenyér nec paltzáját (az mint ő nevezi) az az, az kenyér nec erejét,

erejét, valamennyi akarja, ottan eltöri, hogy tudnillic az kic holott ^{Levit. 16 v. 26.} élne, éhség miatt emésztetnec meg: és elvési az viznec erejét, hogy az kic midön ifnac, somjuval hallyanac meg. Az kic pedig az minden napi kenyérrel meg nem elégedvén, az ő telhetetlen kívánságokat szajokraboczáttyc, szantalanokra vágyódnac; avagy pedig az ő bővőkődésfeckel eltöltene, és az nagy Mammon kinczel elbarorodnanac, és mégis ez kéréssel szoltyac meg az Istent, azoc nem mivelnec egyebet hanem czac ötet czufollyac. Mert az első az mit kérnec, nem fivec szerint keric, és nem is akarnac megnyerni, és az ő náloc felötte urálatossis, tudnillic, az mindennapi kenyér egyedül: és az mint tölöc lehet az ő fősvény gyomrokat elröyic az Isten előtt: holott az igaz imádságnac mindaz egész elmét, és valami abban vagyon, mind ki kellene önteni ő előtte: Ezc az utolsó pedig azt keric, az mit semmiképpen ő töle nem várnac, mivelhogy azt immáris önnön magoknál lenni alittyac. Emezből, hogy mi kenyérünk nec neveztetic, bizonyára, (az mint megemli tetött) inkább kiteztic az Istenec jóvólta, az melly azt czelekefi hogy mienc legyen, az mi semmi igazsággal mienc nem vólna. Nem is kell mindazáltal megvetni, az mit ez mellett megemlitettem, hogy az Mi kenyérünc által az érteséc, az mi igaz és ártatlan munkával kerestetic, és nem tolvayással és csalársággal szerezetic: mert idegen és nem mienc az, az mit más ember kárával vontunc magunkhoz. Hogy mi nekünc adatni kérjüc, azzal az jelentetic, hogy az Istenec merő ingyen való ajándé ka legyen, akar szinte honnét szolgáltatsékis: Söt az hó az láttatnékis, mintha az mi mestersegünc és szénységünc által nyertük vólna, avagy az mi kezeünc kerestük vólna; mivelhogy egyedül czac az ő áldásából szarmazic azis, hogy az mi szünkünk nec jó előmeteli vagyon.

45. Következc, *Boczást meg nekünc az mi adóságnakat*: Az mellyben és az következőben Christus Urunc rövideden befoglalta a mi az lelki életre tartozic. Az minthogy egyedül ez két szikkelyben áll az lelki Szövetség, az mellyet az Isten az ő anya szent Egyházának idvőségére szertt: Az ő fivekbe béirom az én törvényemet, és megkegyelmezec az ő hamiságoknak. Itten pedig az Christus az bűnök nec boczánat yan kezdic, de mindgyárt utánna teszi az másic jótémént; hogy az Isten minket az ő lelkénec ereje által oltalmazzon, és az ő segedeleme által megtartson, hogy minden kísértetec ellen erőssen és mozdulhatatlanul meg állhassünc. Adóságnac nevezi pedig az bűnök, mivelhogy azok nec büntetésével adósac vagyünc, avagy az bűnekért való lakolásra vagyünc köteleffec: és pedig semmiképpen meg nem fizethetnéc, hogyha ez

Lev. 26.
Deut. 6.

Levit. 16. v. 26.

Matt. 4. v. 4.

Jerem. 30. v.
33. & c. 33. v. 8

megbocznat által attul meg nem menekednenc; az melly megengedés az ő merő és ingyen való irgalmaságának dolga, midőn ő nagy bőven adakozóul kitörli ez adótságot, semmi árrat annac mitőlünk nem vévenc, hanem az őnnön maga irgalmaságával tévenc eleget az Christusban, az ki egy szer megfizetésül adta őnnön magát. Az kic azért azt alittyac, hogy az ő magoc érdemec által, avagy egyebeké által tétetséc elég az Istenec, és hogy ez ilyen elégtétel által szerzettséc meg az bűnök nec bocznatya: azoknac ebben az kegyelemből való megbocznatban ninczen semmi részec, sem közösüléséc: Es ha finte az Istent ez kértéssel solittyac megis, de ugyan nem mivel nec egyebet, hanem ezzel czac az őnnön magoc vádolásának irnac alája, sőt az őn magoc kárhooztatását peczételie meg tulaydon bizonságtételeckel: Mert magokat adóssáknac vallyac, valamig attul meg nem meneked nec kegyelemből való megbocznat által: mellyet őc mindazáltal bé nem ves nec: hanem inkább tőlőc elrassnac, midőn az ő tulaydon érdemeket és elégteteleket tolyyac az Isten elejébe. Nem kegyelem kérés ez ilyen, hanem Törvényre és itéletre való idézés, és előfollítás. Az kic pedig olly tőkélletéséget álmodoznac magoknac, az melly illy megbocznatnélkül nem fűkölködic, ezek nec tanítványi legyenec, az kiket az ő fűlők nec cziklandáfa az czalárgságra izgat és hayt: czakhogy ez mellett megtudgya azt az ember, hogy valakic ebben ő hozzájoc állanac, az Ur Christustol az oc elfakadnac: mert midőn ő minket mindnyájan az Adósságnac megvallására tanit, senkit egyebet hozzája nem bocznat, hanem czac adóssakat és bűnösöket: nem olly értelemmel, mint ha hizelkedüen enyegetné az bűnöket, hanem mivel hogy jól tudná, hogy soha ninczenec az hivec az ő testek nec gyarloságitól olly tisztac, hogy büntelenül az Isten iteletinec alája vettetvén ne maradnánac. Kivánnunc kell bizonyára, és minden képpen azon kell igyekeznünc és munkálódnünc, hogy az mi tisztünk nec minden részeiben olly késületünk lévén, az Isten előtt igazán diczedhetnenc, hogy minden maculátul tisztac volnánac. De mivel hogy így tettzie az Istenec, hogy az ő ábrázattyát lassan lassan uyítsa meg mi bennünc, ugy hogy mindenkor megmaradgyon valami maculac az mi testünkben, semmiképpen nem kellett ez orvosságnac elmulatatni.

Mivel hogy azért az Christus az Atyátul néki adatott tistie serint, paranczollyanékünc, hogy egész életünk nec minden idejében kérjüc az adósságnac megengedését: ki fenyyvedné tehát imez uy mestereket, az kic az tellyeséges ártatlanságnac, eselyős látásával, akarjac az egyigyüek nec femeket megvakítani; hogy magokat minden adósságtól mentsegek

sec alitsac? Az melly, az sent Janos bizonyitáfa serint, semmi nem ^{1 Io. 1. v. 10.} egyéb hanem az Istent hazuggátenni. Szinte ezen egy munkával azt mivelic, ez hitvány emberec, hogy az Istenec fővérségét, az mellyben áll, (az mint megmondtic) az mi idvőségyünc, egy ágazatnac kivonyásával megfaggattyac, és fundamentomából kirontyac, nem czac abban fentséglópóc, hogy az Istentől ő főve foglalt dolgot egy máttul elfakastyac, hanem abban is istentelenec és erősfaktévóc, hogy az fegény lelkeket kétségbe esésre haytyac: annakelőtte őn magokhoz, és az ő hozzájok hasonlókhoz hitetlenec, hogy az Isten irgalmaságával egy általlyában ellenkező tunyalkodást és forgalmatlanságot szerz nec magoknac. Hogy pedig azt vetic elő, hogy midőn az Isten orfágának eljöveteleit kívánnyc, hogy azzal egy szer mind az bűnec eltörlesétis kérjüc, igen gyermeki dolog az. Mert az imádságnac első táblajan az leg főb tőkélletéség, itt pedig az erőtelenség adatic előnkbe. Illyen módon illik azért ez kértő fíepen ő főve hogy mi az tizra igyekeznén, mindazáltal az orvosságot, mellyet az mi fűkségyünc kíván, meg ne vesünc. Azt kérjüc továbbá hogy ugy adasséc minékünc bocznat, az miképpen miis megengedünc az mi adóssainknac, az az, miképpen hogy mi kedvezünc és megbocznatunc mindenek nec az kiktől valaha megbántattunc, avagy czelekedettel méltatlanul megsértettünc, avagy favockal gyaláztattunc meg. Nem ugy, hogymár mi tisztünc volna, az vétkec adósságának megengedése, az melly egyedül czac az Istenre néz: hanem ez az mi megbocznatunc, hogy az haragot, gyűlöséget, bosszú állásra való fűandékot, fűvünk ből kivessünc, és az raytunc tört méltatlanságot örömest elfelejtsünc. Nem kell annakokaért az Istentől bűneink nec bocznatnyát kérnünc, hanemha miis az mi megbántatásunkat megengedgyünc mind azoknac, az kic minket megbántanac avagy megbántottanac. Valamiglen pedig haragot tartunk fűvünkben, bosszú állásra igyekeznünc, ártani való alkolmatótságot keresünc; sőt valameddig minden lehetséges igyekezettel azon nem vagyunc, hogy ellen-séginckel békeséget, barátságot és egyyességet szerzünec és ő nékic minden segedelmünket és fűlgálatunkat mutassünc: ez kértéssel az Istent aratintyünc, hogy meg ne engedgye az mi bűneinket. Mert arra kérjüc, az mellyet mi máloekal czelekefünec.

Ezzel pedig annyit kérünc, hogy minékünc meg ne bocznatson, hanem ugy, hogyha miis megbocznatunc. Az kic illyeténec azért, mit nyer nec az ő könyörgéseckel egyebet kemény iteletnél? Utolfor ezt is esünkbe kell annünc, hogy ez az melléje vetés; hogy Megbocznatfa az mi adósságinkat, mint mi megbocznatunc az mi adóssainknac, nem azért tétetic hozzája,

hogy az mi egymásnac való meg boczátasúnckal érdemlenőc meg ő tőle az megboczánot, mintha itt az megboczánotnak oka jelentetnéc: hanem egy résfent az Isten ez igével az mi hitünknek erőtlenségét akarta felségíteni: mert ő ezt mint egy jegyül adta arra, hogy megerősítsünc azon, hogy ő tőle az mi bűneinc olly bizonynal meg legyenec boczáttatván, az melly bizonynal érezzünc magunkban, hogy miis egyebeknek megboczártunc, az mennyiben mindazáltal az mi híveinc minden gyűlöségtől, irégyiségtől, és bossú kívánástul megtisztitattac. Más résfent ez jegyvel az Isten fiainac háma közzül akarja kiirtani azokat, az kie az bossú állásra gyorfac, az megboczánotra pedig kemény háyuac, fok ideig ellenségeskednec, és az haragot, az mellytől menekedést kérnec, más ellen megtartýac, hogy őtet Attyóc gyanánt ne merjéc segítségül hívni: melly az Christus hávaiban fent Lukácznális nyilván es világosson kinyomattatic és mutattatic.

46. Az hatodikérés (az mint megmondttuc) eggyez az ígéréttel, hogy az Isten az ő Törvényét az mi híveinkbe akarja írni: de mivelhogy fiúntelen való hadokozásnélkül, és kemény és nehéz viadaloknélkül nem engedünc az Istenec, azt kérjüccitten, hogy minket fegyverrel felkészítsen, és az ő segedelmevel otalmazzon, hogy győzödelmet vehessünc. Mellyelarra emlékeztetünc, hogy nem czac az léleknek kegyelme híkségés mnekünc, az melly az mi híveinket belől meglágyítsa, vezérlye, és az Istenhöz való engedelmségre haytsa; hanem hogy híkségés az ő jelen léte és segedelmeis, hogy minket megerősítsen és áthatatosocka tegyen az Satannac minden álnokságai és ellenséges ostromlásai ellen. Immat pedig fokságofoc, és külömbkülömbféléc az kísértetec. Mert kísértetec egy résfent a gonof gondolatoc, a mellyec minket az törvénc által hágasára ingerlenec, az mellyeket avagy az mi gonof kívánságink inditnac bennünk, avagy az ördög ihlet belénc: Más résfent kísértetec az olyan dolgokis, az mellyecterméketekből és magokban bizonyára nem gonofoc, de az ördögnek mestersege által gonoful éléste fordítatnac, midön tudniilic az mi híveink eleibe ugy ábrázatnac, hogy mi azokra való néztünkben az Istétől elvonyattatunc, avagy eltántorodunc.

Es ezec az kísértetec vagy jób felől, avagy pedig balkézfélől találtatnac. Job kéz felől, ugy mint, gazdagságoc, hatalomság, tisztesség, mellyectöbire mindenkor az ő fényeskedéleckel, és jó finnec mutatásával az emberek hímeit elfogýac, és az ő mézes maslagockal háyokat azoknac ugy meg kenic, hogy ez illyen állortzával megvakítatván, és efféle edes gyönyörködésben merülvén az ő Istenekről elfeletkezzenec. Bal felől, ugy mint segénység, gyalázt, megvettetés, nyomoruság és ezek-

Jacob. 1. v. 2.
14.

Matth. 4.
v. 13.
1 Theff. 3. v. 5.

és ezekhöz hasonlóc, az mellyeknek keferü epéje által, és nehéz terhe miatt, az ő híveket megczüggestic, hűtöket reménsegeket elhadgyác, és végre az Istentől mindenestül fogván elfakadnac. Mind ez kétféle kísérteteckel, az melly ec vagy az mikivánlaginc által inditaván, vagy az ördög álnokságából ütközvén hímeink elejébe, mi velünc czatáznac, hogy el ne győzettesünc és töröltessünc, azon kérjuc itt az mi Atyánkat és Istenünket: sőt hogy inkább az ő kezével gyamolittson és felemeljen minket: Hogy az ő hatalma által megerősítvén az gonof ellenfégnec minden réanc ütése ellen erőssen megálhassünc, akarminemü gódotokat ihlessenis belénc: annakutánna hogy valami mind kétfelől raytunc esic, javunkra fordítsa, azaz, hogy jóferenczenkben fel ne fuvalko dgyunc, se nyomoruságinkbam magunkat el ne hadgyüc. Mindazonáltal nem kívánnýuc itt azt, hogy mindenestül kísérteteket ne érezzünc, az mellyekre minékünc nagy híkségünc vagyon, hogy azoc által inkább felserkettesünc és megvidamitasünc, hogy az nagy restelkedésben el ne tompullyunc és lankadgyunc. Mert David nem oknélkül kívánt megkísértettetni: Es az Ur sem hiába kísérti meg naponkint az ő válastottit, midön őket gyalázattal, segénységgel, nyomorusággal, és egyéb keresstel lanyargattya. De más módon kísért meg az Isten, és más módon az ördög. Ez hogy elvesessen, karhoztáson, megfégyenitsen, és nyakra főre hányon: Az Isten pedig, hogy az őveit az kísértet által meg próbállya, az ő tífia tökéleteségeket megvisgálllya, és ez gyakorlással erősítse, az ő testeket öldöklýe, és megfésítse, az melly ha illyenképpen zabolán nem tartatnéc, igen kinyessé es fajtallanná lenne. Annakfelötte az Satan az fegyvertelenekre és kefületlenekre rohan, hogy őket véletlenül elayommaszthassá: Az Isten pedig az kísértettel egyetemben olly kimenetelt enged, hogy az hívec békével megfényvedhesséc az mit reájoc boczáat. Az Gonofon hogy ha az ördög avagy az bün érteséké, azon nemigen foc áll. Az ördög hísonyára finte az ellenség, az melly az mi életünkre olalkodic: az bün pedig ő nekifegyvere az mi veszedelmünkre. Ez azért az mi kívánságünc, hogy mi semminemü kísértettül meg ne győzettesünc, és le ne verettesünc; hanem az Urnac ereje által az ellenségnek minden hatalma ellen erőssen megállýunc; az melly annyit mint az kísértetben el nem silyyedni. Ismet, hogy az ő örízésében es otalmában vétetvén es öriztetvén, az bün ellen, halál ellen, es az pokolnac kapui ellen, es az ördögnek minden birodalma ellen győzhetetlenül megmaradgyunc: az melly annyit, mint, az Gonofstul megfabaditatni. Ez mellett aztis jól esünkbe kell vennünc hogy ninczen az, az mi hatalmákban, hogy mi ez hadakozó Baynockal az ördöggel megvihassünc,

Bbbbbb

Pf. 26. v. 2.
Genef. 22.
v. 2.
Deu. 13. v. 2.
& 13. v. 3.

1. Cor. 10.
v. 13.

2. Pet. 2. v. 9.
1. Pet. 5. v. 8.

avagy az ő reánc czapását és ostromlását megálhassuc: Egyébként hijába és czufolásképpen kérettenéc az Istentől; az mi ithon az minnen erőnkben volna. Es bizonyára az kic őmagok koz való bizodalombokbol fognac ez viadalhoz, nem elegendé értic azoc, melly erős hadakozó és késületes ellenséggel legyen igyóc. Immár azért az ő hatalmátul kívánuc és kerünc megfabaditani, ugymint dühösködő és ordító orozlánnactörkából, az mellyminket az ő körmeivel és fogaival meg faggatna és mindgyárt elnyelne, hogyha minket az Ur ugymint az halálnac középből ki nem ragadna. Ezt mindazonáltal megtudgyuc, hogy ha az Ur mi velünc leend, és veszteghalgván mi érettünc viaskodic, tehát az ő erejében miis erősfen czelekefűnc. Am bizzanac egyebec az mint akarjac az ő szabad akarattyoknac alított erejében: mmekünc elég legyen, hogy az egy Istennac hatalma által állunc és birjuc magunkat. Ez pedig többet foglal magában, hogy nem valaki első tekintetiből gondolhatná. Mert ha az Istennac lelke az mi erőnc, ez ördöggel való hartznac véghez vitelére: nyilván az gyözedelmet el nem vehettyuc, mignem mi ő véle bételven, az mi testünk nec minden félelmeskedését letessűnc. Midőn azért azt kérjuc, hogy az ördögtől és az bűnről megfabaditassunc, azzal azt kívánnyuc, hogy az Istennac kegyelménc uyabuyab nevedésével süntelen öregbüllyűnc és gyarapitassunc, mig nem azzal tökéletesen bétöltetvén, végre miden gonofon gyözedelmet és hatalmat vegyűnc. Némellyek nec igen keménec és darabosnac tettzic az, midőn az Istentől azt keretic; hogy ne vigyen minket az kísértetbe, mivelhogy az ő természet ellen vagyon hogy minket megkísirtsen, az mint sicut Jacob bizonyitya. De ez kérdés immár egy részent megfeytetett, hogy minden kísértetk nec, az mellyektől meggyözetettünc, az mi gonof kivánságunc tulaydonképpen az oka, és annak okaért sicut ő vifeli á vétkeffegertis. Es sicut Jacob sem ért egyebet, hanem hogy hiába és méltatlan tulaydonitnac az Istennac az vétkec; az mellyeket fűkség hogy magunknac tulaydonitunc, mivelhogy azoc felől lelki esmeretinkben tudossoc vagyunc. De ez abban ellent nem áll, hogy minket az Isten, midőn ő nekic tettzic, az ördög bitokába vessen, elfordult elmére, és gyalázatos kivánságokra nyakra főre hányon; és ilyenképpen az kísértetbe vigyen: és pedig az ő igaz, de gyakorta titkos és elröytött itiletiből. Mert gyakorta az embertül elröytetött az oka, az melly mindazáltal őnala bizonyos és esmeretes. Honnet azt hofhatni ki, hogy ez nem idegenséges föllás, hogyha minulunc elhitt és tudott dolog legyen hogy ő nem ok nélkül fenyeget mind annyifor, midőn az megvertöttec, vakfaggal és megkeményítéssel verett nec meg: hogy ezec az ő bossú állásnac bizonyos jelenségi és jegyeilegyenec.

47. Ez

47. Ez három kérésec, mellyekkel nevezet ferint magunkat és mindeneinket az Istennac ajánlyuc, nyilván kimuttyc az mit előb mondotunc, hogy az Keresztýenec könyörgésenec közönséges nec kellyen lenni, és hogy az anya sicut Egyháznac közönséges éppületire, és az hívek nec egyyességére kellyen igazitani. Mert senki nem kéri azt, hogy magán czac őnéki valami adattassuc: hanem mindnyájan közönséggel kérjuc, az mindennappi kenyérünket, megboczánattyat az mi bűneink nec, hogy ne vittettesűnc az őisértetben, hogy az gonofstul megfabaditassunc.

Mindezek nec utánna tétetic az oka, honnet legyen minékünc ez ilyen bátorságunc az kéréste, és az elvetel felől való bizodalunc: Az utánna adás, noha ninczen az Déac Exemplarokban, mindazáltal sockal helyesebben vagyon ide alkotmazzatva; hogy nem mint kihagyandónac lártathatnec: imez tudniillic.

Hogy öve az ország, az hatalom és a diczőség, mind öröcké.

Ez az mi hitünc nec erős fundamentoma, az mellyen bátorsággal és ezendeffen megnyughatic. Mert ha az mi méltóságunkhoz bizván kellyene az mi könyörgésünket az Istennac ajánlanunc, ki merné czac fájatis felnyitni ő előtte? Immár azért, noha legnyavalyáságosb emberec vagyunc, mindeneknél méltatlanbac, és minden diczéterre valótul üressoc, mindazáltal soha könyörgésste való okunc meg nem fogy, és bizodalunk sem fogyatkozic meg. Mivelhogy az Mi Atyánktolis soha az ő orfága, hatalma, és diczősége el nem fofstathatic és el nem vétethetic. Az végén, hozzá tétetic az Amen: az mellyel kinyomattatic és kimutatodic, annac elvételenec buzgoságos kivánsága, az mit mi az Istentől kértünc: és egy sicut mind az mi reménségünk is megerősítetic, hogy ezek immáris mind megnyeretttenec, és hogy bizönyal meglegyenec minékünc: Mivelhogy megvadnac az Istentől ígertetvén, az ki nem hazudhat az ő ígertiben. Es igen sicut eggyez az azzal az könyörgés nec formájával, az mellyet oda fel behoztunc: Czelekedd meg ezt Uram, az tenevedért, és nem mi érettünc sem az mi igaságunkért: Mellyel az hivec nem czac tzillyát mutattyac ki az ő imátságok nac, ha nem megis vallyac, hogy őc méltatlanoc arra, hogy valamit elvegyenec, hanem ha az Isten őnnön magában talállya annac okat: és hogy őc az meghalgtatás nac bizodalmar eggyedül czac ac Istennac természetiből és tulaydonságabol meritic és vésic.

48. Ertyuc azért immár és láttyuc, mind az mit az Istentül kellyen kértünc, és ugyan nyilván kérhetünk is, befoglalván lenni ez könyörgés nec formájában és regulájában, az mellyre az legjób mester az Christus ranított, kit az Atya rendelt minékünc tanító mesterül, mellyet

Bbbbbb 2

Matth. 17. 2. f.
Esa. 11. 2. a.

halgatnunk kellven. Mert örököző való bölcsesége ő volt nékie, úgy mint igaz Isten, és minékutána emberré lőtt, minékünc embereknek követül és tanácsosul adatott. És bizonyára mindenképpen, olly igen tellyesleges ez az imádság, hogy valami azon kívül való és attul idegen melléje adatic, és beléje nem foglaltathatic, sükségképpen az Istennek ellene vagyon és nem kedves. Mert egy summába előnkbe írta, miczoda illendő ő hozzája, és miczoda ő néki kedves, és minékünc sükséges, és végre mit akarjonis minékünc adni. Annakokaért az kie ennél külyeb mernec lépni, és ezen fellyül az Istentől valamit többet akarnac kérni, azoknac előfer az Istennek bölcseségéhez az övekből valamit kell adnioc (az melly nem lehet dihöskedő isteni káromlásnélkül) annakelőtte az ollyanoc, az Isten akarattya alatt nem tartoztattyac magokat, hanem azt hátra vetvén, az ő kívánságoval mészé kifaguldanac. Urolofor soha meg sem nyerhetnec semmitis, mivelhogy hitnélkül könyörögnc. Hogy pedig minden efféle könyörgés hitnélkül legyen, abban ninczen semmi kétség: mivelhogy semmi Isten ígéje mellettec nincz, az mellynec fundamentomanélkül az Hit soha meg nem álhat. Az kie azért félen tévén az mesternek reguláját, az önnön jó tettészeket követic, azoknál nem czac ninczen semmi Isten ígéje, hanem inkább valamint tölöc lehet, azzal minden igyekezetekből ellenkeznc. Annakokaért Tertullianus ez imádságot igen jól és igazan nevezte, Igaz imádságnac: Alattomban jelentvén, hogy minden egyéb imádságo, az mellyec ezzel nem egyeznc, mind hamissac, és tilalmassac legyenc.

49. Ezt pedig nem úgy akarjuc értetni, hogy aeképpé köteleztettnc ez könyörgésnec formájához, hogy czac egy ígét avagy betűt sem mernénc meg változtatni. Mert soe imádságokokat találunc fellyel az Írásban, az mellyec ígejekkel bizonyára etül előtte igen különböznc, mindazáltal, azon egy lélektül szerzetttenec. Az mellyeckel más hasznosan élhetünc. Soc egyéb imádságokis ugyan azon lélektül naponkint ihlettetnec az hivekbe, mellyec az ígéc szerint ezzel nem finte egyeznc. Hanem midön mi erről illyenképpen tanítunc, azzal mi czac azt akarjuc, hogy tellyesleg semmit senki egyebet ne keressen, várjon, avagy kérjen, hanem czac az miez imádságba somma szerint bevagyon foglalva: és ha finte savaival különbözis, de hasonló értelemben maradgyon meg. Az mint hogy bizony dolog az, hogy minden imádságo, az mellyec az Írásban talaltatnac, és az hivektül mostanis gyakoroltatnac, mindazoc ez egyre vonyattassanac. De sohól nem talaltatic czac egyis, az melly ennec tellyesleges voltához hasonlitathatnec, nem hogy ennél fellyeb valónac tartathatnec. Semmi írt ki nem hagyatott az mit az

Istnec

Istnec tífteffegéte meg gondolhatni, avagy az mi az embernek hasznára fordulhatna: és bizonyára olly gondolatofon meg válastva, hogy senki bár ne gondollya, hogy valamivel ennél jobbat szerzhethne. Egy summában tudnuc kell azt, hogy mint egy mester reméke legyen ez az Istnec Bölcseségenc, az melly minket, az mit akart, arra tanított; azt akarta pedig az mi sükséges volt.

50. Noha pedig oda fel immár megmondattott, hogy mindenkor az Istnhez felemelt elmével kellyen foházkodnuc, és hogy süntelen kellyen könyörögünc: demivelhogy az mi erőtelenségünc fokféle gyomolításoknélkül, és az mi tunya reffségünc kemény östönöknelkül sükölködic: illic hogy közölünc kiki minden, gyakorlátnac okaért magánac bizonyos és kiváltképpen való orakat rendellyen: az mellyec könyörgésnélkül el ne mullyanac; hanem az elménec minden indulatit tellyesleggel az imádságban foglallyac: tudmillic midön reggel felkelünc, minekelötte napi fokott munkáinkhoz kezdenénc, midön asztalhoz megyünc, midön az Istnec áldásából ettünc, ittünc, midön lefekünni megyünc. Mindazáltal ennec nem valami babonas oratartátnac kellylenni, mintha mi ez illyen orai figyelmes foglaltat az Istnec eleget tettünc volna; hanem mint egy gyermeki fenytéke és oktatósa legyen az mi erőtelenségünc, hogy ez illyenképpen gyakorolassac, és ottanottan felizgattassac. Kiváltképpen: pedig ollyankor kell fogalmatosban hozzá fognuc midön vagy minnen magunc nyomorgattatunc, vagy egyebet sükséggel forogattatni látunc: hogy legottan könyörgésüncel szerfegeffen az Istnhez folyamodgyünc. Annakelőtte semmi jóferenczét és jó állapotot, akar miénket sarak másét, el ne mulassünc, az mellyben az ő bővségefen adakozo kezét háláadással és diczerettel meg ne esmérnőc és ne bizonyitanőc. Végezetre ezt minden imádságban fogalmatoson meg kell tartani; hogy az Istent semmi környül állási dolgokhoz ne kívánnyuc kötelezni, és elejébe fe írjuc ő nékie, melly időbe, és melly helyen, és mi módon czelekedgye azt meg, az miért ő néki könyörgünc. Az miképpen erről ez könyörgésbenis megemlekeztettünc, hogy mi ő néki semmi törvent és határt ne szabjuc, hanem az ő akarattya bizzuc, hogy ő az mód, idő, és hely szerint, az melly ő néki tettic, czelekedgyec mindent. Annakokaért minekelötte czac egy magunkra néző kéreft kezdenénkis mindékora azt kell előfer elmondanunc, hogy: Az ő Akarattya legyen: holott az miénket az ő akarattyanac alája vettyünc: melly által az mi akaratunc mint egy zabolán tartatic, hogy ne igyekezzec az Istnec rendet szabni, hanem minden ő imádságában ötet hadgya intézőjénc és igazgatójánac lenni.

Bbbbbb 3

August. de
Orat. ad
Probam.

De fuga in
persecut.

51. Hogyha ilyen módon kész engedelmséggel az Isten Gondviselésének vezérlésére bizzuc magunkat, könnyen megtanulunc az könnyörgésben alhatatoson megmaradni, és áhíthatos fohászkodással az Urat békeséges türelemben elvárni: kétségnélkül elhívén azt, hogy noha nem láttatic, mindazáltal mindenkor velűnc legyen, és az ő idejében megmutattya, hogy az mi könnyörgésinket semmiképpen nem bozatta el fülei mellett, az mint az emberekemei előtt láthatnéc. Ez pedig mi nekűnc bizonyos vigasztalásunkra léfen, hogy magunkat el ne hadgyuk, és kétségbe ne esűnc, hogyha az Isten az mi első megfollitásunkra mindgyárást meg nem felel. Az miképpen azoc foktat czelekedni, az kic az magoc hirtelen buzgoságotul indítatván, az Istent ugy hívác segítségül, hogyha mindgyárt, az ő első hozzá futamásunkra elönm áll, és sem láto mást őket ki nem segiti, menten az Istent ellenec haragvónac és hozzájoc irgalmatlannac költic, és az meghalgtatás felől minden reménséget elvetvén, az könnyörgéstül megfűnnec. Hanem inkább czendef elmével és az mi reménségűnk nec várakodásával arra az alhatatos megmaradástra igyekezzűnc, az melly minékűnc az Itásban olly igen ajánlatatic és diczértetic. Mert az Soltárookban gyakran láthatni, miként David és egyeb fentec, midön finte fárttig könnyörgöttekis, és ugy láttzanéc, mintha czac hiában üvöltöttec volna az Isté füleibe, de ugyá még sem fűnnec meg könnyörgeni: Mivelhogy az Isten igéjének az ő illendő becűleteti és tisztetsége meg nem adatic külömben, hanemha annac hiedelme az kívánt dolgoknac minden kimeneteleit fellyül haladgya: Sőt még ha az láttatnécis, hogy velűnc mindenec ellenkezzenec. Annakutánna örizednünkis kell, hogy az Istent ne kísérsűnc: és az mi békételen türelemlal, és semtelen kérésűnckel ötet meg ne haragitsuc. Az mint fokafoc foc emberek nec, hogy az Istennel mint egy bizonyos oc alatt ferzödgyenec, mintha önécie ezek nec akarattyoc ferint kellyen járnia, az ő ferzödéfc nec triczikelyeihöz akarnác ötet kötni: és ha menten kedvökre nem felel, bofsonkodnac, haragűfnac, zugolodnac, morgolodnac és dihösködnec. Ez ilyenek nec mindazáltal az ő haragjában és busultában gyakor-ta megadgya, az mit egyebek nec kegyelméből és irgalmaságából meg nem ad. Mellyről világos példanc vágyon az Izrael fiaiban, az kik nec fockal jób volt volna meg nem halgattatnioc az Istentől, hogy nem az bövséges madár hullal az ő busult haragját ennic és nyeldöknec.

52. Midön pedig még az foc várakozás utanis, nem veheti az mi okof-ságunc esében, mit vitt legyen véghöz az mi könnyörgesűnc, és annac semmi hasznát nem érzi: az mi hitűnc mindazáltal, azt az mit érzeken-séggel

Num. 11. v.
28. 33.

séggel és értelemmel meg nem foghatni, minekűnc hafinos volt: mivelhogy az Ur Isten olly gyakorta és bizonyal igéri, hogy gondot akarjon viselni az mi fűkségűnkre, mihelt azokat egyfer az ő kebelebe leraktuc legyen: Es ilyenképpen azt czelekefci, hogy az fegénségben bővelkedésűnc, és az inségben bizonyos vigasztalásűnc legyen: Mert noha minden felől fűkségeinc legyenec, de ugyan nem hágy azért minket el az Isten, az ki az öveinc reménségeket és békeséges türelel valo várakozásokat meg nem czallhattya. Oc léfen minékűnc mindenek helyett, mindenűnc. mivelhogy magában folgal ő miden jókat, az mellyeket idővel kijelent, az isletnec nappian, midön az ő orfága semlátomást ki fog nyilarkozni. Annakfelötte ha az Isten minket finte meghalgtat, mindazáltal ugyan nem czelekefci mindenkor ollyan formán, az mint mi kívánóc: hanem az megtarroztatásnac sine alatt, (de nem megfűnnec-hetöképpen) megmutattya és megbizonyittya hogy az mi könnyörgesűnc nem lör hijában. Es erre néz nec az fent Jánosnac fivai: Hogy ha tudgyuc, hogy ő meghalgtat minket, valamikérűnc, tudgyuc hogy az mellyeket ő töléc kérűnc, azoc minékűnc megvadnac. Czac köz és bővelkedő foknac láttatnéc ezec lenni, de az magyarázattya és értelme felötte igen hafinos, hogy tudni illic, az Isten, midön nekűnc kedvűnket nem tesűis, mindazáltal az mi könnyörgesűnkre ugyan figyelmetes és kegyelmes; ugyhogy az ő igéjében fundaltatott mi reménségűnc soha minket meg nem czal. Ez pedig az alhatatos békeséges türele az hivek nec olly igen fűkséges, hogy nem maradhatnác fok a meg, hogy ha az által nem gyamolittatnác. Mert az Isten az öveit nem probállya valami gyermek-scholai igafsággal, és nem czac lágyan jártodozic vélec: hanem gyakorta, az legnagyobb fűkségbe tasittya őket, és néha ez ilyen sárban őket fokáig hadgya ferrengeni, minekelötte az ő édesfésűges kegyelmének, nekic valami kicziny izelitését mutatná: és az mint az Anna affony, az Samuel annya mondgya: Megöl, és megelevenit: az pokolba vifén, és vifontag kihoz. Mit tehetnéc ezarant egyebet, hanem hogy magokat elhadnác és kétségbe esnéc, midön ilyenképpen elkefetedvén és félíg elhalván, ez a gondolat őket fel nem emelné és gyamolittaná; hogy reájoc néz az Isten, és az jelen való nyomoruságnac végének kell lenni? Mindazáltal akar ez reménségben mint megnyugodgyanakis, de ugyan nem fűnnec meg imádkozni: mert valamig az alhatatoson megmaradás az könnyörgésben nem leend, mind czac

hijába imádko-

zunc.

* *

*

1. Joh. 5. 16.

1. Sam. 2. v. 6.